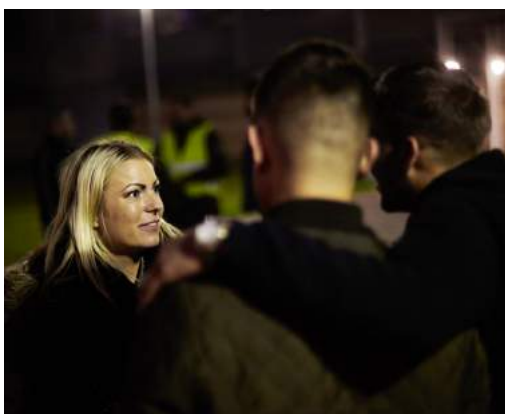

GADEPLAN

Slutevaluering af 17 indsatser
under puljen for
helhedsorienteret gadeplansindsats

GADEPLAN

Slutevaluering af 17 indsatser under puljen for helhedsorienteret gadeplansindsats

Lasse Kjeldsen, projektleder

Nana Øland Frederiksen

Maria Vilsgaard Murphy

Ane Glad

ISBN 978-87-92798-33-6

© 2015 Center for Boligsocial Udvikling

Center for Boligsocial Udvikling

Sdealmlagerporten 2A

2650 Hvidovre

Tlf: 50 89 45 00

E-mail: info@cfbu.dk

www.cfbu.dk

OKTOBER 2015

Fotos: Kristian Brasen for CFBU. Alle rettigheder tilhører Center for Boligsocial Udvikling.

Udgivelsen kan frit hentes på www.cfbu.dk

CFBU's udgivelser kan frit citeres med tydelig kildegengivelse

er en selvejende institution under Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet. Centrets overordnede formål er at undersøge effekten af sociale indsatser i udsatte boligområder, at indsamle erfaringer fra nationale og internationale boligsociale indsatser og at yde kvalificeret rådgivning og processtøtte til centrale aktører indenfor det boligsociale område.

INDHOLD

Indledning	4
Konklusioner	7
Sådan har vi gjort	11
Om gadeplansindsatserne	13
Organisering	19
Gadelivet	24
Fritiden	32
Skolen	41
Jobbet	47
Familien	56
Det individuelle	63
Indsatsernes effekt	73
En helhedsorienteret ungeindsats	85
Litteratur	88
Bilag 1: Informantliste	92
Bilag 2: Indberetningsskemaer	94
Bilag 3: Indsats og kontrolområder	96

INDLEDNING

Formålet med puljen for helhedsorienterede gadeplansindsatser er at styrke den kriminalpræventive indsats i udsatte boligområder og nedbringe ungdomskriminaliteten. Der har været gadeplansindsatser i 17 udsatte boligområder fordelt over hele landet.

BAGGRUND

En styrket helhedsorienteret gadeplansindsats er ét af de tiltag, Ungdomskommissionen anbefaler i sin betænkning om indsatsen mod ungdomskriminalitet (Justitsministeriet 2009). Undersøgelser viser nemlig, at de unge, der begår mest kriminalitet, er dem, der tilbringer mest fritid sammen med kammerater i gademiljøet. Ungdomskommissionen mener, at det gennem en helhedsorienteret gadeplansindsats vil være muligt at få kontakt til unge, man ikke har kontakt til gennem det etablerede system.

Med afsæt i Ungdomskommissionens anbefalinger uddelte Indenrigs- og Socialministeriet i 2010 godt 130 mio. kr. til helhedsorienterede gadeplansindsatser (i 2011 overgik puljen til Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter). Der blev givet midler til gadeplansindsatser i 17 udsatte boligområder fordelt på 12 kommuner. De 17 områder blev udvalgt på baggrund af en relativ høj andel af børn og unge, en høj andel af unge beboere uden for arbejdsmarkedet samt en høj kriminalitetsrate i boligområderne.

Kommune	Boligområde
Fredericia Kommune	Korskærparken
Greve Kommune	Askerød
Haderslev Kommune	Varbergparken
Holbæk Kommune	Agervang
Ishøj Kommune	Vejleåparken
Københavns Kommune	Blågården Mjølnerparken Husumgård Tingbjerg
Lolland Kommune	Birkevænget/ Nørrevænget
Odense Kommune	Vollsmose
Silkeborg Kommune	Resedavej/Nørrevang
Sønderborg Kommune	Kærhaven/ Søstjernevej
Aalborg Kommune	Blå-, Fyr-, Ravn- og Hvidkildevej
Aarhus Kommune	Gellerupparken Bispehaven Herredsvang

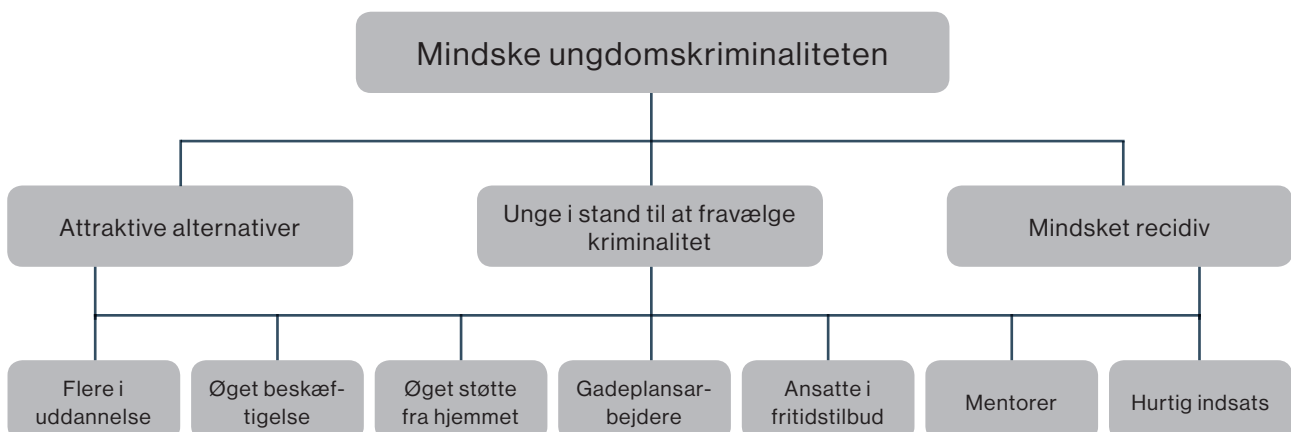
PULJENS FORMÅL

Puljens mål er at styrke den kriminalpræventive indsats i områderne og nedbringe ungdomskriminaliteten. Heri ligger en række indbyggede delmål, som udgør trædesten på vejen til opnåelse af det overordnede mål. Som trin på vejen til at mindske ungdomskriminaliteten i boligområderne, skal indsatsen således sikre, at:

- Unge i den kriminelle risikozone får attraktive alternativer til en gadeorienteret tilværelse.
- De unge sættes i stand til at fravælge en kriminel fremtid vha. støtte fra:
 1. gadeplansmedarbejdere,
 2. mentorer,
 3. ansatte i fritidstilbud og
 4. forældre.

- De unge oplever, at en fremtid med uddannelse og arbejde er realistisk og attraktiv.
- Unge, der har begået kriminalitet, forhindres i at gøre det igen.
- Der er lokale ressourcer og faglig kapacitet til hurtig identifikation af problemramte børn samt en hurtig og målrettet indsats.

Indsatsens overordnede mål og delmål er illustreret i nedenstående model:

Med disse virkemidler har ministeriet et mål om at mindske kriminaliteten i de berørte boligområder, dvs. at færre børn og unge vil blive rekrutteret til de kriminelle miljøer, at færre unge vil begå kriminalitet, og at kriminaliteten i de udsatte områder reduceres. Der er desuden en forventning om, at flere unge vil komme i job og uddannelse (Indenrigs- og Socialministeriet 2010).

OM UNDERSØGELSEN

I 2011 indgik Center for Boligsocial Udvikling (CFBU) en aftale med Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter om at følge puljen for helhedsorienteret gadeplansindsats med henblik på at undersøge de opnåede resultater og uddrage læring. CFBU udgav i 2012 en midtvejsevaluering af puljen.

Nærværende rapport udgør slutevalueringen af puljen. Evalueringen har til formål at:

- Undersøge de anvendte organiseringsformer, metoder og umiddelbare resultater med henblik på at indsamle erfaringer og læring fra projekterne.
- Undersøge puljens effekter, herunder hvorvidt og hvordan projekterne har levet op til puljens overordnede mål og delmål.
- Præsentere anbefalinger til en fortsat styrkelse af det helhedsorienterede gadeplansarbejde i de udsatte boligområder i Danmark samt identificere de barrierer og udfordringer, som vi finder nyttige at formidle videre.

Evalueringen henvender sig til beslutningstagere og praktikere, der arbejder med kriminalpræventive indsatser i udsatte boligområder.

KONKLUSIONER

Den overordnede konklusion på evalueringen er, at det der skal til for at rykke kriminalitetstruede unge i en positiv retning er en helhedsorienteret, individorienteret socialfaglig indsats forankret i den unges lokalområde og hverdagsliv og baseret på tillid og anerkendelse. Det er desuden vigtigt, at indsatsen sker i et tæt samarbejde med relevante aktører omkring den unge.

INDSATSEN SKAL VÆRE INDIVIDUEL OG HELHEDSORIENTERET

Der er positive erfaringer med sammenhængende, helhedsorienterede indsatser tilpasset den enkelte unge. Indsatsen skal tage udgangspunkt i den unges livssituation og de udfordringer, ressourcer og behov, der måtte gøre sig gældende på tværs af vigtige ungdomslivsarenaer som skole, fritid, arbejdsplads, familie og ikke mindst gadelivet med vennerne i boligområdet.

Helhedsorientering og sammenhæng begrænser sig ikke til gadeplansarbejdet men kræver tæt koordinering med de øvrige aktører, der har med den unge at gøre. Endelig er det vigtigt, at den unge selv støttes i at skabe sammenhæng i sin tilværelse. Evalueringen viser tyder således på, at individuel støtte i form af mentorindsatser bør integreres i gadeplansindsatsen.

INDIVIDUELLE MENTORFORLØB VISER LOVENDE RESULTATER

Mentorforløb med professionelle, pædagogisk uddannede mentorer, som de unge har tillid til, giver de bedste forudsætninger for en helhedsorienteret indsats. Mentorforløbene viser lovende resultater i form af mindsket kriminalitet og styrket tilknytning til uddannelse og beskæftigelse.

I mentorforløbene arbejdes der med den unges identitet, selvpfattelse, selvtillid og personlige udfordringer og handlemønstre. Metoden er personlige samtaleforløb ud fra et eksplicit fagligt fundament og med anvendelse af konkrete samtaleredskaber. De individuelle forløb er mest virksomme, når de er intensive, langvarige og emotionelt støttende, inddrager den unges netværk og har særlig fokus på de forhold, der har direkte betydning for den kriminelle adfærd.

GADEPLANSMEDARBEJDERNE SKAL HAVE STÆRKE SOCIALPÆDAGOGISKE KOMPETENCER

De opsøgende gadeplansmedarbejdere opbygger netværk, legitimitet og tillidsrelationer til unge i målgruppen og bruger det i de individuelle mentorforløb. For både at kunne agere opsøgende i gademiljøet og tilbyde individuelle mentorforløb, skal medarbejderne have:

- En stærk socialpædagogisk faglighed.
- Et godt kendskab til systemet af aktører omkring den unge og evner til at navigere i det.
- Kendskab til målgruppens kultur og kendskab til boligområdet.

Gadeplansindsatsen virker primært gennem tillidsrelationer til målgruppen. Det gør det særligt vigtigt fra starten at ansætte medarbejdere med de rette kompetencer, da udskiftning af medarbejdere sætter relations- og tillidsopbygningen tilbage.

DE BEDSTE RESULTATER NÅS MED UNGE UNDER 18

Gadeplansprojekternes erfaringer og de opnåede resultater tyder på, at gadeplansindsatsen virker bedst på unge under 18 år, og at det er en fordel at sætte ind så tidligt som muligt. Unge over 18 er sværere at hjælpe, idet deres problemstillinger er mere komplekse og rodfæstede, ligesom målgruppen er mindre interesserede i den hjælp, gadeplan kan tilbyde. Knytter man derimod relationer til målgruppen i den tidlige ungdom, er det lettere at arbejde med dem, når de bliver ældre, og en eventuel kriminel risikoadfærd begynder at vise sig.

Samtidig er det vigtigt ikke at slippe de unge, når de fylder 18. Mange kommunale tilbud og støttefunktioner ophører, når den unge bliver myndig. For kriminelle og kriminalitetstruede unge, er der derfor et særligt behov for, at indsatsen følger den unge efter det 18. år.

OPSØGENDE GADEPLANSARBEJDE GIVER LEGITIMITET OG TILLID

Gennem tilstedeværelse i gademiljøet kan den helhedsorienterede gadeplansindsats gøre sig synlig og skabe kontakt til målgruppen og opnå de unges tillid og anerkendelse. Gadeplansmedarbejderne kan desuden overføre tillid og legitimitet til kollegerne i det kommunale normalsystem og hjælpe de unge med at navigere i systemet.

Derimod tyder evalueringen på, at gadeplansarbejdet har begrænset virkning i forhold til direkte nedbringelse af kriminalitet og uroskabende adfærd. Evalueringen peger endvidere på, at der kan være en indbygget konflikt mellem det tillids- og relationsopbyggende gadeplansarbejde og en mere overvågende og urodæmpende tilgang. Sidstnævnte kan

opfattes som et tillidsbrud og dermed underminere arbejdet med målgruppen.

FAMILIEN SKAL INDDRAGES Gennem en direkte, opsøgende familieindsats

For hjemmeboende børn og unge er det vigtigt, at de helhedsorienterede indsats også inddrage forældrene som en central samarbejdspartner. Selvom nogle forældre har et konfliktfyldt forhold til det kommunale system, har gadeplansmedarbejderne i langt de fleste tilfælde haft succes med at opbygge tillids- og samarbejdsrelationer med forældrene.

Den bedste måde at arbejde med familieinddragelse er gennem en direkte kontakt til familierne i hjemmet. Åbne tilbud som f.eks. rådgivningstilbud eller forældrearrangementer har til gengæld begrænset succes i forhold til at nå de mest udsatte familier. Arbejdet med forældreinddragelse kræver god tid, forståelse for forældrenes situation og et blik for, hvilke ressourcer i hjemmet, der kan aktiveres.

FRITIDSAKTIVITETER ER VIGTIGE FOR RELATIONERNE MEN REDUCERER IKKE KRIMINALITET

Fritidsaktiviteter indgår som en naturlig del i gadeplansarbejdet i næsten alle projekterne. Fritidsaktiviteterne er vigtige for opbygning og vedligeholdelse af tillidsrelationer til målgruppen, fordi de giver mulighed for at mødes med de unge omkring nogle positive og uforpligtende aktiviteter, hvor man kan lære hinanden bedre at kende.

Isoleret set vurderer vi dog, at fritidsaktiviteternes kriminalpræventive virkning er begrænset, da indsatsene sjældent har den fornødne varighed, intensitet, struktur eller tilstrækkeligt pædagogisk indhold. En udfordring i gadeplansarbejdet er derfor at undgå at bruge for stor en del af ressourcerne på fritidsaktiviteter, der ikke bidrager tydeligt til indsatsens mål.

HJÆLP TIL SKOLE OG UDDANNELSE ER VIGTIGT I DET INDIVIDUELLE ARBEJDE

Skolen er en central ungdomslivsarena med afgørende betydning for det kriminalpræventive arbejde. Mange unge i målgruppen har en problematisk skolegang præget af fravær, konflikter og et lavt fagligt niveau.

Gadeplansindsatsens vigtigste bidrag er i samarbejde med skolen at yde en individuel støtte til unge i målgruppen, således at de oplever succes i skolen som en realistisk mulighed. Det kan ske i form af faglig støtte, motivation og hjælp til at nedbringe ulovligt fravær.

FRITIDSJOBINDSATSER TILTRÆKKER MÅLGRUPPEN OG GIVER MULIGHED FOR LÆRING

Hjælp til at finde fritidsjob er meget eftertragtet i målgruppen. Fritidsjobindsatser er derfor en effektiv indgang til at skabe kontakt til de unge. Gennem dette arbejde bliver det ofte muligt også at arbejde med andre aspekter af den unges liv.

Erfaringerne med fritidsjobindsatser i projekterne er entydigt positive. Et fritidsjob kan være med til at give de unge et nyt og mere positivt selvbillede og livsindhold, nye kompetencer samt adgang til nye og mere konstruktive relationer og roller. De mest lovende fritidsjobindsatser har et helhedsorienteret blik på den unge, hvor formålet med indsatsen ikke kun er at få de unge i job men også at skabe en positiv personlig udvikling og læring, hvor der bl.a. stilles krav til den unges opførelse.

Fritidsjobindsatser indebærer, at en del af arbejdet med de kriminelle og kriminalitetstruede unge foregår på arbejdspladserne. Det er derfor vigtigt, at arbejdsgivere bliver klædt på til at modtage de unge, og at der løbende følges op på, hvordan det går.

FLERE UNGE ER KOMMET I UDDANNELSE ELLER BESKÆFTIGELSE

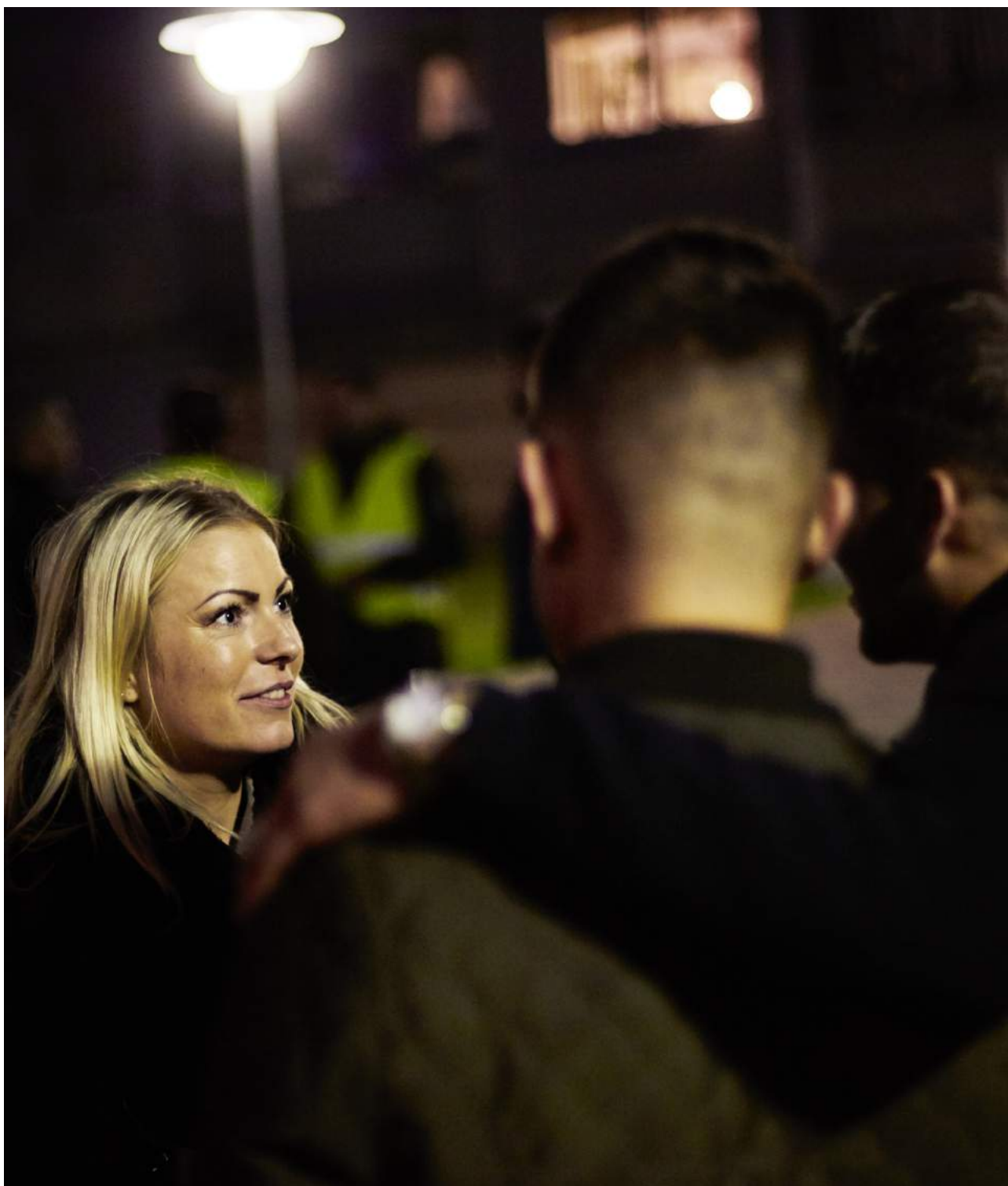
Registerbaserede analyser af udviklingen i indsatsområderne viser, at de helhedsorienterede gadeplansindsatser til dels har haft en positiv effekt på unges uddannelses- og beskæftigelsessituation. Især blandt de lovlige unge og i mindre grad blandt unge med kriminelle erfaringer er der flere, der kommer i gang med eller fastholdes i uddannelse eller beskæftigelse sammenlignet med udviklingen i kontrolområderne. For de mest belastede kriminelle unge er der imidlertid ikke sket samme positive udvikling.

GADEPLANSINDSATSERNE HAR IKKE PÅVIRKET DEN SAMLEDE UNGDOMSKRIMINALITET I OMRÅDERNE

Evalueringen viser samtidig, at gadeplansindsatserne ikke har haft nogen dokumenterbar effekt på den samlede ungdomskriminalitet i områderne – hverken på antallet af anmeldelser eller på andelen af sigtede unge. Det er uanset om vi ser på unge, der tidligere har begået kriminalitet eller ej, og uanset om vi fokuserer på mere eller mindre alvorlig kriminalitet. Generelt sker der et fald i antallet af sigtede over tid, men dette fald sker også i kontrolområderne og på landsplan, og faldet begyndte allerede inden gadeplansindsatserne startede. Den faldende kriminalitet kan dermed ikke henføres til gadeplansindsatserne.

Evalueringen tyder dog på, at der kan opnås positive resultater gennem individuelle, helhedsorienterede indsatser. Analyserne indikerer, at nogle af de områder, der har arbejdet med individuelle, helhedsorienterede mentorindsatser tilsyneladende også oplever en faldende kriminalitet på områdeniveau. Effekterne er dog for små og der er for få unge i de enkelte områder til, at vi kan påvise en signifikant positiv effekt. Når de positive kriminalpræventive effekter ikke manifesterer sig på områdeniveau, kan det bl.a. skyldes, at de virksomme individuelle og helhedsorienterede indsatser er intensive og ressourcekrævende. Derfor er det kun en lille del af de i alt 11.000 unge i de 17 om-

råder, der har modtaget en så intensiv indsats, at den kan forventes at manifestere sig i en reduceret kriminel adfærd. Det betyder, at der godt kan have været en positiv effekt for den enkelte unge, men at effekten ikke viser sig, når vi ser på boligområdet som helhed.

SÅDAN HAR VI GJORT

CFBU har fulgt indsatserne gennem flere år, og evalueringen er blevet til på baggrund af mange forskellige datakilder: Både litteraturstudie, interviews med projektmedarbejdere og unge, indberetninger af resultater fra projekterne og kriminalitetsstatistikker fra boligområderne. Tilsammen tegner disse data et godt billede af indsatserne.

Evalueringen af de helhedsorienterede gadeplansindsatser bygger på en kombination af litteraturstudier, projektbesøg og kvalitative interviews, evalueringsworkshops, registerdataanalyser og analyser af projekternes indberetninger af erfaringer og opnåede resultater.

LITTERATURSTUDIE

Som et afsæt for undersøgelsen har vi gennemgået relevant forskningslitteratur med særlig fokus på kriminalpræventive indsatser og effekterne af disse. Litteraturstudiet anvendes i undersøgelsen til at vurdere projekternes metodevalg og potentialet for at opnå en kriminalpræventiv virkning.

PROJEKTBSØG

I perioden april 2013 til april 2014 har vi besøgt ni projektkommuner og foretaget telefoninterviews med de resterende tre. Projektbesøgene har omfattet interviews med projektledere, gruppeinterviews med medarbejdere på projekterne samt i nogle tilfælde også interviews med projektdeltagere i form af unge, familier og frivillige mentorer. Derudover har vi haft mulighed for at se nærmere på projekternes aktiviteter og er blevet vist rundt i de forskellige boligområder.

Vi har i forbindelse med slutevalueringen gennemført mere end 30 kvalitative interviews. En oversigt over informanterne er vedlagt som bilag.

WORKSHOPS

Både i forbindelse med midtvejs- og slutevalueringen er der gennemført evalueringsworkshops med projektledere og medarbejdere. Der er gennemført en evalueringsworkshop i marts 2012, oktober 2012 og i april 2014. På workshopsne har vi udviklet og kvalificeret den lokale dokumentation samt præsenteret, diskuteret og fået kvalificeret undersøgelsens foreløbige resultater.

INDBERETNINGER

For at skabe et overblik over de igangsatte aktiviteter, de anvendte metoder, antallet af deltagere og de umiddelbare resultater, har CFBU udarbejdet et indberetningsskema, som alle projekter har udfyldt og indsendt hvert halve år. Indberetningsskemaet består af et fritekstskema og et resultatskema. I fritekstskemaet beskriver projekterne deres aktiviteter og de metoder, de anvender samt de udfordringer og succeser, de oplever. I resultatskemaet indberettes resultater for målgruppen på tre indikatorer. For det første antallet af deltagere i aktiviteter, for det andet de umiddelbare resultater og for det tredje resultater på lidt længere sigt. Indberetningsskemaerne er vedlagt som Bilag 2.

SPØRGESKEMAUNDERSØGELSE

Som et led i undersøgelsen af det individuelle arbejde med kriminelle og kriminalitetstruede unge er der gennemført en kort spørgeskemaundersøgelse blandt 63 unge i alderen 13 til 22 år, der alle har medvirket i et mentorforløb. Spørgeskemaundersøgelsens resultater indgår i kapitlet om "Det Individuelle".

REGISTERDATAANALYSER

Der er gennemført en effektmåling af indsatserne med udgangspunkt i registerdata fra Danmarks Statistik for perioden 2005-2013¹. Med udgangspunkt i populationsdata for alle udsatte områder har vi defineret en indsatsgruppe ud fra, hvorvidt områderne har haft en gadeplansindsats eller ej, og en kontrolgruppe bestående af en række områder, der ligner indsatsområderne så meget som muligt. Valg af indsats- og kontrolområder er nærmere beskrevet i Bilag 3.

1. Der foreligger i skrivende stund endnu ikke registerdata for det sidste indsatsår, 2014.

OM GADEPLANS- INDSATSERNE

Projekterne henvender sig til en bred målgruppe af kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge. Indsatserne retter sig mod de forskellige arenaer af de unges liv: Skolen, fritidsjobbet, gadelivet, fritidsaktiviteterne, den unges personlige udvikling og mødet med systemet.

DE 17 OMRÅDER

Som nævnt er der igangsat helhedsorienterede gadeplansindsatser i 17 udsatte boligområder fordelt på 12 kommuner. De 17 boligområder er fordelt over hele landet. Halvdelen er placeret i de største byer (København, Aarhus, Aalborg og Odense), mens de øvrige områder er beliggende i de mellemstore provinsbyer og forstæderne til København. Boligområdernes beliggenhed fremgår af kortet på næste side.

Der bor i alt godt 50.000 mennesker i de 17 boligområder, og næsten halvdelen er børn og unge under 25 år. Heraf er knap 11.000 unge imellem 13 og 24 år. Der er en stor overrepræsentation af børn og unge i områderne.

De største områder er Vollsmose i Odense med mere end 9.000 beboere, Gellerup/Toveshøj i Aarhus med mere end 7.000 beboere og Tingbjerg i København med næsten 6.000 beboere. I den anden ende af spektret er Varbergparken i Haderslev, Birkevænget og Nørrevænget på Lolland og Gadelandet i København med ca. 1.000 beboere pr. område de mindste boligområder.

PROBLEMSTILLINGER

Selvom områderne er forskellige, er der også en række problemstillinger, der går igen. Fattigdom, lav beskæftigelsesfrekvens og et lavt uddannelsesniveau er eksempler på generelle problemstillinger, der præger alle de 17 boligområder.

Blandt børnefamilierne er der en overrepræsentation af enlige forsørgere og forældre, der er uden for arbejdsmarkedet. Det betyder, at mange af de unge, som er målgruppen for en gadeplansindsats, kommer fra hjem præget af manglende økonomiske ressourcer. Det medfører bl.a., at mange unge ikke har mange muligheder for at deltage i aktiviteter, at melde sig ind i foreninger og gå til fritidsaktiviteter (Justitsministeriet 2009; Jensen 2009).

De 17 områder har alle en stærk overrepræsentation af personer med flygtninge- eller indvandrerbaggrund. I nogle tilfælde kan der være tale om traumatiserede eller marginaliserede familier, der lever på kanten af det danske samfund (Johansen 2013). Nogle unge lever mellem to kulturer i hjemmet og i det omgivende samfund, og det kan være problematisk at navigere i et to-kulturelt hverdagsliv, hvor der er ganske forskellige forventninger, muligheder og regler. Den to-kulturelle opvækst betyder også, at nogle unge har en utryghed over for det øvrige danske samfund (Justitsministeriet 2009; Jensen 2009).

Gadeorienteret livsstil, utryghedsskabende adfærd og kriminalitet er problemstillinger, der fremhæves, når kommunerne skal beskrive de områder, der arbejdes i. Mange unge, især drenge, bruger overvejende boligområdernes fællesarealer som opholdssted i

fritiden, og deres adfærd beskrives som konfliktsøgende og utryghedsskabende for de øvrige beboere. Områderne er præget af hærværk og et forhøjet kriminalitetsniveau.

DE 17 GADEPLANSINDSATSER

I forhold til skole og uddannelse udgør bekymrende skolefravær og manglende tilknytning til skole og ungdomsuddannelse en generel problemstilling. Færre unge er i uddannelse eller beskæftigelse sammenlignet med resten af Danmark (Kjeldsen m.fl. 2012). I kapitlet "Indsatsernes effekt på kriminalitet, uddannelse og beskæftigelse", ser vi nærmere på, hvordan de unges uddannelsessituation har udviklet sig gennem projektperioden.

MÅLGRUPPER

Projekterne henvender sig til en bred målgruppe af kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge. Nogle arbejder med børn helt ned til seksårs alderen, mens andre arbejder med unge helt op til 25 år. Den primære målgruppe på tværs af projekterne må dog siges at være unge mænd i alderen 13-18 år. De har forbindelser til kriminelle grupperinger og har selv visse kriminelle erfaringer og/eller udviser en bekymrende adfærd i skolen og i fritiden og især i det offentlige rum. Nogle har misbrugsproblemer, og nogle har forskellige psykiatriske problemstillinger. En del kommer fra familier med sociale problemer eller dårlig psykisk trivsel og får derfor ikke tilstrækkelig støtte hjemmefra.

Nogle steder arbejdes der med unge helt op til 25 år. Disse unge har i lighed med den øvrige målgruppe ofte været på kant med loven og kategoriseres som kriminelle eller kriminalitetstruede. De mangler typisk uddannelse og beskæftigelsesmuligheder. De beskrives som tungere og mere fastgroede i en gadeorienteret livsstil, ligesom de kan have alvorligere sociale, psykiske og misbrugsrelaterede problemer end den yngre del af målgruppen.

En sekundær målgruppe er drenge, der på forskellige måder er i kontakt med de ovennævnte. Det kan bl.a. være børn og unge, i nogle tilfælde helt ned til seksårs alderen, men primært i alderen 10-13, der hænger ud med og ser op til de ældre drenge. Det er især i de mindre områder, man har haft fokus på denne målgruppe. Derudover er piger i alderen 6-18 også flere steder en del af målgruppen.

I denne evaluering anvendes begrebet kriminelle og kriminalitetstruede unge som samlende betegnelse for målgruppen. En oversigt over målgruppens aldersfordeling er vist på næste side.

VURDERING AF AFGRÆNSNINGEN AF MÅLGRUPPEN

De helhedsorienterede gadeplansindsatser har primært fokus på kriminalitetsforebyggelse over for børn og unge i den kriminelle risikozone og unge med kriminelle erfaringer. Interviews med projektledere og projektmedarbejdere giver dog et billede af, at især de mest belastede kriminelle unge kan være svære at nå med indsatsen, primært fordi de ikke er interesserede i den hjælp, gadeplansindsatsen kan tilbyde. Derudover tegner interviewmaterialet et billede af, at arbejdet med unge, som har forbindelse til det kriminelle miljø, kan være meget ressourcekrævende, særligt når det gælder unge over 18 år. Den ældre del af målgruppen er mere fastgroet i en gadeorienteret livsstil og har flere nederlag i bagagen. De fremskridt, der kan skabes for målgruppen, er små og kræver mange ressourcer at opnå.

Derimod er det lettere at knytte kontakter til målgruppen, når de er yngre, mere modtagelige for hjælp og mindre fastlåste i deres livsstil. Disse relationer kan man så kapitalisere på, når de unge når 15-18-års alderen, hvor en eventuel kriminel højrisikolivsstil begynder at vise sig.

Interviewmaterialet peger altså på, at det er fornuftigt, når mange af projekterne har valgt også at målrette indsatsen den lidt yngre målgruppe, selvom effekten i form af et mindsket kriminalitetsniveau for denne gruppe først viser sig på længere sigt.

MÅLGRUPPEN TERRITORIELLE UROSKABENDE UNGDOMSGRUPPER

Interviews med projektledere og projektmedarbejdere i de helhedsorienterede gadeplansprojekter viser, at den primære målgruppe i høj grad stemmer overens med de unge, der i rapporten "Problemskabende ungdomsgrupper i Danmark" fra Det Kriminalpræventive Råd betegnes som territoriale uroskabende ungdomsgrupper (Hansen og Bislev 2013: 16ff)².

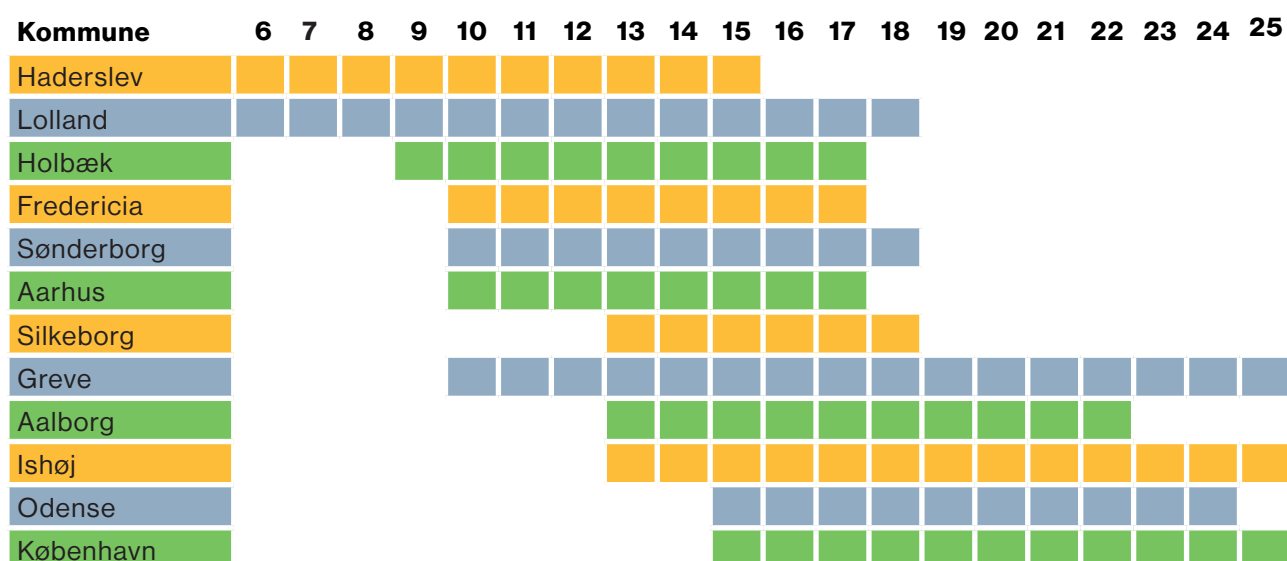
De territoriale uroskabende ungdomsgrupper er karakteriseret ved, at:

- De er 13-23 år.
- De holder til i udsatte boligområder, hvor de har et fællesskab omkring et territorielt tilhørsforhold, en fælles opvækst og stærk indbyrdes loyalitet.
- De færdes mest i eget område og forsvare området og hinanden i konfliktsituationer.
- Ikke alle kommer fra socialt belastede hjem, men velfungerende unge kan blive involveret i kriminalitet, fordi de føler sig forpligtet over for deres venner.
- Grupperne kan have forbindelser til ældre og mere organiserede kriminelle grupperinger.
- Den udøvede kriminalitet omfatter indbrud, vold, overfald, biltyverier, hærværk mv.

Til gengæld er det problematisk, hvis målgruppen afgrænses således, at indsatsen afsluttes ved det 18. år. Interviewmaterialet peger på, at mange af de unge i målgruppen ikke er parate til at stå på egne ben, selv om de er fyldt 18 år, og at de også fremadrettet kan have behov for støtte. Samtidig er det 18. år skæringspunkt for en række andre kommunale indsatser som f.eks. SSP og diverse klubtilbud. Kriminelle og kriminalitetstruede unge, der ikke er kommet godt videre

i uddannelse eller beskæftigelse, kan derfor stå i en vanskelig situation, når de fylder 18. Her er der en oplagt mulighed for, at den helhedsorienterede gadeplansindsats bidrager til en positiv udvikling ved at følge den unge ud over det 18. år.

FIGUR 2: MÅLGRUPPENS ALDERSFORDELING I DE FORSKELLIGE KOMMUNER

INDSATSOMRÅDER

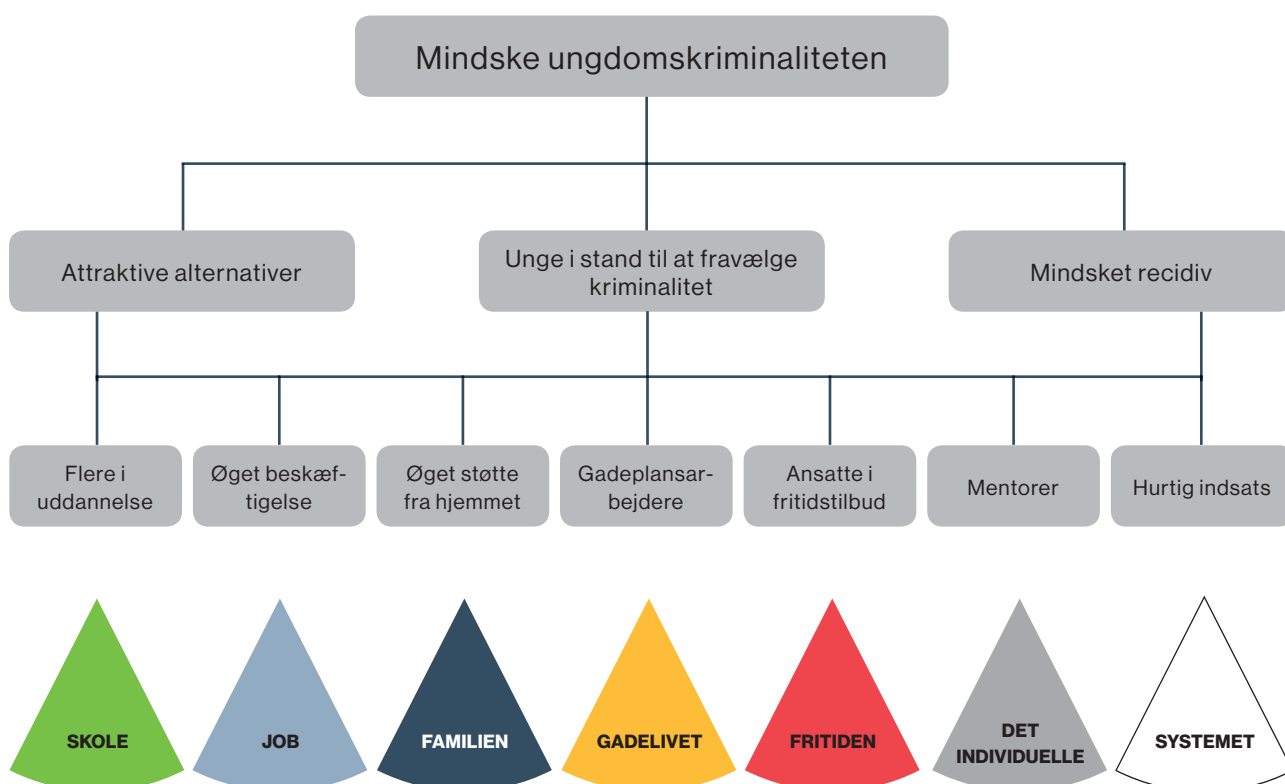
Som det fremgår af indledningen og beskrivelsen af puljens formål, hviler puljen for helhedsorienteret gadeplansindsats på en række mål og delmål. Projekterne under puljen har forholdt sig aktivt til disse ved at koncentrere indsatsen inden for en række indsatsområder, som de forventer, vil bidrage til at nå de opstillede mål og delmål.

De indsatsområder, der er valgt, kan analytisk ses som dækkende over de vigtigste arenaer i ungdomslivet. Dvs. de sociale arenaer, hvor de unge bevæger sig og interagerer med deres omverden. Vi forstår disse areaner som steder, hvor identiteten dannes og vedligeholdes gennem de relationer og roller, den unge indtager (Illeris 2009). Ved at træde ind på ungdomslivets forskellige arenaer forsøger gadeplansindsatserne at gøre sig gældende dér, hvor identitetsdannelsen finder sted, og hvor vigtige beslutninger for den videre livsbane tages. Formålet er

at stille ressourcer og muligheder til rådighed for de unge med henblik på at sikre, at flest muligt vælger en kriminel løbebane fra til fordel for mere konstruktive alternativer.

I de følgende kapitler vil vi se nærmere på, hvordan indsatserne gør sig gældende på de forskellige ungdomslivsarenaer, hvilke metoder, de tager i brug og hvilke virkninger, det har.

FIGUR 3: UNGDOMSLIVSARENAER OG PULJENS MÅL, DELMÅL OG INDSATSOMRÅDER

Ungdomslivsarenaer

Skole	De fleste unge i målgruppen er grundskoleelever, og for mange er skolen en arena præget af dårlig trivsel, konflikter og fravær. Faglige mangler og manglende motivation udgør en udfordring, ikke mindst i overgangen fra grundskolen til ungdomsuddannelserne
Job	Mange i målgruppen vil gerne have et fritidsjob. Arbejdslivet er en arena domineret af andre anerkendelseskriterier end skolen, men også et sted, hvor de gældende normer og rolleforventninger giver anledning til læring og socialisering.
Familien	Hovedparten af målgruppen bor hos deres forældre. Normerne i hjemmet, forholdet til forældrene og forældrenes forventninger har stor betydning for den unge.
Gadelivet	En stor del af fritiden tilbringes på gaden sammen med venner fra boligområdet. Ofte er normerne nogle helt andre end på de øvrige arenaer, og de roller og forventninger, der gør sig gældende, kan medvirke til at øge risikoen for en kriminel adfærd.
Fritiden	Mange unge i målgruppen står uden for de organiserede fritidsaktiviteter og foreningslivet. Gadeplansindsatserne forsøger ligesom andre aktører at skabe nogle strukturerede rammer omkring de unges fritidsliv.
Det individuelle	Den unges selvopfattelse, identitet, roller, mål og fremtidsdrømme er centrale faktorer i forhold til den kriminelle risikoadfærd. Mange unge i målgruppen har svært ved at skabe sammenhæng, retning og positive fremtidsmål i deres liv.
Systemet	Mange konfliktfyldte møder med systemet i form af sagsbehandlere, politi, uddannelsesvejledere mv. har sat sit præg på de unge i målgruppen i form af systemmodstand og mistænksomhed over for myndighederne. Flere af projekterne har fokus på at forbedre systemets møde med den unge ved at styrke de professionelle faglighed og koordinering. I denne undersøgelse har vi dog valgt ikke at fokusere systematisk på disse aktiviteter – i stedet henviser vi til slutevalueringen af hotspotpuljen (Kjeldsen m.fl. 2015), hvor der er særligt fokus på dette.

Senere i evalueringen vil vi beskrive, hvordan de helhedsorienterede gadeplansindsatser arbejder inden for de forskellige ungdomslivsarenaer, hvilke aktiviteter, de har iværksat og hvad, der har virket godt og mindre godt. Først vil vi dog se på organiseringen af indsatserne og på hvilke kompetencer, det kræver at arbejde helhedsorienteret med kriminelle og kriminalitetstruede unge.

2. Undersøgelsen skelner mellem 1) bekymrende vennegrupper, 2) territorielle uroskabende ungdomsgrupper og 3) kriminelle ungdomsgrupper, hvor den første gruppe er den mindst kriminelt belastede, mens sidstnævnte er involveret i alvorlig kriminalitet og har tætte forbindelser til rocker- og bandemiljøet (Hansen og Bislev 2013: 16ff).

ORGANISERING

Den helhedsorienterede gadeplansindsats er i de fleste kommuner forankret under børne- og ungeområdet. Projektlederen er i de fleste projekter forankret i et udførende center med tilknytning til boligområdet og har sin daglige gang sammen med mange af projektets samarbejdspartnere som f.eks. ungdomsskolen, støtte-kontaktpersonordningen, SSP og gadeteam.

Den helhedsorienterede gadeplansindsats er i de fleste kommuner forankret under børne- og ungeområdet, dvs. i Børne- og Ungeforvaltningen, Skoleforvaltningen eller Socialforvaltningens Børn og Ungeafdeling. Enkelte steder har man valgt en mere tværgående forankring – enten direkte under kommunaldirektionen eller på tværs af flere forvaltninger.

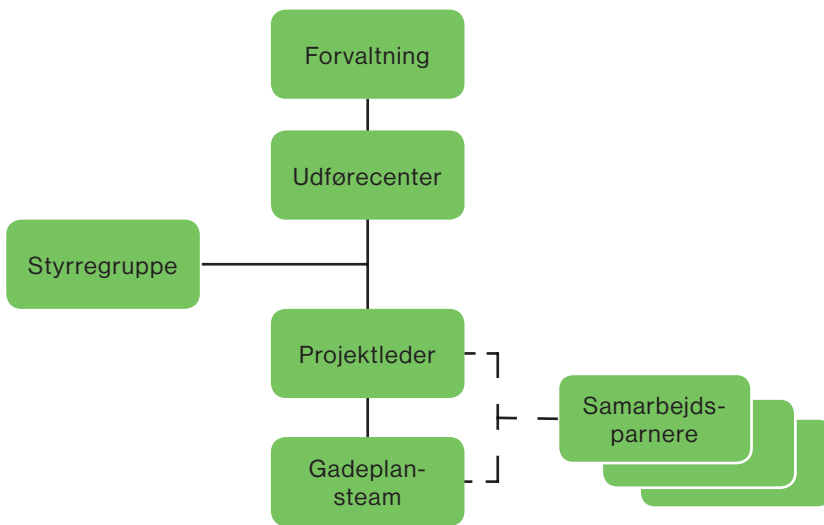
Projektlederen for den helhedsorienterede gadeplansindsats er i de fleste projekter forankret i et udførende center med tilknytning til boligområdet. Det betyder, at projektlederen har sin daglige gang sammen med mange af projektets vigtigste samarbejdspartnere som f.eks. ungdomsskolen, støtte-kontaktpersonordningen, SSP, gadeteam og lignende. Det styrker det tværgående samarbejde inden for forvaltningen. Til gengæld kan det være vanskeligt at etablere gode samarbejdsrelationer på tværs af forvaltningerne, idet indsatsen ikke altid har samme høje prioritet i andre forvaltninger.

Projekterne er typisk organiseret med en styregruppe, hvor relevante samarbejdspartnere og den nærmeste ledelse er repræsenteret. Ofte er også vigtige samarbejdspartnere fra andre sektorer, f.eks. politi, boligorganisation og boligsocial helhedsplan, repræsenteret i styregruppen.

Derudover indgår projektleder og medarbejdere i en lang række formelle og uformelle samarbejder med relevante aktører i området, som bl.a. omfatter skoler, uddannelsesinstitutioner, klubber, Pædagogisk Psykologisk Rådgivning, SSP, Ungdommens Uddannelsesvejledning, jobcenter, sundhedsplejen, socialcenteret, rusmiddelvejledningen, fritidstilbud og foreningsliv, NGO'er, boligorganisationer og boligsociale helhedsplaner, politi og mange flere.

Det er vigtigt, at man fra starten får kortlagt hvilke aktører, der arbejder med områdets unge og får skabt et godt netværk blandt disse. Dette skyldes, at det i høj grad er samspillet med de mange forskellige samarbejdspartnere, der sikrer helhedsorienteringen i indsatsen, og det er disse parter, som skal arbejde videre med de unge, når gadeplansindsatsen giver slip. Det er således gadeplansindsatsens fornemmeste rolle at sikre, at de unge og de forskellige aktører kan arbejde sammen. Det er endvidere i samarbejde med de lokale aktører, at man bedst muligt kan identificere de unge, som har brug for en særlig indsats.

FIGUR 4: GENERISK ORGANISATIONSMODEL FOR DE HELHEDSORIENTEREDE GADEPLANSINDSATSER

DE IGANGSATTE AKTIVITETER

Der er som led i indsatsen igangsat en lang række aktiviteter i de 17 boligområder. Aktiviteterne er meget forskelligartede, bl.a. fordi de er tilpasset lokale forhold og behov, og fordi der har været forskellige tilgange til gadeplansarbejdet i de 12 kommuner. I nogle områder har man således lagt mere vægt på det opsøgende arbejde på gaden, mens andre har fokuseret mere på det organiserede fritidsliv, og andre igen har lagt hovedvægten på fritidsjob som løftestang for arbejdet med de unge.

Vi har analyseret de igangsatte aktiviteter og inddelt dem i en række forskellige aktivitetstyper. Mange af aktiviteterne er helhedsorienterede i deres tilgang og kan have flere forskellige formål. For at give et overblik har vi dog alligevel forsøgt at inddele aktiviteterne i forhold til de indsatsområder, de primært berører.

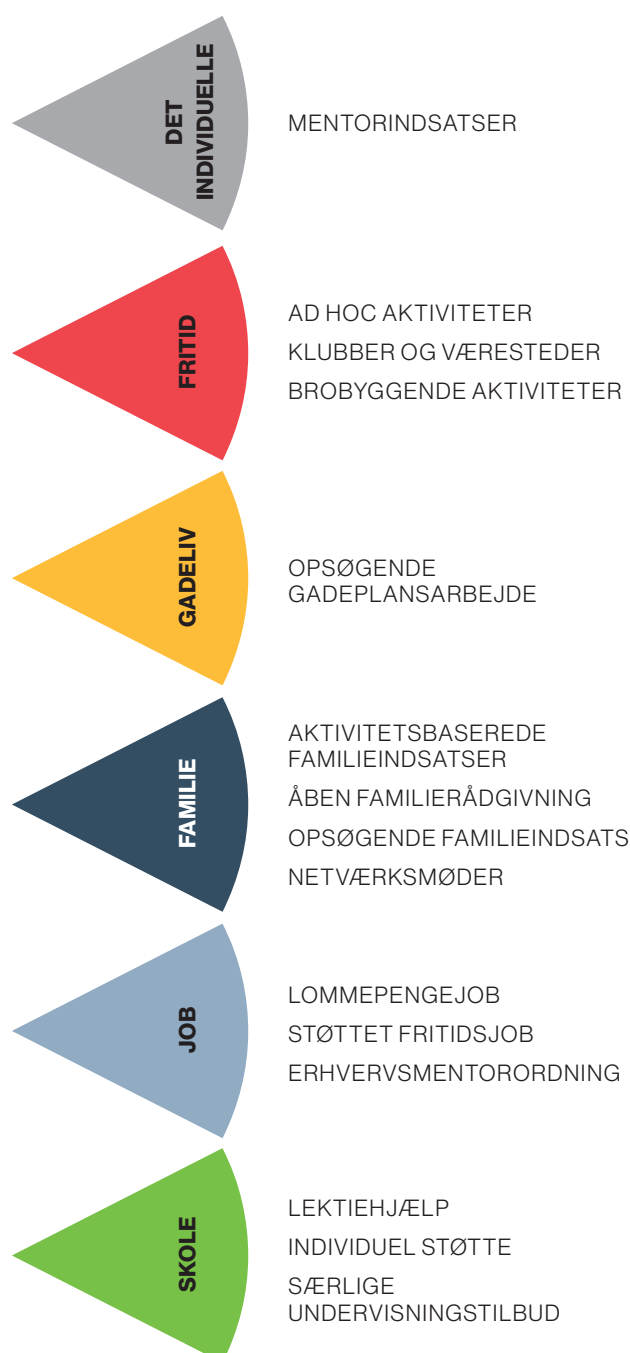
Nedenstående figur illustrerer hvilke aktiviteter, der er igangsat inden for de forskellige indsatsområder.

Formålet med nærværende evaluering er bl.a. at undersøge, hvilke erfaringer projekterne har gjort sig med de forskellige metoder. I de følgende kapitler dykker vi derfor dybere ned i de enkelte indsatsområder og beskriver de forskellige metoder mere indgående.

At aktiviteterne er så forskelligartede hænger også sammen med, at det har været et krav fra puljen, at den helhedsorienterede gadeplansindsats skulle være koordineret med eksisterende aktiviteter således, at indsatsen kunne supplere og understøtte den eksisterende indsats i områderne. Dette er lykkedes i de fleste områder, men der er også eksempler på indsatser og aktiviteter, der ikke er tilstrækkeligt afstemt med den eksisterende indsats, ligesom der er eksempler på indsatser, der har vist sig alligevel ikke at være gennemførlige, eller hvor der alligevel ikke har været et behov.

Det understreger vigtigheden af, at indsatsen tager afsæt i en grundig kortlægning af områdets udfordringer, ressourcer og behov med henblik på klart at identificere, hvilke problemer indsatsen forventes at løse, og hvordan indsatsen bedst muligt supplerer de øvrige tilbud i området.

FIGUR 4: DE IGANGSATTE AKTIVITETER

MEDARBEJDERNES KOMPETENCER

For at kunne opnå resultater med den helhedsorienterede gadeplansindsats er projekterne stærkt afhængige af at råde over kompetente medarbejdere. Interviewmaterialet viser da også, at der er gjort mange overvejelser og erfaringer omkring rekruttering af gadeplansmedarbejdere.

Det helhedsorienterede gadeplansarbejde kan være opslidende på grund af de skæve arbejdstider samt et arbejdsmiljø præget af tunge problemstillinger og nogle til tider konfliktyldte forløb. Flere projekter har da også oplevet sygemeldinger og udskiftning af medarbejdere undervejs i projekterne. Det er dels problematisk for de berørte medarbejdere, men det betyder samtidig, at nye medarbejdere må starte forfra med at udvikle indsatsen og opbygge relationer til de unge. Flere projekter oplever, at det har været med til at sætte indsatsen tilbage. Det er derfor vigtigt, at man fra starten får ansat medarbejdere, der er i stand til at håndtere denne arbejdsform og samtidig har de rette faglige og personlige kompetencer.

FAGLIGE KOMPETENCER

Ungdomskommissionen anbefaler, at gadeplansindsatsen hviler på et fagligt, socialpædagogisk fundament (Justitsministeriet 2009: 74). Denne anbefaling har projekterne valgt at følge ved primært at satse på pædagogisk uddannet personale³. Anvendelse af pædagogisk uddannet personale har blandt andet den store fordel, at medarbejderne har et bredt arsenal af virkemidler – herunder samtaleteknikker – og kan foretage bevidste metodevalg. Især den opsøgende del af gadeplansarbejdet er karakteriseret ved, at medarbejderne opererer langt fra ledelsen og derfor er nødt til at kunne agere hurtigt på egen hånd.

“ Medarbejderne er alene på gaden, så derfor kræver det en ret god indre styring, fordi de jo hele tiden selv skal definere opgaven. Det kræver altså nogle medarbejdere, der bare kan det og har fuldstændig styr på det.

Projektleder

Samtidig er det vigtigt, at gadeplansmedarbejderne har et godt kendskab til det kommunale system, fordi man skal kende de muligheder, der findes for de unge, og hvem man kan samarbejde med. Det er vigtigt, at man som gadeplansmedarbejder repræsenterer kommunen og ikke lægger afstand til systemet.

“ Man skal også have en nysgerrighed og interesse for de unge og noget kendskab til systemet, for det er jo egentlig det, man repræsenterer. Jeg får knopper, når jeg hører en opsøgende medarbejder sige ”dem der inde i kommunen” – fordi vi er kommunens spydspidser derude, vi er kommunens repræsentanter, sikkerhedsnettet under de unge, der falder gennem systemet. Man er nødt til at stå ved, at man repræsenterer kommunen.

Projektleder

PERSONLIGE KOMPETENCER

Interviewmaterialet viser tydeligt, at det at være gadeplansmedarbejder er mere end et almindeligt pædagogisk arbejde. Gadeplansmedarbejderen skal også have de rette personlige kompetencer og være i stand til at bruge sig selv i det pædagogiske arbejde.

At bruge sig selv i det opsøgende arbejde indebærer ofte, at gadeplansmedarbejderne må trække på egne erfaringer. Nogle gadeplansmedarbejdere nævner, at de har draget fordel af at have kulturbaggrund eller sprog til fælles med de unge og (især) deres forældre. Det Kriminalpræventive Råd påpeger da også, at et vist kulturkendskab kan være en fordel (Rasmussen 2004). Kultur er dog langt fra det eneste parameter, hvor gadeplansarbejderen kan skabe en genkendelse hos den unge. Også ved at bringe sin egen historie og livserfaring i spil kan gadeplansmedarbejderne demonstrere, at de forstår den unges situation og er i stand til at byde ind med råd og vejledning.

ER LOKALKENDSKAB EN FORDEL?

I "Håndbog om gadeplansarbejde" fremhæver Borrits og Rasmussen (2012: 62f), at personer med lokal-kendskab, der måske tidligere har været en del af gademiljøet, hurtigere kan opnå adgang, tillid og respekt blandt målgruppen. Til gengæld kan det i længden blive problematisk for gadeplansarbejdere at arbejde i det område, hvor de bor, ligesom gadeplansmedarbejderne kan komme i en loyalitetsklemme mellem de unge og kommunen. Forfatterne anbefaler derfor, at man ansætter folk udefra, men med de rette kompetencer.

Ovenstående erfaringer kan i høj grad genfindes i interviewmaterialet. I visse områder har man således erfaringer med at ansætte personale, der måske ikke har en pædagogisk baggrund, men som kommer fra boligområderne, og måske stadig bor der. De har været gode til at etablere kontakt og tillid, men har haft svært ved at arbejde metodisk og ændre metodevalg undervejs. Derudover har det været svært at adskille det professionelle fra det private. Det har været en stor belastning for medarbejderne, der bl.a. oplever at blive kontaktet uden for arbejdstiden, at blive opsøgt i hjemmet osv.:

“ Det er et problem, hvis drengene begynder at kalde mig for "bror". (...) Det bliver meget privat – for drengene i hvert fald – og de begynder at ringe på alle mulige mærkelige tidspunkter og kan ikke forstå, hvis man siger, at man ikke er på arbejde. Så siger de " jamen er jeg bare en slags arbejde for dig, er jeg ikke din bror? ”

Gadeplansmedarbejder

Denne evaluering peger således på, at man skal være varsom med at lukre på lokale medarbejders kendskab til og netværk i miljøet, ligesom man bør prioritere pædagogisk uddannet personale med et godt kendskab til pædagogiske metoder og virkemidler.

3. Ved primært at anvende pædagogisk uddannet personale adskiller de helhedsorienterede gadeplansindsatser sig fra meget af det "traditionelle" gadeplansarbejde, hvor man ofte har satset på personer med en fortid i gademiljøet (LG Insight 2014).

GADELIVET

Mange unge i udsatte boligområder tilbringer deres fritid på gaden. Gadeorienteret livsstil skaber utryghed og øger risikoen for at begå kriminalitet. Gennem opsøgende gadeplansarbejde har gadeplansprojekterne dels forsøgt at nedbringe kriminel og utryghedsskabende adfærd, dels at opbygge tillidsrelationer til de unge på gaden.

HVAD VED VI?

Forskning viser, at unge, som tilbringer megen fritid med kammerater i gademiljøet, begår mere kriminalitet end andre unge. En gadeorienteret livsstil er ofte forbundet med anden risikoadfærd som f.eks. brug af rusmidler, omgang med andre unge på kant med loven og deltagelse i risikofyldte gruppeaktiviteter. De unge i grupper har generelt en mere impulsiv og sensationssøgende adfærd, ligesom de i mindre grad tager individuelt ansvar for gruppens handlinger (Justitsministeriet 2009; Jørgensen m.fl. 2012; Pedersen og Lindstad 2012; Hansen og Bislev 2013; Frederiksen m.fl. 2014; Kalkan 2014).

I udsatte boligområder er det udbredt, at unge - primært drenge - opholder sig i boligområdet fællesarealer i deres fritid. Det har flere årsager. Hakan Kalkan peger i sit studie af gadelivet blandt unge mænd fra Nørrebro på, at områderne ofte er præget af små, overfyldte lejligheder. Samtidig peger han på den sociale kontrol i hjemmet, der ikke imødekommer de unges ønske om privatliv og individualisering. Begge faktorer medvirker til, at de unge i højere grad prioriterer at tilbringe fritiden i gademiljøet (Kalkan 2014: 51f). Også manglende deltagelse i organiserede fritidstilbud og mangel på fritidsjobs betyder, at unge fra udsatte områder tilbringer mere tid i gademiljøet (se kapitlerne om "Fritiden" og "Jobbet").

Når mange unge opholder sig meget i gademiljøet, er det med til at skabe utryghed blandt de øvrige beboere. Det viser bl.a. tryghedsmålinger fra CFBU. Det skyldes især den normbrydende adfærd, som ungegrupperne nogle gange udviser. Denne adfærd er medvirkende årsag til, at utrygheden er større i udsatte områder end i resten af landet (Avlund 2012; Avlund m.fl. 2013).

Den øgede kriminalitetsrisiko blandt unge med en gadeorienteret livsstil, og oplevelsen af utryghed blandt de øvrige beboere, gør det relevant at arbejde kriminalpræventivt med unge i gademiljøet. Opsøgende gadeplansarbejde er da også en metode, der anbefales af Ungdomskommissionen i deres betænkning om indsatsen mod ungdomskriminalitet samt i flere andre studier (Justitsministeriet 2009: bilag 3; Hansen og Bislev 2013).

Overordnet set har opsøgende gadeplansarbejde to forskellige rationaler. Det første rationale, som vi her vil kalde tryghedsrationalet, går ud på, at opsøgende gadeplansarbejde skal mindske kriminalitet, hærværk og uro samt skabe tryghed for beboerne i boligområdet. Det andet rationale, som vi vil kalde tillidsrationalet, handler om, at gadeplansarbejderne skal skabe tillidsfulde relationer til de unge, der opholder sig i gademiljøet og befinder sig i en kriminel risikogruppe, for derved at kunne hjælpe dem ind på en mere positiv livsbane. De fleste gadeplansindsatser indeholder begge rationaler, men der er tit uenighed om hvilket rationale, der har forrang, og hvordan gadeplansarbejdet samlet set giver mest udbytte. Det vil vi vende tilbage til sidst i kapitlet.

HVORDAN GØR DE HELHEDSORIENTERED E GADEPLANSINDSATSER?

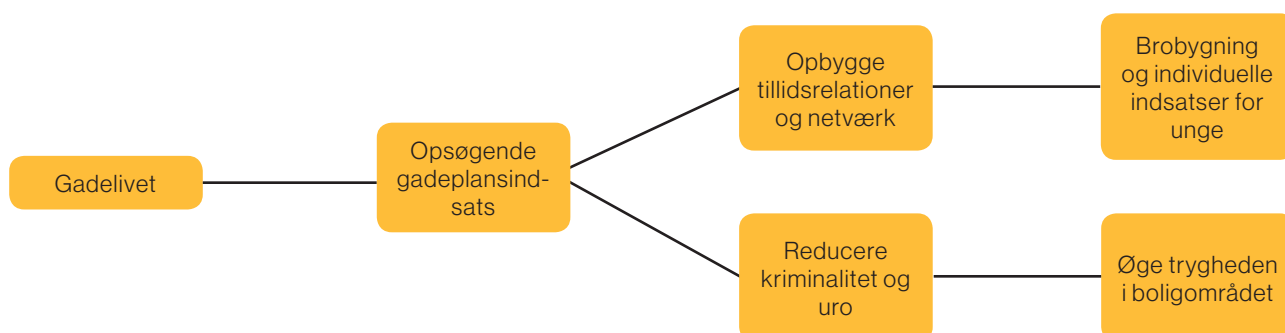
Alle gadeplansprojekterne er til stede i gademiljøet i boligområderne. Omfanget og metoderne varierer dog meget, og det er langt fra alle, der udfører systematisk opsøgende gadeplansarbejde. Fra nogle projekter – især i de mindre boligområder – lyder forklaringen, at udbyttet af en egentlig opsøgende indsats ville være for lille, da man i forvejen kender og har en god kontakt til målgruppen. Andre steder har man i forvejen en opsøgende gadeplansindsats i andet regi, hvorfor yderligere gadeplansarbejde vurderes overflødig. I kapitlet vil vi primært trække på erfaringer fra fire kommuner, der har opsøgende gadeplansarbejde som et kerneelement i deres indsats, nemlig København, Aarhus, Aalborg og Sønderborg.

Opsøgende gadeplansarbejde henvender sig til unge, som har en gadeorienteret livsstil og derfor er i risiko for at begå kriminalitet. På baggrund af projekternes ansøgninger og interviewmaterialet kan der identificeres to hovedformål med det opsøgende gadeplansarbejde: 1) at opbygge netværk og tillidsrelationer i miljøet og 2) at lægge en dæmper på kriminalitet, hærværk og uro i boligområdet. Forventningen er, at netværk og tillidsrelationer kan gøre det muligt at arbejde mere dybdegående med enkelte unge, som har brug for en særlig indsats. Endvidere forventes en reduktionen i kriminalitet og uro at føre til en større tryghed for områdets beboere.

Nedenstående figur illustrerer hovedformålene med den opsøgende gadeplansindsats ⁴:

Nedenfor vil vi beskrive de anvendte metoder samt de opsamlede erfaringer fra det opsøgende gadeplansarbejde. Sidst i kapitlet vil vi under overskriften "Resultater" undersøge, hvorvidt de opsøgende gadeplansindsatser lever op til de formål, som er bekræftet ovenfor.

FIGUR 6: DE OVERORDNEDE MÅL MED DET OPSØGENDE GADEPLANSARBEJDE

DEN INDLEDENDE FASE

De opsøgende gadeplansindsatser bygger på et solidt forudgående kendskab til de boligområder, der arbejdes i. Det er områder, hvor kommunen gennem flere år har haft særlige indsatser, og der har derfor også været mange naturlige samarbejdspartnere til stede i områderne.

De opsøgende medarbejdere har således kunnet tage udgangspunkt i – og bygge videre på – relationer mellem professionelle og beboere i områderne. Gadeplansmedarbejderne starter typisk med at komme i klubber og væresteder, hvor der knyttes kontakt til professionelle og til de unge. Derudover færdes de opsøgende medarbejdere i gademiljøet, gerne på nogle faste tidspunkter, hvor de taler med de unge og de øvrige beboere, så beboerne efterhånden får kendskab til gadeplansmedarbejderne og ved, hvorfor de er til stede i området.

De fleste af gadeplansindsatserne oplever også et behov for at lave nogle aktiviteter, som fanger de unges interesse og skaber opmærksomhed omkring indsatsen. Det kan f.eks. være fodbold, dans, kampsport, musikværksteder eller lignende. Disse aktiviteter bliver brugt til at opbygge og vedligeholde relationer. I kapitlet om "Fritiden" ser vi nærmere på, hvordan aktiviteterne kan indgå i det pædagogiske arbejde med de unge.

TILLIDSOPBYGNING

Tilstedeværelse på gaden er ikke et mål i sig selv. Derimod har indsatsen til formål at yde hjælp og støtte til kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge. Her er tillidsopbygning afgørende for, at de unge tør tale med gadeplansarbejderne og delagtiggøre dem i deres problemer (Perry 2012).

Mange af informanterne fortæller, hvordan de i starten blev mødt med mistillid og set som "stikkere" og spioner for kommunen. Som en gadeplansmedarbejder udtrykker det, så handler meget af den indledende kontakt derfor om at gå fra at være kendt til at være godkendt. Synlighed og tilstedeværelse skal veksles til accept og tillid.

I sin ph.d. afhandling peger Kevin Perry på, at opbygning af tillidsrelationer til de unge i gademiljøet kræver, at gadeplansmedarbejderne optræder med integritet, er kompetente og er velvilligt indstillet over for de unge (Perry 2012: 192). Denne beskrivelse går igen blandt gadeplansmedarbejderne. For at gøre sig fortjent til de unges tillid, fremhæver gadeplansmedarbejderne dyder som ordholdenhed, ærlighed og tydelighed. Derudover er det vigtigt, at de unge oplever, at man vil dem det godt, at man tager dem alvorligt og giver dem en seriøs behandling. De skal mærke, at man kan og vil gøre noget for at hjælpe dem.

Mange af de unge føler, at de er blevet opgivet af skolen, sagsbehandlerne og forældrene, og de har måske også selv mistet troen på, at de kan få deres liv ind på en mere positiv bane. Her er det afgørende for tillidsopbygningen, at gadeplansmedarbejderne ikke svigter men er vedholdende i kontakten til og troen på den unge. Som Kevin Perry også beskriver i sin afhandling, er det en forudsætning for at opnå den unges tillid, at gadeplansmedarbejderen selv er i stand til at udvise tillid til den unge (Perry 2012: 2010ff). Det bekræftes også i interviewmaterialet:

“ Vores fornemmeste opgave er at tænde håbet og gnisten. Vi hører rigtig mange 14-16-årige, som siger, 'det er forbi, det er slut for mig, jeg har allerede lavet for meget lort'. Der må vi tro på dem og sige, at det aldrig er slut. Vi har positive forventninger til dem.

Projektleder

Når der først er etableret tillidsrelationer til enkelte unge, kan man til gengæld kapitalisere på disse relationer i arbejdet med andre unge. "Når først én har sagt god for dig, så kommer de andre nærmest væltende af sig selv", som en gadeplansmedarbejder forklarer det. Dette gælder også ift. den ældre gruppe af unge, som måske ikke selv er interesserede i at danne relationer til gadeplansarbejderne, men som ved at sige god for medarbejderne kan bane vej for arbejdet med den yngre del af målgruppen.

Mund-til-mund er den vigtigste kilde til legitimitet for gadeplansmedarbejderne, som af samme årsag må være ekstra opmærksomme på at værne om deres ry i ungegruppen. Svigt fra gadeplansmedarbejderne forplanter sig hurtigt og gør det vanskeligt at arbejde med målgruppen.

DEN SVÆRE SAMTALE

Tillidsrelationerne til de unge har selvfølgelig et formål, nemlig at give de unge en mulighed for at snakke med en kompetent voksen om eventuelle problemer. Ved at være tilgængelig og opretholde tillidsfulde relationer kan gadeplansmedarbejderen stille sig til rådighed for – men ikke forcere – at den unge kan betro sig og søge hjælp og vejledning. Man kan kalde det "den svære samtale". Det er her, gadeplansmedarbejderen skal vise sig værdig til den unges tillid. Dels skal den unges henvendelse håndteres på en faglig og etisk korrekt måde, dels skal gadeplansmedarbejderen have kompetencerne til at hjælpe den unge – enten med råd og samtale, eller ved at hjælpe videre til de relevante tilbud (Perry 2012: 254).

BROBYGNING

Det opsøgende gadeplansarbejdes styrkeposition er kontaktskabelse og tillidsopbygning til kriminelle og kriminalitetstruede unge i gademiljøet. Flere informanter fremhæver til gengæld, at gadeplansindsatsen ikke må blive en "kommune i kommunen", altså at gadeplansmedarbejderne ikke kan påtage sig en vedvarende behandlerrolle over for de enkelte unge. Gadeplansmedarbejderne bør derimod være kompetente brobyggere, der kender mulighederne og medarbejderne i de kommunale tilbud og kan skabe kontakt og støtte til fastholdelse i et længerevarende forløb.

En vigtig opgave for gadeplansmedarbejderne er at overføre den legitimitet, de har opbygget blandt de unge, til det kommunale normalsystem. Dels kan gadeplansmedarbejderen sige "god" for kollegerne i de kommunale tilbud, dels kan gadeplansmedarbejderen mediere mellem den unge og systemet og afhjælpe eventuelle misforståelser eller konflikter. Det kan ske ved, at gadeplansmedarbejderen er bisidder for den unge i møder med f.eks. politi, uddannelsesvejledning, jobcenter eller sagsbehandler. På den måde kan gadeplansmedarbejderen hjælpe den unge med at navigere i systemet, ligesom gadeplansmedarbejderen kan tale den unges sag og hjælpe med at få sagt de ting, den unge måske selv har svært ved at få sagt.

Én ting er at gøre de unge klar til at kunne profitere af de kommunale tilbud, men flere gadeplansmedarbejdere fremhæver også, at det er nødvendigt at gøre normalsystemet klar til den unge. Det kan handle om at forberede sagsbehandler, skolelærer eller en klubpædagog på, hvordan den unge oplever kontakten med det offentlige system, og hvordan man kan møde den unge på en måde, der fremmer mulighederne for et positivt samarbejde.

En udfordring kan være, at når der først er opbygget tillidsrelationer mellem gadeplansmedarbejderen og de unge, vil de unge ofte foretrække, at det fortsat er gadeplansmedarbejderen, der varetager deres forløb og er deres primære indgangsvinkel til kommunen. Her opstår en delikat afvejningssituation, hvor gadeplansindsatsen på den ene side må arbejde i retning af brobygning, men på den anden side ikke må forcere processen på en måde, der kan opleves som et tillidsbrud. Af samme årsag er gadeplansindsatserne meget opmærksomme på den efterfølgende opfølgning for at sikre, at den unge faktisk er fastholdt i eller kommet videre fra de relevante tilbud.

TRYGHED ELLER TILLID

Der kan være flere motiver for at igangsætte en opsøgende gadeplansindsats. Overordnet kan der skelnes mellem et tryghedsrationale og et tillidsrationale.

TRYGHEDSRATIONALET

Tryghedsrationalet bygger på en antagelse om, at tilstedeværelsen af ansvarlige voksne på gaden i eftermiddags- og aftentimerne dæmper den uro, som grupper af unge, der opholder sig på gaden ellers kan skabe. Dels forhindrer de, at de unge laver hærværk og kriminalitet i boligområdet, idet de unge antages at afholde sig herfra, når de er under opsyn⁵. Og dels kan gadeplansmedarbejderne gå ind og mediere eller nedtrappe konflikter, hvis der er optræk til ballade i boligområdet. De skal også kunne observere, om bestemte ungegrupper udviser en bekymrende eller kriminel adfærd samt få et indblik i gruppens organisering og dynamik, så man i samarbejde med politi og myndigheder kan få denne adfærd stoppet (Hansen & Bislev 2013: 39f; Klitgaard 2009: 65ff).

TILLIDSRATIONALET

Tillidsrationalet bygger på en antagelse om, at kriminelle og kriminalitetstruede unge, der opholder sig meget i gademiljøet, har et behov for hjælp og støtte for at komme ind på en mere positiv livsbane, men at mange nærer en mistillid til det offentlige system, hvilket afholder dem fra at benytte de tilbud, der er tilgængelige. Denne mistillid kan både skyldes fordomme, dårlige erfaringer og tidligere nederlag f.eks. i skolen, i forhold til politiet og i det offentlige behandlersystem. Formålet med gadeplansarbejdet er at opbygge tillidsfulde relationer til de unge for derved at få afklaret, om de har behov for hjælp og støtte, hvilke tiltag, der kunne være relevante, samt at støtte dem i en brobygning til mere specialiserede tilbud (Hansen og Bislev 2013: 40; Borrits og Rasmussen 2012; Perry 2012).

I sin ph.d. afhandling om opsøgende gadeplansarbejde "Framing Trust at the Street Level" fremhæver Kevin Perry således tillid som afgørende for, at man kan opnå succesfulde resultater i opsøgende gadeplansarbejde. Tillid er en nødvendighed både for at få

adgang til målgruppen og for at få et indblik i de problemstillinger, de enkelte unge kæmper med. Tillid er ligeledes afgørende for, om de unge er modtagelige for hjælp. Set i det lys er tillidsopbygning det vigtigste direkte resultat af opsøgende gadeplansarbejde (Perry 2012: 189ff).

En vigtig pointe i Perrys afhandling er, at forventninger om, at gadeplansarbejdet skal være tryghedsskabende, let kan komme til at blokkere for mulighederne for at opbygge tillidsrelationer til gadens unge. Hvis gadeplansmedarbejderne agerer ud fra målsætninger om at dæmpe utryghedsskabende adfærd og skaffe information om gademiljøet til myndigheder og politi, bliver gadeplansmedarbejderne hurtigt stemplet som "stikkere", spioner og socialt vagtværn af de unge (Perry 2012: 261ff).

Kevin Perry dokumenterer i sin afhandling, hvordan gadeplansmedarbejderne har eksplicit negative forventninger til de unges adfærd og primært ser deres egen rolle som overvågende og urodæmpende – de skal tage konflikter i opløbet – og ikke tillidsopbyggende eller dialogskabende (Perry 2012: 197ff). Ifølge Perry betyder det, at gadeplansarbejderne primært udfører kontrolopgaver i tæt samarbejde med politiet, og at dette medvirker til at undergrave tillidsrelationerne til de unge.

TILLID OG TRYGHED I DE HELHEDSORIENTEREDE GADEPLANSINDSATSER

Vores interviewmateriale viser, at både trygheds- og tillidsrationalet er til stede i gadeplansindsatserne, men at der ikke altid er enighed om, hvilke formål, der har forrang. Derudover viser både denne og andre undersøgelser, at der kan være en indbygget modsætning mellem de to formål, som i sidste ende kan begrænse mulighederne for at opbygge tillidsfulde relationer til de unge.

Et sted, hvor modsætningen kommer til udtryk, er, når det omhandler samarbejde med politi og SSP. I Ruth Borrits og Hans-Erik Rasmussens håndbog om opsøgende gadeplansarbejde (2012) gør forfatterne en del ud af at understrege, at gadeplansmedarbejderne må håndtere de oplysninger og den viden,

de får gennem gadeplansarbejdet, er afgørende for mulighederne for at opretholde en tillidsrelation til de unge – og dermed også mulighederne for effektivt at kunne arbejde med målgruppen. Borrits og Rasmussen anbefaler derfor en klar arbejdsdeling imellem politi og gadeplansarbejdere: politiet efterforsker, gadeplansarbejderne tager sig godt af de unge (Borrits og Rasmussen 2012: 144ff).

Gadeplansmedarbejderne er omfattet af tavshedspligt og må som udgangspunkt ikke videregive personlige oplysninger om f.eks. sociale problemer, rusmiddelbrug eller kriminalitet, og de må ikke videregive oplysninger som led i efterforskning og straffesager (Borrits og Rasmussen 2012: 151; 162). Samtidig er gadeplansmedarbejderne underlagt skærpet underretningspligt, hvilket vil sige, at de har pligt til at underrette kommunen, hvis de får kendskab til, at børn og unge under 18 har behov for særlig støtte. Og de har pligt til at inddrage forældrene, når de arbejder med unge under 18 år.

Det er gadeplanmedarbejdernes opgave at balancere disse hensyn på en måde, der gør det muligt at opretholde tillidsrelationerne til målgruppen. Her er overholdelse af tavshedspligten, samt tydelighed og ærlighed omkring hvilke oplysninger, der videregives hvornår og hvorfor, afgørende for, at gadeplansmedarbejderne kan bevæge sig i udsatte miljøer, og at unge tør henvende sig til dem.

Disse dilemmaer går igen i vores interviews med gadeplansmedarbejderne. Mange af informanterne fortæller, at der er aktører uden for den opsøgende gadeplansindsats – både blandt de lokale beboere, blandt samarbejdspartnere og højere oppe i det kommunale system – der har en forventning om, at gadeplansindsatsen lægger en dæmper på den lokale uro og forhindrer utryghedsskabende adfærd fra ungegruppens side.

Denne forventning kan betyde, at gadeplansmedarbejderne får til opgave at holde opsyn eller opklare, hvem der står bag forskellige utryghedsskabende hændelser. I et eksempel blev den opsøgende gadeplansmedarbejder bedt om at opklare, hvem der stod bag en række hærværkshændelser i området. I et andet tilfælde blev gadeplansmedarbejderne brugt til rekognosceringsarbejde for politiet i forbindelse med en konflikt med de unge.

Det kan virke harmløst, at gadeplansarbejderne ud over det opsøgende arbejde også påtager sig en urodæmpende rolle. På linje med ovenævnte undersøgelser tyder interviewmaterialet imidlertid på, at gadeplansmedarbejderne let får en kontrollerende og overvågende rolle, som kan blokere for at indgå i tillidsfulde relationer med de unge. Som tidligere nævnt går tillidsopbygning begge veje – det handler både om at opnå de unges tillid, men også om at vise tillid til de unge. Kontrol- og overvågningsopgaver er et brud på denne tillid, som i værste fald kan undergrave den relation, der er opbygget.

“ De unge bliver også lidt provokeret af, at vi går rundt og rundt på gaden. De skal også have den der oplevelse af, at vi faktisk hjælper dem, ellers ligner vi bare sociale vagtmænd, der ringer efter politiet, når der er behov for det.

Projektleder

RESULTATER

I Aalborg, Aarhus, Sønderborg og København har opsøgende gadeplansindsats som nævnt udgjort et centralt element i indsatsen. Som illustreret i figur 6 i starten af kapitlet har den opsøgende indsats haft til formål at opbygge relationer og netværk til målgruppen og skabe tillid til medarbejderne med henblik på at bane vejen for dyberegående individuelle indsatser for kriminelle og kriminalitetstruede unge. Derudover havde det opsøgende gadeplansarbejde til formål at skabe tryghed og nedbringe kriminalitet i gademiljøet.

OPBYGNING AF TILLIDSRELATIONER

Indberetninger fra Aalborg og Sønderborg viser, at det langt hen ad vejen er lykkedes at skabe tillidsfulde relationer til de unge, og at der også er iværksat forskellige indsatser, som udløber af gadeplansarbejdet. I Sønderborg er der skabt kontakt til omkring 100 børn og unge gennem det opsøgende arbejde, og i Aalborg har man relationer til 180 unge på gadeplan. Der er iværksat særlige indsatser, eksempelvis fritidsjobindsats, fritidsaktivitet eller mentorordning, for 110 af disse unge i Aalborg. For 69 unge har man vurderet, at der var et særligt støttebehov som f.eks. en kontaktpersonordning. Nedenstående figur illustrerer resultaterne fra gadeplansarbejdet i Aalborg.

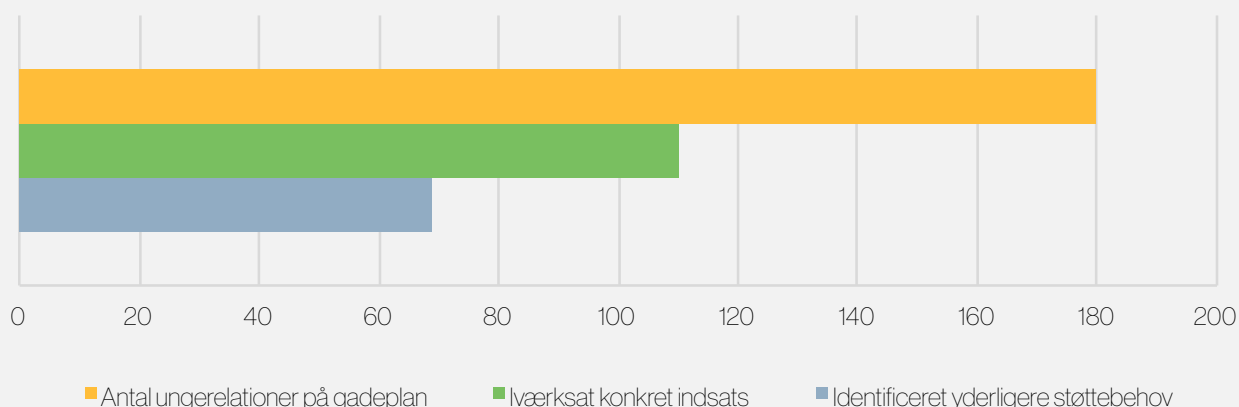
Også i København og Aarhus har gadeplansarbejdet ført til, at der kunne arbejdes med individuelle indsatser for kriminelle og kriminalitetstruede unge. Begge steder er der iværksat omkring 250 individuelle forløb. Dette vender vi tilbage til i kapitlet "Det Individuelle".

BROBYGNING TIL INDIVIDUELLE INDSATSER

Både indberetningerne og de kvalitative interviews peger altså på, at det opsøgende gadeplansarbejde faktisk har bidraget til at opbygge tillidsfulde relationer til målgruppen. For mange gadeplansmedarbejdere er det lykkedes at bygge bro til andre, mere intensive og individualiserede indsatser. Det tyder på, at de opsøgende medarbejdere har formået at udnytte den tillid og legitimitet, der er opnået, til at bygge bro mellem de unge på gaden og de tilbud, der findes i området.

Når det kommer til at identificere, hvilke konkrete unge, der kunne have brug for særlig støtte, er de opsøgende medarbejdere imidlertid afhængige af de nærmeste samarbejdspartnere i form af skole, UU-vejledning, socialrådgiver, klub etc. Disse aktører har ofte et længerevarende og mere indgående kendskab til de enkelte unge og deres problemstillinger, mens de opsøgende medarbejdere kan bidrage med deres relationer til de unge ift. at sikre brobygning til relevante tilbud.

FIGUR 7: OPSØGENDE GADEPLANSARBEJDE I AALBORG

DÆMPE URO OG SKABE TRYGHED

Ud over tillidsopbygning har gadeplansarbejdet også haft et formål om at nedbringe kriminalitet og utryghed i boligområderne. I Aarhus har man f.eks. haft en særlig intensiv gadeplansindsats med en høj grad af tilstedeværelse i gademiljøet i form af runderinger.

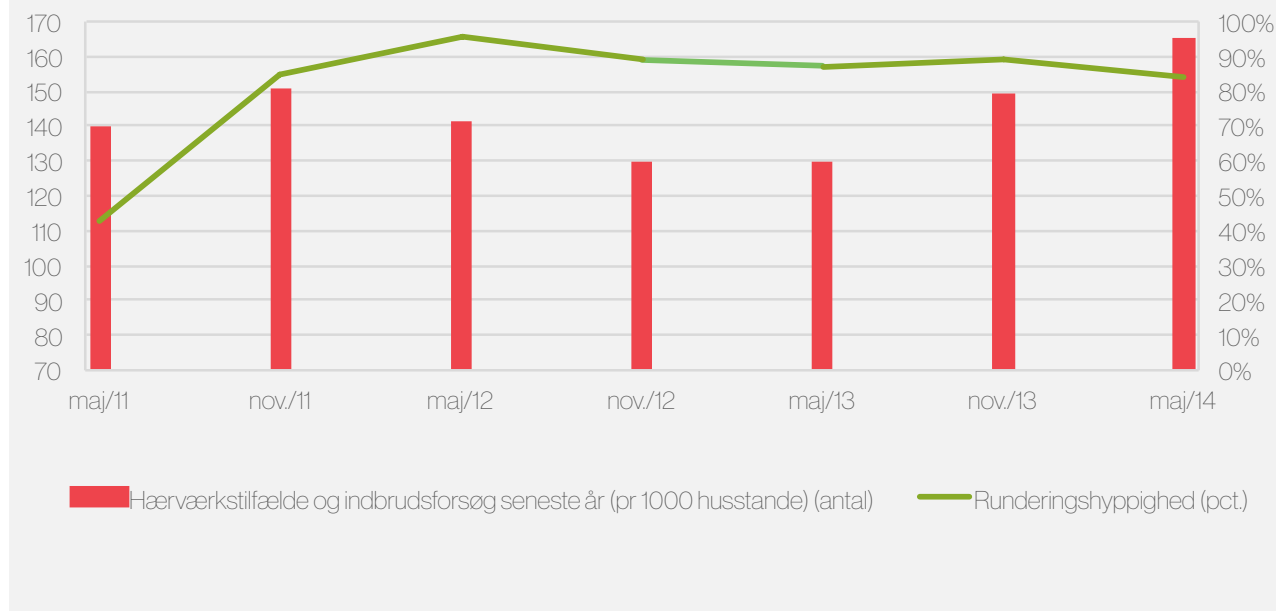
Nedenstående figur viser den gennemsnitlige runderingshyppighed i områderne Bispehaven, Gellerup/Toveshøj og Herredsvang, dvs. hvor mange aftner i perioden, de opsøgende medarbejdere har været på gaden i de to boligområder. Som den grønne kurve viser, har medarbejderne været til stede i gademiljøet 80-90 pct. af aftnerne igennem det meste af projektperioden.

Den massive tilstedeværelse har bl.a. haft til formål at bremse hærværk, hvorfor man via kommunens boligsociale monitoreringssystem, BoSocData, har

fulgt udviklingen i hærværkstilfælde, indbrud og indbrudsforsøg. Søjlerne i figuren viser antallet af hærværkstilfælde gennem det seneste år. Som figuren viser, har der ikke været noget entydigt fald i antallet af hærværkstilfælde og indbrud: Antallet faldt lidt ca. midt i indsatsperioden, men er steget igen i indsatsens sidste år.

Det tyder altså på, at den direkte kriminalitetsreducerende effekt ved gadeplansarbejdet er begrænset. Selvom der er flere øjne på gaden, er kriminaliteten tilsyneladende ikke reduceret. Det kan skyldes, at selv en massiv tilstedeværelse ikke er nok til at udgøre en effektiv overvågning af området, men at kriminaliteten blot forskydes til andre dele af bebyggelsen eller til tidspunkter, hvor gadeplansmedarbejderne ikke er på gaden – også kendt som forskydningseffekten (Bowers m.fl. 2011).

FIGUR 8: DE OPSØGENDE MEDARBEJDERES RUNDERINGSHYPPIGHED OG FOREKOMSTEN AF HÆRVÆRK OG INDBRUD I BOLIGOMRÅDERNE I AARHUS

4. Figuren er udarbejdet af evaluatoren på baggrund af gadeplansprojekternes projektbeskrivelser og interviewmaterialet. Figuren har formål at illustrere informanternes forventning til indsatsens virkning og resultater. I slutningen af kapitlet følger vi op på, om de forventede resultater er nået. I hvert af de følgende kapitler er indsatsens formål og mekanismer illustreret efter samme princip.

5. Antagelsen bygger på den såkaldte rutineaktivitetsteori, der siger, at forbrydelser i det offentlige rum kræver tilstedeværelsen af tre faktorer: (1) En motiveret gerningsmand, (2) et passende offer, og (3) fraværet af kapable vogtere (Cohen & Felson 1979: 590). Gennem gadeplansmedarbejdere øges antallet af kapable vogtere, hvilket forventes at nedbringe kriminaliteten.

FRITIDEN

Fritidsaktiviteter er vigtige redskaber i kontaktskabelsen og tillidsopbygningen i forhold til målgruppen. Gadeplansmedarbejderne kan kapitalisere på disse relationer i det videre arbejde med de unge. Skal fritidsaktiviteterne have en selvstændig kriminalpræventiv virkning, kræver det dog en kontinuerlig indsats med et fastlagt pædagogisk indhold og formål.

HVAD VED VI?

Børn og unge i udsatte boligområder deltager mindre i organiserede fritidsaktiviteter end andre børn og unge. Undersøgelser viser desuden, at børn fra udsatte områder er mindre idrætsaktive end resten af befolkningen, samt at især foreningsidrætten er underrepræsenteret. Det kan både henføres til tradition, manglende kendskab og manglende økonomiske muligheder for at lade børn og unge deltage i kontingentkrævende fritidsaktiviteter, ligesom nogle ungegruppers adfærd og ungdomskultur kan betyde, at de ikke ønsker at benytte eller ikke kan rummes i de eksisterende tilbud (Oxford Research 2009; Jensen m.fl. 2009; Ibsen m.fl. 2012).

Fritidsaktiviteter anvendes både i Danmark og udlandet ofte som et virkemiddel i det kriminalpræventive arbejde. Det sker bl.a. ud fra en antagelse om, at "sunde" fritidsaktiviteter mindsker kriminalitet ved at tilbyde de unge en god voksenkontakt, et positivt normfællesskab samt et positivt indhold i fritiden. Fritidsaktiviteter kan desuden i sig selv være med til at mindske de unges ophold i gademiljøet og dermed den kriminalitetsrisiko, der er forbundet hermed.

Der er dog ikke entydigt forskningsmæssigt belæg for, at fritidsindsatser skulle have en sådan virkning. Nogle studier viser, at brug af fritidsaktiviteter i det kriminalpræventive arbejde har positive effekter på deltagernes kriminelle adfærd, skolegang, psyke, rusmiddelbrug og sociale relationer, ligesom undersøgelser har vist, at organiseret idræt kan bidrage til at udvikle beskyttende faktorer som f.eks. selvtillid,

empati og konfliktløsningskompetencer. Andre studier peger imidlertid på, at der ikke er nogen effekter, og enkelte studier peger endda på negative effekter primært ift. indsatser, hvor man arbejder gruppebaseret med kriminelle og/eller kriminalitetstruede unge (Christensen 2012: 90ff; Christensen m.fl. 2013: 15; Pedersen og Lindstad 2011: 87f).

Meget tyder således på, at det er indsatsens form og indhold, der afgør, om der kan opnås en kriminalpræventiv virkning. Det Kriminalpræventive Råd fremhæver en række karakteristika for virkningsfulde fritidsaktiviteter (Christensen 2012: 97ff):

1. Medarbejderne skal være fagligt rustede til at arbejde socialpædagogisk med de unges adfærd, engagement osv., og dette skal tænkes ind i indsatsen.
2. Der skal være fokus på udvikling af de unges kompetencer og færdigheder, herunder sociale og emotionelle færdigheder.
3. Der skal sættes klare rammer og struktur på fritidsaktiviteterne for at mindske konflikter og normbrydende adfærd.
4. Indsatsen skal være langvarig (mindst et år), og de unge skal være aktivt involverede og deltage hyppigt i fritidsaktiviteten.
5. Man skal undgå negative gruppedannelser, der kan opstå, hvis indsatsen alene henvender sig til kriminelle eller belastede unge.

HVORDAN GØR DE HELHEDSORIENTERED E GADEPLANSINDSATSER?

Alle projekter arbejder med forskellige former for fritidsaktiviteter, og mange steder anvendes fritidsaktiviteterne som et vigtigt redskab i forhold til kontaktskabelse, tillidsopbygning og det pædagogiske arbejde med målgruppen. Der laves både aktiviteter i boligområdet og ture ud af boligområdet.

Man kan skelne mellem tre overordnede former for fritidsaktiviteter i puljen:

- 1. Ad hoc aktiviteter:** Fritidsaktiviteter og projekter, som etableres af eller med støtte fra gadeplansmedarbejderne og som har en midlertidig karakter evt. med henblik på fremtidig forankring hos andre aktører i området. Det kan f.eks. være streetfodbold eller musikværksted, men også forskellige ture og udflugter ud af boligområdet.
- 2. Klubber eller væresteder:** Væresteder som er oprettet af projektet eller samarbejde med eksisterende klubber/væresteder, som kan indeholde forskellige aktiviteter ofte af idrætslig eller kreativ karakter.

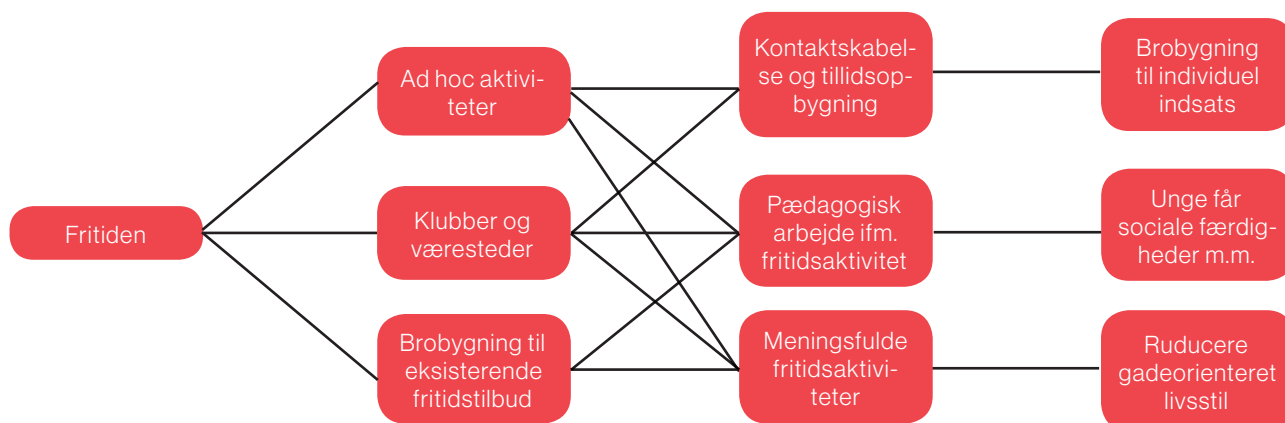
- 3. Brobyggende aktiviteter:** Aktiviteter med det formål at bygge bro til eksisterende fritidstilbud i området eller udenfor.

På baggrund af interviews og projektbeskrivelser kan man pege på en række generelle formål med at anvende fritidsaktiviteter som led i de helhedsorienterede gadeplansindsatser. Dels igangsætter projekterne som nævnt fritidsaktiviteter for at skabe en positiv kontakt til målgruppen. Derudover kan det være et selvstændigt formål at lave fritidsaktiviteter, der giver mulighed for at arbejde pædagogisk med målgruppens normer og adfærd. Endelig er meningsfulde fritidsaktiviteter i sig selv et middel til at nedbringe målgruppens gadeorienterede livsstil. På samme måde anvendes brobyggende aktiviteter til at få de unge væk fra gaden og over i "normaltilbuddene" og det pædagogiske arbejde, der foregår dér.

Figuren på næste side illustrerer hvilke formål, der ligger til grund for de forskellige måder at arbejde med fritidsaktiviteter i de helhedsorienterede gadeplansindsatser.

FIGUR 9: DE OVERORDNEDE FORMÅL MED FRITIDSAKTIVITETER I GADEPLANSINDSATSEN

AD HOC AKTIVITETER

Ad hoc aktiviteter anvendes i næsten alle projekter som et middel til kontaktskabelse samt i nogen grad som en ramme for det pædagogiske arbejde med målgruppen. Ad hoc aktiviteterne dækker over en bred vifte af forskellige gruppebaserede indsatser, som f.eks. kan omfatte åben hal, streetfodbold, dans, kampsport, musik, cykelværksted, bålaftner og fiske-ture.

Nogle steder er det lokale unge i form af rollemodeller, der står for aktiviteterne f.eks. i forbindelse med åben hal i Odense eller streetfodbold i Greve og Silkeborg. Andre steder bliver aktiviteterne afholdt i samarbejde med det lokale foreningsliv eller kulturtilbud som f.eks. musikværkstedet i Greve. Endelig er der også mange eksempler på, at gadeplansmedarbejderne selv står for aktiviteterne – f.eks. bålaftner og cykelværksted i København, fisketure på Lolland eller dans og kampsport i Sønderborg. Hvem, der står for aktiviteterne, har betydning for, hvad man kan forvente, at aktiviteterne bidrager med i forhold til det pædagogiske arbejde inden for rammerne af aktiviteterne samt brobygning til mere individuelle indsatser.

Ad hoc aktiviteter har den fordel, at de ofte har et attraktivt og uforpligtende indhold, som gør det muligt at få kontakt til mange unge. De giver noget positivt at mødes om og er potentielt en god platform for at se de unge i forskellige kontekster. Gennem aktiviteterne kan målgruppen identificeres, og relationer kan bygges op.

Man kan se hvordan gruppen er som helhed, man kan måske se, at nogle af dem her har brug for mere støtte med en mentorordning (...). Nogle gange er det nemmere at se, hvem det er, man skal gå ind og lave en øget indsats på.

Gadeplansmedarbejder

For at man kan kapitalisere på relationsarbejdet, kræver det dog, at det er de samme medarbejdere, der står for ad hoc aktiviteterne, som også arbejder videre med de unge i andre kontekster. Det vil typisk indebære, at det er pædagogisk uddannet personale, der skal stå for fritidsaktiviteterne. Fra et kriminalpræventivt perspektiv er det formentlig ikke virksomt at sætte unge rollemodeller eller lokale foreninger til at stå for aktiviteterne, da de ikke vil kunne omsætte denne investering i ungerelationerne i det videre socialpædagogiske arbejde med målgruppen.

Der er også eksempler på ad hoc aktiviteter, der i sig selv har et solidt pædagogisk indhold. I Holbæk har man f.eks. arrangeret cykeltræning med en cykeltur til Tyskland som endeligt mål. Formålet med aktiviteten var at arbejde med de unges selvtillid såvel som at lære dem at planlægge, sætte mål og være vedholdende.

Ad hoc aktiviteterne vurderes dog at være mest egnede til relationsopbygning, mens den direkte kriminalpræventive virkning isoleret set må forventes at være begrænset. Som nævnt ovenfor skal fritid-

sindsatsen både være langvarig og intensiv, ligesom rammer og indhold skal have et stramt pædagogisk sigte, hvis man skal forvente en kriminalpræventiv effekt af indsatsen. Dette er typisk ikke tilfældet i de helhedsorienterede gadeplansindsatser. Aktiviteterne er derimod præget af løbende udskiftning blandt brugerne, vekslende fremmøde og en relativt løs struktur, ligesom det som nævnt ikke altid er pædagogisk uddannet personale, der står for aktiviteterne. Mulighederne for at arbejde intensivt, struktureret og pædagogisk med de unge er derfor begrænset.

KLUBBER OG VÆRESTEDER

Klubtilbud er en anden måde at arbejde med de unges fritidsliv. I f.eks. Holbæk, Fredericia og på Lolland har man oprettet projektfinansierede klubber i boligområderne. I andre projekter har man indgået samarbejder med eksisterende klubber, hvilket f.eks. er tilfældet i København og Sønderborg. Oftest er målgruppen unge drenge, men flere steder er der endvidere etableret pigeklubber for bedre at kunne nå denne målgruppe.

Klubber og væresteder har den fordel, at der med afsæt i nogle faste rammer kan arbejdes pædagogisk med ungegruppen i form af regler for adfærd, omgangsformer, struktur på aktiviteterne osv. En af de ting, man kan arbejde med, er de unges sociale færdigheder; deres evner til at give plads til andre samt fungere sammen i grupper og på tværs af grupper. I Fredericia fortæller projektlederen f.eks., at man har gode erfaringer med at skabe et fælles tilbud på tværs af aldersgrupper. Det har øget tolerancen og fællesskabet blandt alle områdets børn og unge.

Endvidere kan klubben også være med til at give ejerskab og ansvarsfølelse. I Fredericia har de unge taget værestedet til sig på den måde, at de selv organiserer klubbens medlemsgruppe på Facebook og holder selvjustits ift. god opførsel i klubben. I Holbæk fortæller gadeplansmedarbejderne, at de unge fra klubben tidligere har haft en konflikt med nogle af klubbens naboer. I det tilfælde gav klubben en god ramme for en dialog med de unge omkring konflikten; hvorfor den er opstået, og hvordan man kan løse den. Det satte drengene i stand til selv at få løst konflikten.

Klubberne giver også mulighed for at få adgang til familierne. Arrangementer i klubben kan være en indgang til at besøge familierne derhjemme, få en snak om den unges udfordringer og lave aftaler med forældrene. På Lolland inviteres forældrene til at deltage i klubaktiviteterne, f.eks. kreative værksteder for piger og mødre, fisketure for drenge og fædre samt sommerture for familier. Gennem det familierettede arbejde kan man begynde at arbejde med forældrerollen, hvilket smitter positivt af på børnene. Det ser vi nærmere på i kapitlet om 'Familien'.

Endelig bliver projektfinansierede klubber og væresteder brugt som et afsæt for brobygning til de etablerede klubber og foreninger i kommunen og nærområdet. Det sker dels ved at arrangere fælles projekter og aktiviteter og dels ved, at de projektbaserede klubber tager på besøg hos de øvrige klubber og foreningstilbud i lokalområdet.

En af ulemperne ved at lade arbejdet med de unge foregå i en klub kan være, at man ikke nødvendigvis får et godt billede af, hvad der foregår på gadeniveau. Erfaringen viser, at det ofte er de mere velfungerende unge, der kommer i klubberne, mens de mest belastede unge hellere vil opholde sig på gaden og i deres egne miljøer. Derfor kan det være en fordel at suppler klubarbejdet med en opsøgende indsats på gadeplan (se kapitlet om "Gadelivet").

BROBYGNING TIL EKSISTERENDE FRITIDSTILBUD

Projektfinansierede fritidsaktiviteter og klubtilbud er ikke en langsigtet løsning. Derfor arbejder projekterne på forskellig måde med brobygning til de etablerede fritids- og klubtilbud både gennem ad hoc aktiviteter og klubtilbud og gennem særlige indsatser med fokus på brobygning. Meningen med de brobyggende aktiviteter er at klæde de unge på til at indgå på lige fod med andre unge, også når projektet slutter.

“ Ideen med mig er ikke, at nu skal jeg sætte en masse i gang for at fylde de unge menneskers fritid ud. Jeg skal tværtimod have de her unge mennesker på en eller anden måde kvalificeret til at kunne deltage i de tilbud, der rent faktisk er i forvejen.

Gadeplansmedarbejder

Som nævnt i indledningen til dette kapitel udgør manglende kendskab til de eksisterende tilbud og manglende økonomiske ressourcer nogle af barriererne for deltagelse i det organiserede fritidsliv. I Holbæk har man derfor etableret en fritidspas-ordning, der dækker kontingent for unge, hvis forældre ikke har råd til selv at betale. Kontingentstøtten suppleres med information og vejledning om de lokale klubber samt støtte til både de unge og foreningerne, hvis der er behov herfor. I Haderslev har man gennem afholdelse af en række fritidsmesser formidlet viden om og kontakt til de lokale fritidsforeninger, og efterfølgende er der ydet individuel hjælp til at blive indmeldt og komme i gang med en fritidsaktivitet.

Der kan dog være visse udfordringer i forbindelse med at bygge bro og hjælpe kriminelle og kriminalitetstruede unge ind i eksisterende foreninger. F.eks. kan der være et spørgsmål om rummelighed. Er foreninger og klubber gearret til det sociale arbejde? Især foreningerne er svære at stille krav til, og nogle idrætsforeninger ser ikke det sociale arbejde som en del af deres opgave. Andre foreninger kan have et ønske om at tage socialt ansvar, men der er stadig udfordringer ift. de frivilliges pædagogiske kompetencer og hensynet til de øvrige unge i foreningen. Der ligger således en stor opgave i at forberede og motivere foreningerne til det sociale arbejde med målgruppen.

FRITIDSAKTIVITETERNES POTENTIALER OG FALDGRUBER

Interviewmaterialet viser, at der er mange faldgruber, når man arbejder med fritidsaktiviteter, og at der er behov for skærpet opmærksomhed omkring fritidsaktiviteternes formål og indhold.

FOKUS PÅ FORMÅLET

Skønt langt de fleste fritidsindsatser under puljen har et bagvedliggende pædagogisk formål, er det ikke altid tydeligt, hvordan aktiviteterne bidrager til at styrke målgruppen og nedbringe den kriminelle adfærd. En nærliggende risiko er derfor, at projekterne havner i såkaldte "aktivitetsfælder". Fælderne består i, at man i første omgang starter aktiviteter op for at skabe kontakt til målgruppen og måske for at få dem væk fra gaden. Nogle projekter ender dog med at begrave sig i sådanne aktiviteter, der sluger fokus og ressourcer, uden at de bidrager til at indfri indsatsens samlede mål. Aktiviteterne bliver dermed ikke brugt til at arbejde med den unges udvikling, men bliver en form for opbevaring eller adspredelse, så de unge ikke laver ballade i boligområdet. Og når projektet slutter, har de unge ikke rykket sig.

TYDELIGE RAMMER OG STRUKTUR

Tydelige rammer og en klar linje over for de unge er vigtigt, fordi fritidsindsatserne ofte bliver mødt af et stærkt pres fra de unge. Flere steder har medarbejderne oplevet, at de unge forsøger at definere indholdet i aktiviteterne – f.eks. at de vil på bestemte ture, at de vil bestemme, hvad der skal indkøbes til forskellige arrangementer eller hvornår og under hvilke betingelser, de kan benytte de faciliteter, som gadeplansprojektet råder over. Uden tydelige rammer og den nødvendige faglige ballast kan det være svært at modstå dette pres, og der kan nemt opstå misforståelser, som i sidste ende kan sabotere indsatsen.

“ Projektet har mødt stor modstand i starten, fordi en del af de unge havde fået en opfattelse af, at her kom X millioner kr., som var de unges penge, og som de selv kunne råde over. De føler, at projektet har taget deres penge.

Projektleder

Presset fra de unge sætter medarbejderne i et dilemma. På den ene side skal man ikke lade de unge definere indsatsen, men på den anden side er projekterne afhængige af at være attraktive for målgruppen, for at man på længere sigt kan danne relationer og begynde at arbejde pædagogisk med de unge (Christensen 2012: 98). Det er vores indtryk på baggrund af interviewmaterialet, at projekterne hen ad vejen er blevet dygtige til at balancere disse hensyn, så man på den ene side udstikker rammerne, men på den anden side involverer de unge og giver dem medindflydelse. Denne selvstyring og medejerskab rammesættes af det pædagogiske personale, så aktiviteterne får et konstruktivt indhold, der øger de unges samfundsduelighed.

UNDGÅ NEGATIVE GRUPPEDANNELSER

Negativ adfærd og negative gruppedannelser er i mange af projekterne en udfordring i forhold til fritidsaktiviteterne, hvor der jo overvejende er tale om gruppebaserede aktiviteter. Projekterne er derfor meget opmærksomme på ikke at belønne negativ adfærd.

“ De unge har været meget opmærksomme på, om man skal lave kriminalitet, før man kan komme med på aktiviteterne. Og så siger vi jo 'nej nej'. Så når vi har lavet gruppeaktiviteter, så har vi bevidst også taget helt almindelige og velfungerende unge med.

Projektleder

Man kan altså f.eks. undgå at belønne negativ adfærd ved ikke kun at arrangere ture og attraktive aktiviteter for kriminelle unge eller unge, som laver ballade, men sørge for altid at tage velfungerende unge med. Dette sender både det signal, at man ikke belønner negativ adfærd, og det har samtidig den konsekvens, at de kriminelle og kriminalitetstruede unge – måske – kan danne nye bekendtskaber eller blive positivt påvirket af disse unge (Christensen 2012: 91).

En udfordring i den sammenhæng kan være, at tilrettelægge aktiviteter, der både er attraktive for den brede ungegruppe og for de kriminelle og kriminalitetstruede unge, samt ikke mindst at skabe nogle rammer for samværet, som modvirker konflikter mellem de forskellige ungegrupper.

KOORDINERING OG KONTINUITET

Hvis man skal arbejde med adfærd og adfærdsændringer, så kræver det kontinuitet og en langsigtet indsats. Fritidsaktiviteterne under gadeplanspuljen er i sagens natur af begrænset varighed, og bør derfor ikke stå alene, men derimod fungere som en indslusning i eller supplement til andre mere permanente tilbud. Derfor har det også været et krav til puljens ansøgere, at den helhedsorienterede gadeplansindsats skulle være koordineret med de øvrige tilbud i områderne (Indenrigs- og Socialministeriet 2010).

I den forbindelse er det væsentligt at fremhæve behovet for kortlægning af og koordinering med de øvrige aktører i området herunder klubber og foreningsliv. Flere informanter fortæller, at de boligområder, der arbejdes i, gennem mange år har været præget af mange projekter fra mange forskellige aktørers side.

Mange af projekterne har brugt samme tilgang med at "starte med" at tilbyde nogle attraktive aktiviteter til målgruppen. Det betyder, at de unge og beboerne som helhed har vænnet sig til, at der tilflyder dem en masse goder som følge af projekterne. Det betyder bl.a., at de unge ofte vælger at deltage i gratis projektfinansierede fritidsaktiviteter frem for kontingentkrævende foreningsaktiviteter.

Hvis den udvikling skal vendes, er det nødvendigt at tænke langsigtet og at koordinere med de tilbud, der er til stede i området. En af informanterne beskriver f.eks., hvordan der som led i projektet skulle etableres en bokseklub i området. Der var dog allerede en veletableret og velfungerende kampsportsklub, men i stedet for at samarbejde med den eksisterende klub, forsøgte man altså at etablere en konkurrerende klub i samarbejde med en ekstern part. Det betød, at man måtte bruge tid på at starte alt op fra bunden, ligesom man trådte ind på en eksisterende aktørs enemærker og skabte en dårlig samarbejdsrelation fra starten.

RESULTATER

Som nævnt i starten af kapitlet og illustreret i figur 9, har projekterne arbejdet med fritidsaktiviteter med henblik på at skabe kontakt og tillidsrelationer til målgruppen, skabe en ramme for det pædagogiske arbejde samt give målgruppen et meningsfuldt indhold i fritiden som alternativ til gaden. I det nedenstående vil vi sammenholde disse formål med de resultater, der er skabt gennem fritidsaktiviteterne.

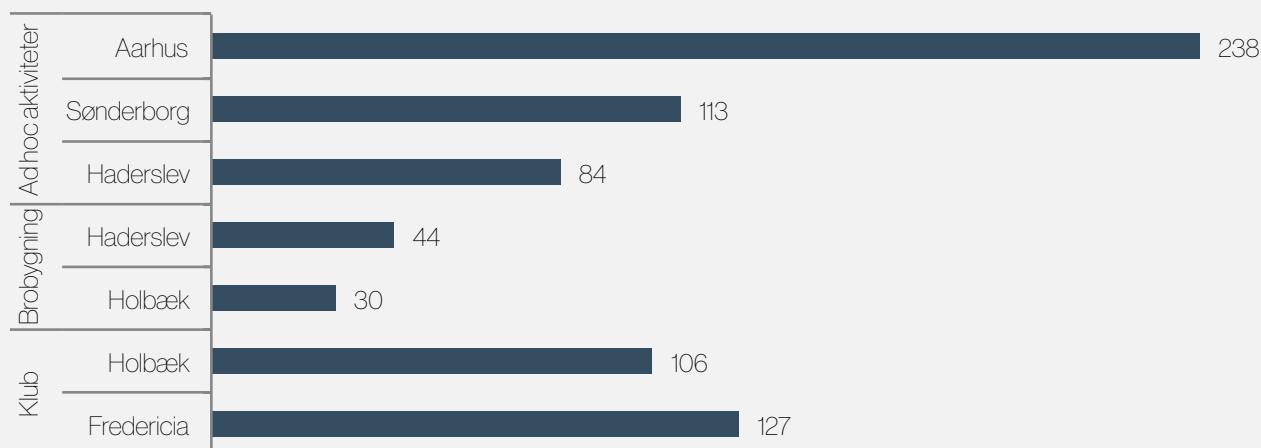
KONTAKTSKABELSE OG TILLIDSOPBYGNING

De igangsatte fritidsaktiviteter dækker over en lang række forskellige aktiviteter, og kun en mindre del er veldokumenterede. Som eksempler vises neden for antal deltagere i fritidsaktiviteterne i udvalgte gadeplansindsatser.

Nedenstående figur tyder på, at ad hoc aktiviteterne er en effektiv måde at nå ud til en bred gruppe af unge. I Sønderborg og Haderslev har man skabt kontakt til henholdsvis 113 og 84 unge gennem forskellige ad hoc aktiviteter. Til sammenligning bor der kun omkring 300 unge mellem 13 og 24 i hvert af områderne, så tallene viser, at man når meget bredt ud med indsatsen. I Aarhus, hvor boligområderne er væsentligt større, når man en noget mindre andel af de unge, men her har man til gengæld et større fokus på den mere belastede del af målgruppen.

Klubtilbud er også en effektiv måde at nå de unge. I Holbæk og Fredericia har klubberne i projektperioden haft henholdsvis 106 og 127 brugere. Også her er der tale om relativt små boligområder med omkring 300 unge i den aldersgruppe, klubberne henvender sig til.

FIGUR 10: EKSEMPLER PÅ DELTAGERANTAL I FRITIDSINDSATSER

BROBYGNING TIL EKSISTERENDE TILBUD

Som figuren ovenfor også viser, har de brobyggen- de tilbud haft sværest ved at tiltrække deltagere. I Haderslev er der f.eks. gennem fritidsindsatsen ydet hjælp og vejledning til 44 unge, men det kniber med at få dem ind i foreningerne. En opgørelse fra maj 2014 viste, at kun fem var indmeldt og etableret i foreninger.

Evalueringen peger samlet set på, at brobygning til eksisterende fritidsaktiviteter er en god måde at sikre varig tilknytning til fritidsaktiviteter, men at det er svært at motivere unge til at benytte disse tilbud.

BROBYGNING TIL INDIVIDUELLE INDSATSER

Evalueringen viser, at de tillidsrelationer, der er opbygget gennem fritidsaktiviteterne, gør det lettere at arbejde individuelt med kriminelle og kriminalitetstruede unge. Det tyder dog ikke på, at den direkte rekruttering fra fritidsaktiviteter til individuelle indsatser er så udbredt. Mekanismen er nærmere, at medarbejderne bl.a. gennem det professionelle netværk får udpeget unge med behov for særlig støtte, hvorefter tillidsrelationerne til målgruppen kan bringes i anvendelse til at iværksætte en individuel indsats. Det forudsætter dog, at det er medarbejderne selv, der står for fritidsaktiviteterne og ikke frivillige eller foreninger.

PÆDAGOGISK ARBEJDE

Desuden viser evalueringen, at det er svært at arbejde pædagogisk med de unge inden for rammerne af ad hoc aktiviteter, da det vurderes, at aktiviteterne mangler fast struktur, varighed og intensitet. Klubber og væresteder ser ud til at udgøre en bedre ramme for dette arbejde. Igen er det dog vigtigt, at det er pædagogisk uddannet personale, som varetager opgaven.

GADEORIENTERET LIVSSTIL

Det er uklart på baggrund af undersøgelsen, hvorvidt fritidsaktiviteterne direkte påvirker målgruppens gadeorienterede livsstil eller den heraf afledte kriminalitet. På den ene side har fritidsaktiviteterne haft succes med at tiltrække målgruppen og give dem nogle konstruktive alternativer til gaden – i hvert fald i den tid, aktiviteterne stod på.

På den anden side er det uklart, om denne adspredelseffekt er stærk nok til at slå igennem i form af en mærkbar reduktion i gadeorienteret livsstil og heraf afledt kriminalitet. Evalueringens datagrundlag inklusiv projekternes dokumentation giver ikke mulighed for en udtale sig herom.

SKOLEN

Mange af de unge i målgruppen har problemer med konfliktfyldte skoleforløb og mange skoleskift. Dårlig skoletrivsel og manglende uddannelse øger i sig selv risikoen for kriminalitet. Skolen er derfor en vigtig medspiller i arbejdet med disse unge.

HVAD VED VI?

En undersøgelse fra Center for Boligsocial Udvikling viser, at hvis blot en elev stiger én karakter i gennemsnit i folkeskolens afgangsprøve, forbedres vedkommendes chancer for at gennemføre en ungdomsuddannelse signifikant (Madsen m.fl. 2012). At have en uddannelse er vigtigt i forhold til at få et godt og stabilt arbejdsliv og ligeledes i forhold til at være en aktiv del af samfundet. Undersøgelser har vist, at risikoen for at havne uden for arbejdsstyrken er næsten fire gange så høj blandt 25-29-årige, som ikke har yderligere uddannelse efter grundskolen, sammenlignet med de unge, som havde gennemført en ungdomsuddannelse (Jensen 2009). Der kan være store personlige og sociale konsekvenser ved at være ekskluderet fra arbejdsmarkedet. Derudover er det også dyrt både for individet og for samfundet. Undersøgelser viser, at det over et liv koster samfundet 2,8 millioner for hver ung, som ikke gennemfører en ungdomsuddannelse, og at det koster personen selv 1,3 millioner kroner i tabt livsindkomst (Frederiksen og Madsen 2013).

Mange unge, særligt drenge, i udsatte boligområder har problemer i skolen i form af konflikter med lærere og andre elever, meget fravær og mange skoleskift. Mange unge i udsatte boligområder kommer derfor ud af grundskolen med et lavt fagligt niveau, der gør det svært at tage en ungdomsuddannelse. I 2011 var der kun 29 % af de 20-årige i udsatte boligområder⁶, som havde gennemført en ungdomsuddannelse, mens det tilsvarende tal på landsplan var 51 %. Ser vi på de 20-årige i udsatte boligområder, som hverken har eller er i gang med en ungdomsuddannelse, har

de dobbelt så ofte som andre 20-årige været sigtet for kriminalitet (Frederiksen og Madsen 2013).

Endvidere viser forskningen, at der er en tæt sammenhæng imellem skolegang og kriminalitet, idet en problematisk skolegang, stort ulovligt fravær og hyppige skoleskift er forbundet med en øget risiko for at begå kriminalitet (Balvig 2011; Pedersen og Lindstad 2011: 70). En spørgeskemaundersøgelse på folkeskoler i udsatte boligområder i Danmark viser, at unge med kriminelle erfaringer oftere end andre unge har et dårligt forhold til deres lærere, de laver sjældnere lektier, og de har en mere negativ opfattelse af, hvordan det går i skolen (Pedersen og Lindstad 2011).

Det er svært at sige noget entydigt om kausaliteten i sammenhængen imellem problematisk skolegang og kriminalitet. En del studier tyder på, at unge, der ikke opnår anerkendelse efter de anerkendelseskriterier, der hersker i folkeskolen, søger denne anerkendelse i de kriminelle miljøer i stedet, mens unge, der klarer sig godt i skolen, ikke har motivationen til at opsøge kriminelle miljøer og måske også har mere at tabe ved at blive taget i kriminalitet (Kalkan 2014; Wikström og Butterworth 2006). Det kan også skyldes karakteristika ved den unge, som gør, at han hverken fagligt eller socialt kan indpasse sig i skolen, og som samtidig gør, at han bedre kan begå sig i kriminelle miljøer. Endelig kan involvering i et kriminelt miljø i sig selv betyde, at den unge nedprioriterer skolen, selvom han måske kunne have klaret sig udmærket (Wikström og Butterworth 2006).

HVORDAN GØR DE HELHEDSORIENTEREDE GADEPLANSINDSATSER?

Interviewmaterialet bekræfter, at mange unge i målgruppen har en problematisk skolegang. Konflikter i skolen, faglige mangler, omfattende ulovligt fravær og risiko for at droppe ud af skolen er problemstillinger, der nævnes i alle projekter. For de unge opleves det som en lang række nederlag, der bekræfter, at de ikke passer ind og ikke kan få succes i skolen:

“ Nogle af de unge er blevet sat til side i skolen... og hvis de bare ikke var i vejen. Den første ros de fik, det var, da de begyndte at ryge hash, for så sad de stille i timerne.

Gadeplansmedarbejder

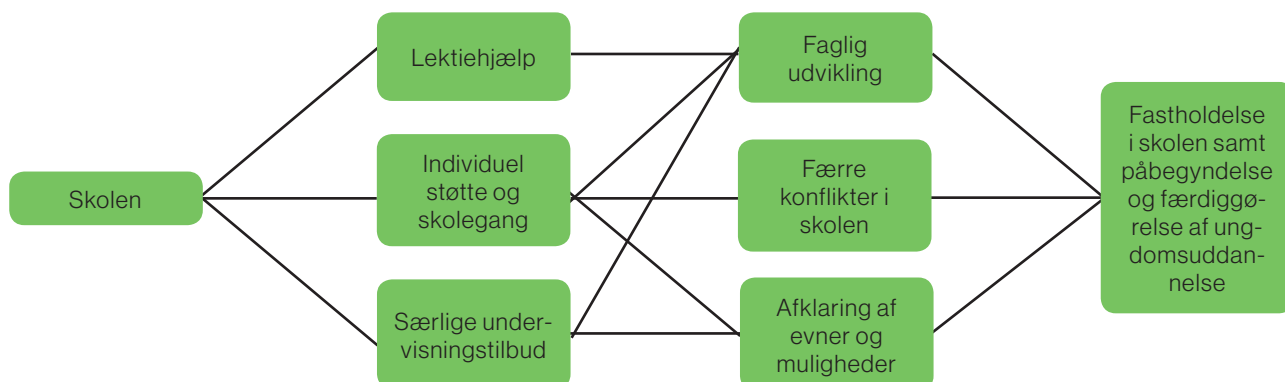
Det er et mål for puljen til helhedsorienteret gadeplansarbejde at gøre uddannelse og beskæftigelse til et realistisk alternativ til kriminalitet og en gadeorienteret tilværelse. Derfor arbejder flere af projekterne med at inkludere de unges forhold til skolen på den ene eller den anden måde. Man kan skelne mellem tre overordnede tilgange til det skolerettede arbejde i projekterne:

- **Lektiehjælp:** Lektiecaféer, hvor de unge kan komme efter skole og få hjælp til at lave deres lektier.
- **Individuel støtte:** Individuel hjælp til at tage hånd om en problematisk skolegang f.eks. i form af kontaktlærer- eller mentorordning.
- **Særlige undervisningstilbud:** Særlige forløb eller skoletilbud til unge, der er i fare for at droppe ud.

På baggrund af interviews og projektbeskrivelser kan man identificere en række formål med at arbejde med de unges skolegang. Generelt har indsatserne et formål om at sikre, at målgruppen gennemfører folkeskolen og får en relevant ungdomsuddannelse. De anvendte metoder adskiller sig mht. målgruppens problemniveau. Hvor nogle unge blot har brug for et sted og hjælp til at lave lektier for at udvikle sig fagligt, har andre unge brug for en mere omfattende indsats, der dels kan afhjælpe en problematisk og konfliktfyldt skolegang, og dels kan medvirke til en afklaring af den unges ønsker, evner og muligheder i forhold til det videre uddannelsesforløb.

Nedenstående figur illustrerer formålene med det skolerettede arbejde:

FIGUR 11: DE OVERORDNEDE FORMÅL MED DET SKOLERETTEDE ARBEJDE I DE HELHEDSORIENTEREDE GADEPLANSINDSATSER

LEKTIEHJÆLP

I Sønderborg, Silkeborg og København er der oprettet lektiecaféer som en del af gadeplansprojektet, mens der i en række andre kommuner samarbejdes med eksisterende lektiecaféer. Erfaringen er, at en stor del af områdets børn og unge kan have gavn af lektiehjælpen, fordi de ikke kan få den relevante hjælp og støtte derhjemme. Derudover nævnes det som en udfordring, at familierne ofte bor i små lejligheder og har mange børn, så det kan være svært at finde plads og ro til at lave lektier i hjemmet.

Udover at yde støtte i forhold til elevernes faglige udfordringer kan lektiecaféen også være et frirum for nogle børn og unge, som kan have svært ved at finde dette frirum andre steder, og den kan desuden give anledning til at møde nogle engagerede voksne. Dermed kan lektiecaféerne også ses som en indsats overfor sociale og adfærdsmæssige problemer.

Selvom lektiecaféer altså ruster eleverne bedre både fagligt og socialt, kan det være en stor udfordring at få de kriminelle og kriminalitetstruede unge til at benytte tilbuddet. Ofte er det den yngre målgruppe og pigerne, der gør brug af lektiecaféerne, mens unge drenge med fraværs- og adfærdsproblemer samt massive faglige vanskeligheder er sværere at nå. I disse tilfælde er der brug for en mere håndholdt og intensiv indsats, som beskrevet nedenfor.

INDIVIDUEL STØTTE

Individuel støtte til skolegang kan dække over mange forskellige tilgange, men fælles for de forskellige indsatser er et fokus på at yde en individualiseret hjælp til den enkelte unge med problemer i skolen. Det kan handle om konflikter med lærere eller andre elever, om stort fravær, om problemer med at komme op om morgenen, om koncentrationsbesvær og faglige udfordringer m.v. Nogle unge er blevet smidt ud af skolen, mens andre bare bliver væk eller er så fraværende i timerne, at de ikke får noget ud af deres skolegang og måske endda skaber problemer i klassen.

Den håndholdte skolehjælp praktiseres enten som en indsats, der udelukkende fokuserer på skolegang eller som en del af en samlet, helhedsorienteret individuel indsats (se kapitlet "Det Individuelle"). Som eksempler kan nævnes:

- Kontaktlærerordning for udsatte elever (Fredericia).
- Motivationsvejledere på folkeskolerne (Lolland).
- Faglig støtte og samarbejde med skolen om enkelte elever (Holbæk, Odense, Aarhus, København m.fl.).

Indsatserne har ofte form af en mentorordning eller lignende, hvor én bestemt voksen er tæt inde på livet af den unge. Det handler om at få indsigt i den unges livssituation, så man kan finde ud af, hvordan problemerne i skolen kan løses. Hvad er det, der forårsager konflikterne? Hvorfor kan den unge ikke komme op om morgenen? Hvorfor bryder den unge sig ikke om at gå i skole? Hvad kan motivere den unge til at tage skolen mere alvorligt? Og ikke mindst, hvad kan den unge, forældrene og skolen gøre anderledes?

SÆRLIGE UNDERVISNINGSTILBUD

I to af de helhedsorienterede gadeplansindsatser har man lavet særlige tilbud for unge, som er i fare for at droppe ud af det almindelige skolesystem med henblik på at afklare deres interesser, kompetencer og behov for støtte.

I Haderslev har man lavet praktikforløb for unge, som mistrives i skolen og er i risiko for at droppe ud. Forløbene varer én til fire uger og er skruet sådan sammen, at de unge er i skole to dage om ugen og i praktik resten af ugen. Formålet med praktikforløbene er at give de unge motivation til at færdiggøre 9. klasse og en idé om, hvad de vil bagefter. I Aalborg Øst har man lavet indsatsen Drop Out, som har været et særligt skoletilbud for unge, som er i fare for helt at falde ud af uddannelsessystemet.

Drop Out er nærmere beskrevet i boksen på næste side.

DROP OUT – ET SÆRLIGT SKOLETILBUD I AALBORG

Drop Out er et særligt skoletilbud til unge, som er droppet ud af folkeskolen. Det vil sige, at de i de fleste tilfælde ikke er blevet smidt ud, men at de bare ikke møder op. De fleste af de unge har ikke diagnoser, som gør, at de er berettigede til andre tilbud, men har af andre årsager svært ved at leve op til de krav og forventninger, der er i skolesystemet.

Når en ung starter i Drop Out laves der en 'udviklingstrappe', med de mål, som den unge sætter sig. Det er altså de små skridts metode, og udviklingstrappen kunne f.eks. se sådan ud:

- Trin 1: Jeg skal komme én gang om ugen.
- Trin 2: Jeg skal komme to gange om ugen to timer ad gangen.
- Trin 3: Jeg skal kunne modtage undervisningen i et lokale sammen med de andre elever.

Formålet med Drop Out er, at den unge bliver afklaret omkring sine evner og muligheder. Ideelt set er inklusion i folkeskolen endemålet. I det tilfælde sker der en overlevering til den unges skole omkring den unges særlige behov, og hvordan han eller hun bedst rummes i skolen. Hvis det ikke er realistisk at inkludere den unge i folkeskolen, afsøges andre muligheder. Drop Out har derfor også et samarbejde med de tilbud, der allerede eksisterer for unge med indlæringsvanskeligheder og psykiske udfordringer, som gør det svært at gå i skole, eller bare et lavt fagligt niveau, som resultat af en mangelfuld skolegang.

I Drop Out er der ansat to lærere, som har erfaring med at arbejde med børn og unge med særlige udfordringer. Undervisningen tilrettelægges ud fra de unges individuelle faglige kompetencer og interesser i tæt samarbejde med skolen, Pædagogisk Psykologisk Rådgivning og den unges uddannelsesvejleder. Undervisningsformen tilpasses således den unges behov. Hvis den unge har brug for at lære gennem praktisk arbejde, forsøges dette indarbejdet i forløbet. F.eks. bruges penge som et hjælpemiddel i matematikundervisningen til at konkretisere og bedre forstå de opgaver, der arbejdes med.

Efter forløbet i Drop Out tilbyder projektet at følge op på de unge for at sikre, at der stadig bliver taget hånd om deres situation og at de fortsætter i et relevant uddannelses tilbud. Disse opfølgninger sker efter tre måneder, seks måneder og et år.

Ifølge Drop Out er det primært elever med psykiske og faglige problemer, der er tilknyttet projektet, mens brugerne i mindre grad tilhører målgruppen af kriminelle og kriminalitetstruede unge. Det synes at være en udfordring for Drop Out, at få fat i denne gruppe af unge, der som bekendt udgør gadeplansindsatsens primære målgruppe.

MULIGHEDER OG BARRIERER I SKOLESAMARBEJDET

Folkeskolen har en naturlig berøringsflade med de fleste børn og unge, og det er tydeligt i en skoleklasse, hvilke børn, som har svært ved at indpasse sig, klarer sig dårligt fagligt og har meget ulovligt fravær. Skolen er derfor et godt sted at identificere børn og unge, som mistrives og har brug for en særlig indsats. Det er således med god grund, at de helhedsorienterede gadeplansindsatser for de flestes vedkommende har et tæt samarbejde med den eller de lokale skoler.

Første skridt i et sådant samarbejde er at gøre skoleledelsen og klasselærerne opmærksomme på, at gadeplan eksisterer og informere om, hvad de kan tilbyde. Det kan f.eks. være i form af voksenstøtte (mentor) i forhold til at komme i skole om morgenen, tage hånd om konflikter med lærere eller elever, hjælp til at få struktureret fritiden og måske komme til lektiehjælp, hjælp til at kommunikere med forældrene m.v.

Omvendt kan gadeplansmedarbejderne via deres kendskab til den unge og familien også støtte skolen i, hvordan de kan håndtere elever med en uhensigtsmæssig adfærd. Via relationerne til de unge og deres familier kan gadeplansmedarbejderne hjælpe med at mediere og dermed styrke dialogen mellem skole og hjem. Som en gadeplansmedarbejder forklarer:

“ Ofte har forældrene en begrænset viden om skolen, og de kender ikke de muligheder, der er i skolesystemet. Og de unge er måske ikke så gode til at få sagt tingene på en god måde over for skolen. Så dialogen mellem skolen og hjemmet er næsten ikke-eksisterende. Der kan vi som pædagoger gå ind i og hjælpe i dialogen med skolen og læreren.

Gadeplansmedarbejder

Nogle af gadeplansmedarbejderne bemærker, at klasselærerne ofte har meget travlt, og at de har deres fokus på at komme igennem pensum med resten af klassen. De kan derfor have svært ved at overskue at tage hånd om problematikker knyttet til enkelte elever, som ikke trives. Det er vigtigt, at klasselærerne oplever det, gadeplansindsatsen kan tilbyde, som en hjælp og ikke som en ekstra forpligtelse. Det kan f.eks. være hjælp til at styrke det faglige niveau eller mindske konflikterne omkring enkelte elever.

At skolerne har mange opgaver og knappe ressourcer betyder også, at det kræver en vedholdende og fokuseret indsats at få etableret et godt samarbejde. Erfaringerne viser dog, at når først skolen oplever fordelene ved samarbejdet, så kan der skabes gode resultater for den enkelte unge.

RESULTATER

Som beskrevet i det ovenstående har gadeplansindsatserne gennem lektiehjælp, individuel støtte og særlige undervisningstilbud søgt at styrke og afklare eleverne fagligt og give dem en mindre konfliktfyldt skolegang. Det er sket med henblik på at sikre, at flest mulige gennemfører folkeskolen og får en relevant ungdomsuddannelse.

LEKTIEHJÆLP NÅR IKKE MÅLGRUPPEN

Lektiehjælp kan være et nyttigt værktøj til at støtte målgruppens faglige udvikling. Evalueringen tyder dog på, at der er fordele ved så vidt muligt at samarbejde med eksisterende lektiecaféer på skoler, frivilligorganisationer og lignende. De lektiecaféer, der er gennemført i gadeplansregi, har haft relativt få brugere, ligesom det har været vanskeligt at nå indsatsens primære målgruppe af kriminelle og kriminalitetstruede unge.

SÆRLIGE UNDERVISNINGSTILBUD ER VIRKSOMME MEN RESSOURCEKRÆVENDE

Evalueringen viser også, at det er effektivt, men også ressourcekrævende, at lave særlige undervisningstilbud til elever, der er i fare for at droppe ud af skolen. I det særlige skoletilbud i Haderslev har man haft 15-20 unge igennem et skole/praktik forløb. Selvom indsatsen kun har haft et lille antal unge igennem, er der opnået gode resultater for de pågældende unge. Ligeledes har de i Drop Out-indsatsen i Aalborg haft 21 unge igennem, og de 19 er efterfølgende kommet i gang med et relevant skoleforløb. For begge disse indsatser kan man konkludere, at indsatsen har opnået gode resultater, men for en forholdsvis lille gruppe unge. Det har desuden været svært at nå indsatsens primære målgruppe med tilbuddet.

INDIVIDUEL STØTTE GIVER STORT UDBYTTÉ FOR MÅLGRUPPEN

Evalueringen viser, at de skoleorienterede indsatser, som har arbejdet fokuseret med at hjælpe enkelte unge i forhold til skole og uddannelse, er gode til at skabe resultater for de unge. Denne form for individuelle indsatser er dog forholdsvis krævende, og det er derfor også karakteristisk, at man i disse indsatser ikke har nået så mange unge.

I Fredericia har man opnået gode resultater med en kontaktlæreordning. Her har man haft omkring 35 deltagende unge i den primære målgruppe årligt, og alle er fortsat på en ungdomsuddannelse eller i 10. klasse. Desuden har 88 % af den primære målgruppe enten afsluttet en ungdomsuddannelse eller er fortsat i gang med en. Tallene tyder på, at indsatsen har formået at bygge bro til ungdomsuddannelserne og styrke den primære målgruppes uddannelsessituation. Også i bl.a. Odense og København har man gennem individuel støtte hjulpet med at fastholde unge i deres skolegang samt at komme i gang med en ungdomsuddannelse. Resultaterne er nærmere beskrevet i kapitlet om "Det Individuelle".

6. Her defineret som de boligområder, som har modtaget midler fra Landsbyggefonden til en boligsocial helhedsplan.

JOBDET

Kriminelle og kriminalitetstruede unge er meget interesserede i hjælp til at finde fritidsjob. Det er derfor en god indgang til at arbejde med målgruppen. Fritidsjobsindsatserne virker ved at tilbyde de unge nye kompetencer, succesoplevelser og en mulighed for at udvikle nye sider af deres identitet.

HVAD VED VI?

På trods af, at arbejdet med fritidsjob er en udbredt metode i kriminalitetsforebyggende arbejde, er der i forskningen ikke entydig dokumentation for sammenhængen mellem fritidsbeskæftigelse og lovlighed. Tværtimod viser undersøgelser, at der er flere kriminelle end lovlydige unge, der har et fritidsjob, og at de arbejder flere timer om ugen (Pedersen og Lindstad 2011; Balvig 2011). Det skyldes ikke at fritidsjob gør unge kriminelle, men kan hænge sammen med, at fritidsjob er mere tiltrækkende for disse unge. Unge, der ikke klarer sig så godt i skolen, kan måske opleve en større succes på arbejdsmarkedet, hvor deres kompetencer kan komme i spil på en anden måde.

Undersøgelser viser også, at unge, der bruger meget tid på et fritidsjob eller har et stort ønske om at få et fritidsjob, generelt klarer sig dårligere i skolen og har mere problemadfærd end andre unge (Hansen og

Bislev 2013). Det kan igen skyldes, at unge, der klarer sig dårligt i skolen, er mere opsatte på at få et fritidsjob. Sammenhængen kan dog også skyldes, at fritidsjobbet tager fokus fra skolegangen, hvorfor den unge begynder at klare sig dårligere i skolen. Kausaliteten er med andre ord uklar. Undersøgelserne understreger dog vigtigheden af at sikre sig, at fritidsjob ikke tager fokus fra skolegangen (Hansen og Bislev 2013). Hvor der ikke er entydigt belæg for at sige, at fritidsjobs virker kriminalitetsforebyggende på kort sigt, er der til gengæld undersøgelser, som tyder på, at fritidsjob fremmer den unges uddannelsesmuligheder og arbejdsmarkedstilknytning på længere sigt. En undersøgelse fra CFBU viser, at når man kontrollerer for social baggrund, så er der blandt unge i udsatte boligområder en sammenhæng mellem det at have et fritidsjob og det at komme i uddannelse og beskæftigelse som ung voksen. Undersøgelsen tyder således på, at udsatte unge på langt sigt kan drage nytte af de erfaringer, de har fået igennem et fritidsjob (Aner og Toft-Jensen 2012).

HVORDAN GØR DE HELHEDSORIENTEREDE GADEPLANSINDSATSER?

De helhedsorienterede gadeplansindsatser har mange steder arbejdet med at få unge i job, fritidsjob eller praktikforløb. De unge i målgruppen har ofte svært ved selv at finde et job, bl.a. fordi forældrenes manglende kendskab og tilknytning til arbejdsmarkedet betyder, at de unge ikke får megen støtte og vejledning i deres jobsøgning derhjemme. Desuden har de unge ikke altid indsigt i, hvad et arbejdsliv er, hvilke krav der stilles på arbejdsmarkedet, hvordan man tager kontakt og præsenterer sig for en arbejdsgiver osv.

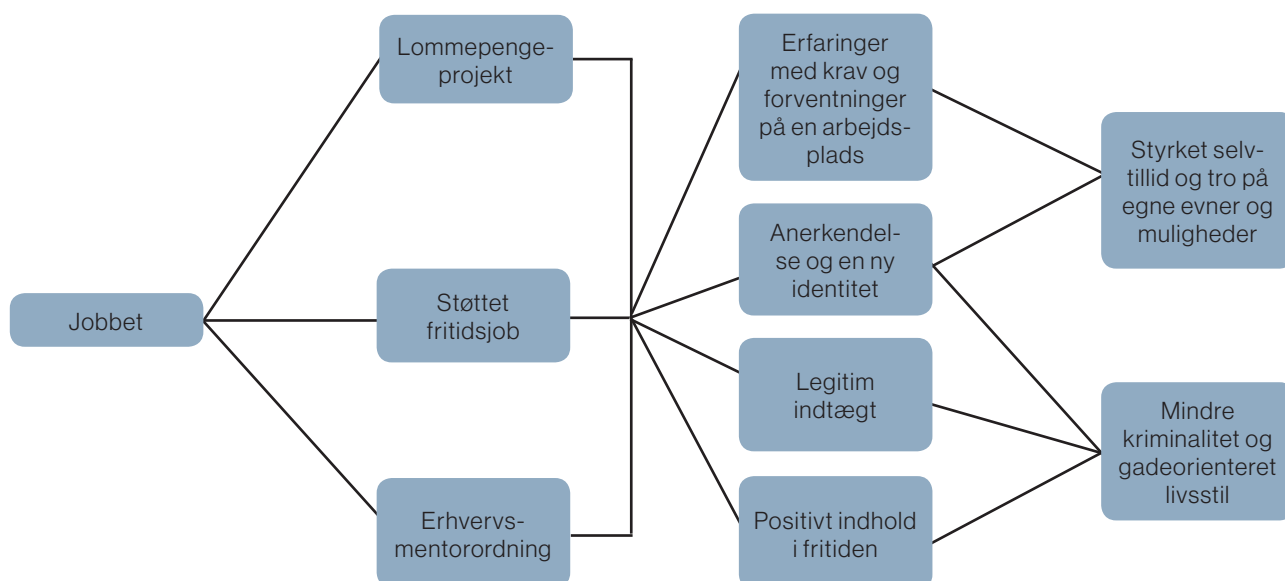
Vi har inddelt arbejdet med job og fritidsjob i tre overordnede kategorier:

- 1. Lommepegeprojekter:** Ofte rettet mod den yngre målgruppe, som ansættes på en projektfinansieret løn til at f.eks. varetage vedligeholdelsesopgaver i boligområdet.
- 2. Støttet fritidsjob:** De unge trænes i jobsøgning og hjælpes med at finde et job. Ofte ydes der økonomisk støtte til virksomheden i en periode.

- 3. Erhvervsmentorordning:** Den unge bliver parret med en medarbejder på arbejdspladsen, som påtager sig en mentorrolle over for den unge. Ofte ydes der økonomisk støtte til virksomheden i en periode.

På baggrund af interviews og projektbeskrivelser kan der identificeres en række formål med fritidsjobindsatserne, som illustreret i figuren nedenfor. Figuren viser, at fritidsjobindsatserne skal føre til, at de unge gør sig nogle erfaringer med, hvad det vil sige at have et arbejde. Desuden forventes det, at fritidsjobbet kan være med til at give den unge nogle succesoplevelser, anerkendelse og muligheder for en anden identitet, end den unge har i skolen eller i gademiljøet. Dette forventes at føre til, at de unge får styrket selvtillid og nogle nye mere positive og målrettede fremtidsperspektiver samt er mindre tilbøjelige til at begå kriminalitet. På samme måde skal fritidsjobindsatserne hjælpe målgruppen til at få en legitim indtægt og et positivt indhold i fritiden, hvilket også forventes at have en kriminalitetsdæmpende virkning.

FIGUR 12: DE OVERORDNEDE FORMÅL MED FRITIDSJOBSINDSATSER

LOMMEPENGEPROJEKTER

Et lommepengeprojekt er et projekt, hvor unge ansættes under 'beskyttede forhold'. De bliver typisk ansat til at løse opgaver sammen med ejendomsfunktionærerne eller andre lettere opgaver i boligområdet, og lønnen betales af projektet. Lommepengeprojekter indgår i den helhedsorienterede gadeplansindsats i bl.a. Holbæk, Fredericia, København og Silkeborg.

I et lommepengeprojekt gør de unge sig nogle erfaringer med at have et arbejde samtidig med, at de bliver vejledt og superviseret. Inden for projektets rammer kan der gives flere chancer, hvis den unge f.eks. ikke kommer til tiden, end der ellers ville kunne på en almindelig arbejdsplads. Et lommepengejob er typisk noget, man tilbyder den yngre del af målgruppen eller unge, som har brug for oplæring inden de kan indgå på en almindelig arbejdsplads.

STØTTET FRITIDSJOB

Med støttet fritidsjob henvises til indsatser, hvor de unge trænes og støttes i jobsøgning og i at blive etableret på en arbejdsplads. I mange tilfælde ydes der også økonomisk støtte til virksomhederne i en overgangsfase. Støttet fritidsjob praktiseres i Fredericia, Haderslev, Holbæk, Ishøj, København, Odense, Silkeborg og Sønderborg.

Det er typisk sådan, at medarbejderne i projektet hjælper den unge med at skrive en ansøgning og et CV. Derudover snakker man om, hvordan man præsenterer sig for en virksomhedsleder: giver hånd, holder øjenkontakt osv. Nogle steder hjælper man den unge med at finde relevante jobs og tage ud og præsenterer sig for arbejdsgiveren. Andre projekter har stående aftaler med forskellige firmaer og butikker om, at de gerne vil have unge i fritidsjob. I disse projekter matches unge og virksomheder, og der foretages jobsamtaler som ved almindelige ansættelser.

Flere steder har man den ordning, at projektet kan være med til at betale den unges løn i en periode. Dette er en gulerod for virksomheden til at ansætte unge fra boligområdet. I mange tilfælde bliver virksomhederne så glade for de unge, at de vælger at forlænge deres ansættelse, når prøveperioden slutter, og de selv skal til at betale lønnen.

FRITIDSJOB MED ERHVERVSMENTOR

I Ishøj og København har man kombineret job- og fritidsjobindsatsen med en erhvervsmentorordning. Erhvervsmentorordningen består i, at den unge bliver parret med en medarbejder på arbejdspladsen, som påtager sig en mentorrolle over for den unge. Mentoren er ansat i virksomheden, men mod, at mentoren stiller sig til rådighed, refunderer gadeplansindsatsen til gengæld den unges løn i en periode på et halvt år eller længere, hvis det er nødvendigt.

Der samarbejdes både med store virksomheder, hvor de unge forventes at kunne indgå med en begrænset støtte, og små virksomheder, som har bedre mulighed for at rumme nogle af de mere belastede unge og give mere individuelt tilpassede arbejdsopgaver og mentorstøtte. Mentorerne er virksomhedsejere, bestyrere eller lignende, og de bruger i høj grad deres personlige ressourcer i form af personlige erfaringer, autoritet og netværk i arbejdet med de unge. Som en erhvervsmentor forklarer det:

“ Jeg arbejder meget ud fra mine egne erfaringer. En af mine unge var lidt ked af det over nogle af de ting, han har lavet i fortiden. Så sætter vi os ned og får en vand og får snakket. 'Det der, det kan du jo ikke lave om på. Nu må du prøve at se fremad'. Altså, alle har jo prøvet at lave noget lort.

Erhvervsmentor

Gadeplansmedarbejderne følger op på de enkelte ansættelsesforløb, dels gennem dialog med virksomhederne, dels med løbende møder med den unge.

FRITIDSJOBINDSATSERNES POTENTIALER OG FALDGRUBER

Som beskrevet ovenfor er der ikke evidens for, at et fritidsjob i sig selv skulle have en kriminalpræventiv virkning. Dette er imidlertid ikke ensbetydende med, at der ikke kan opnås kriminalpræventive effekter, hvis fritidsjobindsatsen anvendes og tilrettelægges på den rigtige måde. Der er således mange argumenter for at hjælpe kriminelle og kriminalitetstruede unge i fritidsjob, som figuren ovenfor også illustrerer:

- Fritidsjob kan give et positivt indhold i fritiden og mindsker ophold i gademiljøet.
- Fritidsjob giver arbejdsmarkedserfaring, som gør det lettere at få et job efterfølgende.
- Fritidsjob giver kontakt til positive rollemodeller.
- Fritidsjob giver den unge adgang til ansvar og anerkendelse.
- Fritidsjob giver den unge en anden omgangskreds og andre roller, end vedkommende er vant til.
- Og ikke mindst giver fritidsjob den unge noget at miste, dvs. en grund til at holde sig ude af kriminalitet.

I interviewene med gadeplansmedarbejderne går mange af disse argumenter igen, når de skal beskrive, hvordan fritidsjobindsatserne hjælper de unge til at udvikle sig. Hvor der ikke er evidens, er der således praktisk erfaring, der viser, at disse indsatser kan hjælpe de unge ind på en mere positiv livsbane.

FRITIDSJOB – EN INDGANG TIL ARBEJDET MED DE UNGE

Mange af indsatserne beskriver fritidsjob som en effektiv indgang til at kunne arbejde med de unge, der ellers ikke er interesseret i at samarbejde med gadeplan. En gadeplansmedarbejder fortæller, at der var en gruppe af drenge i boligområdet, som lavede hærværk og skabte utryghed, men som ikke var inte-

resseret i at snakke med gadeplan. Da man begyndte at tilbyde fritidsjobforløb lykkedes det imidlertid at få kontakt til gruppen, fordi de gerne ville have hjælp til at finde et job. I takt med, at gadeplansmedarbejderen hjalp de unge med at finde et arbejde og efterfølgende var i dialog med både dem og deres arbejdsgiver omkring ansættelsen, var det muligt at opbygge nogle tillidsrelationer, som gjorde det muligt at arbejde med de unge på et mere personligt plan.

Fritidsjobindsatsen bliver desuden fremhævet som en god anledning til at komme i dialog med de unges forældre omkring noget positivt:

“ Jeg skal snakke med deres forældre, og de skal sige ja til, at de kan komme i arbejde. Og det er de [forældrene] selvfølgelig begejstrede for. Og så når opfølgingsmøderne kommer, kan man sige, at det går rigtig godt. Det er meget mere positivt, end hvis man f.eks. kommer sammen med en betjent.

Gadeplansmedarbejder

I eksemplet ovenfor er samarbejdet med de unge og deres familier efterfølgende blevet så tæt, at gadeplansmedarbejderen er blevet bedt om at tage med til afhøringer hos politiet, har haft løbende dialog med familierne og var på interviewtidspunktet i gang med at lave handleplaner for de enkelte unge i samarbejde med deres familier. Fritidsjobindsatsen blev på den måde en indgang til at arbejde helhedsorienteret med de unge:

“ Der var en af drengene, som skulle til afhøring. Jeg spurgte, om jeg skulle tage med. Jeg sagde til ham, at uanset hvad jeg fik at høre, så ville det ikke ændre mit syn på ham, fordi de sidste par måneder har han bare bevist så meget [via sit fritidsjob]. Og så meldte han tilbage, at jeg skulle tage med. Det skaber en tillid hos de unge. Og derfor er det vigtigt, at jobordningen ligger sammen med gadeplansindsatsen.

Gadeplansmedarbejder

SUCCESOLEVELSER OG NYE ROLLER

Mange af de unge i målgruppen har som tidligere nævnt oplevet mange nederlag bl.a. i skolen. For mange betyder det, at succes i skolen opfattes som urealistisk, og de reagerer ved at tage afstand fra skolen og de anerkendelseskriterier, der gør sig gældende dér. De påtager sig en negativ identitet, hvor de sætter sig uden for bl.a. skolens fællesskab og i stedet følger gademiljøets normer og værdier (Kalkan 2014).

Fritidsjobindsatserne rummer imidlertid en mulighed for at give de unge nogle succesoplevelser på en arena, der er præget af andre værdier og anerkendelseskriterier, end dem, der dominerer i skolen. Desuden får de unge en mulighed for at træde ind i en ny og anderledes rolle end den, de er vant til at indtage, når de er sammen med deres venner. Det er der mange af de unge, der profiterer af.

Citaterne nedenfor beskriver, hvordan de unge, som har svært ved at passe ind i skolen, finder en helt anden rolle på arbejdspladsen, hvor de passer bedre ind, bedre kan udnytte deres styrker og kan få en ny identitet som værdsat medarbejder frem for ballademager:

“ Det er dem, der altid får skæld ud i skolen, der får ros af arbejdsgiveren. Det er jo fedt at sidde til møder i netværket, når skolen kan høre, at der også er en anden side af den unge.

Projektleder

“ Mange af vores unge har jo en masse krudt i røven. De vil gerne ud og lave noget. De er sprælske, og de er fyldt med energi. Og det har virkeshederne jo fundet ud af – og det er meget effektivt. De laver en hel masse, når de er på arbejde.

Jobkonsulent

EN MULIGHED FOR PERSONLIG UDVIKLING

Fritidsjob handler også om, at de unge kommer ud i nogle andre sociale sammenhænge, end de er vant til at bevæge sig i, og hvor de kan lære nogle ting, som

de kan have med sig i fremtiden. Mange af dem, der arbejder med de unge, oplever at fritidsjobbet kan give den unge et tiltrængt løft og åbne for helt nye ressourcer og muligheder hos den unge:

“ De kommer ud og får en succesoplevelse, som de ikke har oplevet før, - at de kan klare de arbejdsopgaver, de bliver sat til, at kolleger og chefen viser dem tillid og anerkender dem, som de måske ikke har været vant til.

Gadeplansmedarbejder

For at fremme udviklingen hos de unge, søger de helhedsorienterede gadeplansindsatser at følge indsatsen op med:

1. krav til den unges opførsel,
2. aktiv inddragelse af den unge i jobsøgningsprocessen og
3. støtte til både ung og arbejdsgiver under ansættelsesforholdet.

Krav til den unges opførsel

Projekterne er meget opmærksomme på, at fritidsjob er attraktive for de unge, og at hjælp til at få et fritidsjob kan og skal kombineres med nogle forventninger og krav til de unge. De fleste projekter stiller f.eks. krav om, at den unge skal passe sin skole, før de vil hjælpe de unge med at finde et fritidsjob. Dette er både fordi, man ikke vil have, at fritidsjobbet skal tage fokus fra skolegangen, men også fordi man ved, at hjælp til at finde et fritidsjob er en meget motiverende faktor for de unge. Man har således kunnet anvende fritidsjobindsatser til at nedbringe skolefravær. Dette kræver dog, at man er i tæt dialog med skolen om, hvordan det går med den unge. En medarbejder fortæller her, hvordan de stiller krav til den unges opførsel, før de hjælper med fritidsjob:

“ Det skal jo også siges, at det er ikke sådan, at en ung kan sige ja til Gadeplan, og så skaffer vi ham et job fra i morgen. Det er noget med, at de skal vise, at de kan overholde de aftaler, som gadeplansmedarbejderne laver med dem – at de kan vise, at de kan passe deres skole – for hvis de ikke kan passe deres skole, så tror vi heller ikke på, at de kan passe et fritidsjob.

Projektleder

Der kan dog også være tilfælde, hvor den unges skolegang er så præget af nederlag og dårlig trivsel, at stabilisering af skolegangen først kan ske på længere sigt. Her kan fritidsjob eller praktik give den unge et tiltrængt afbræk og nogle succesoplevelser, der motiverer den unge til at fortsætte skolegangen på et senere tidspunkt.

Et andet krav, der stilles, er at de unge skal holde sig væk fra kriminalitet og hærværk. I et af projekterne fortæller en gadeplansmedarbejder om en situation, hvor de unge havde lavet noget ballade i boligområdet. For at tage hånd om sagen arrangerede de et møde med de unges arbejdsgiver, som projektet havde et tæt samarbejde med. Arbejdsgiveren talte med store bogstaver og fortalte de unge, at hvis de opførte sig på den måde, kunne han ikke have dem ansat. Samtidig fortalte han dem, at han var glad for at have dem som medarbejdere, og at han ikke havde lyst til at fyre dem. En anden arbejdsgiver fortæller om en lignende situation:

“ Vi havde en episode, hvor der var noget ballade herude med slagsmål og køller. Og en af mine unge havde været med i det. Så næste gang han kom på arbejde, så tog jeg ham til side og sagde: 'Hvis du vil arbejde her, så skal det der stoppe. Du gør dig selv til grin, og du gør mig til grin.' Det kunne han også godt se. Siden har der ikke været noget.

Erhvervsmentor

De ovennævnte eksempler illustrerer, hvordan fritidsjobbet kan være med til at gøre det tydeligt for de unge, at deres handlinger har konsekvenser, og fritidsjobbet betyder, at de har noget at miste.

Aktiv deltagelse

I alle projekterne stilles der krav om, at de unge selv skal spille en aktiv rolle i forhold til at finde et fritidsjob. Det er for det første vigtigt, at den unge selv indgår i jobsøgningsprocessen og på den måde lærer, hvordan man søger et job, og hvordan man præsenterer sig selv over for en arbejdsgiver. Det er også vigtigt, at den unge har en oplevelse af selv at have skaffet jobbet og dermed er en aktiv medskabere i sit eget liv.

En jobkonsulent beskriver her den proces, han og den unge går igennem, når der skal findes et fritidsjob:

“ Vi starter typisk med nogle start samtaler, hvor vi lærer hinanden at kende. [...] Så laver vi en samtale, som er lidt coachagtigt. "Hvad vil det sige at have et job?", "Har du tid?", "Er du klar?", "Hvad vil du gerne arbejde med?" Og så starter vi med at skrive en ansøgning, hvor den unge altid skriver sin egen ansøgning. [...] Så begynder vi at køre rundt og aflevere nogle ansøgninger. Jeg observerer den unge, hvordan han snakker med cheferne, hvordan de hilser osv. Jeg betragter det meget som i en læringsproces. Så har vi nogle rollespil-jobsamtaler. Så kommer de til mig, som var jeg en chef, hvor jeg har ansøgningen foran mig, og hvor jeg spørger om noget forskelligt – ligesom ved en rigtig jobsamtale.

Jobkonsulent

Når man bryder en fritidsjobindsats ned i alle disse faser, bliver det tydeligt, hvor mange potentialer der faktisk er for læring for den unge, hvis man som jobkonsulent netop betragter det som en læringsproces, hvor endemålet er læring og udvikling og ikke nødvendigvis, at den unge får et fritidsjob:

1. Den unge kan blive mere klar over, hvad han eller hun selv har lyst til og kan magte.

2. Den unge kan få erfaring med skriftligt at præsentere sig selv i form af en ansøgning.
3. Den unge får erfaring med uopfordret at tage kontakt til en arbejdsgiver og gøre et godt indtryk.
4. Den unge kan få erfaring med jobsamtaler og med igen at præsentere sig selv og gøre et godt indtryk.

Støtte til ung og arbejdsgiver

En sidste ting, som er vigtig, når man arbejder med kriminelle og kriminalitetstruede unge og fritidsjob, er, at indsatsen ikke slutter, når den unge er blevet ansat i et fritidsjob. Erfaringerne med målgruppen viser, at der kan opstå mange konflikter eller misforståelser på arbejdspladsen, som kan føre til, at den unge opgiver jobbet eller bliver fyret, hvis ikke de bliver forebygget eller håndteret.

Når man får ansat unge i fritidsjob eller job med en forventning om, at arbejdspladsen skal være særlig åben over for den unges udfordringer, og at den unge igennem ansættelsen skal udvikle sig personligt, svarer det til, at man videregiver en del af opgaven med

at varetage den socialpædagogiske indsats til virksomheden. Dette gør man ud fra en antagelse om, at arbejdsmarkedet er en god arena for netop disse unge at udvikle sig indenfor. Men det kan være en udfordring, at arbejdsgiverne og erhvervsmentoren ikke nødvendigvis har de kompetencer, det kræver at varetage denne opgave. Det er derfor vigtigt, at man klæder arbejdsgiverne og erhvervsmentoren på til at varetage opgaven.

En jobkonsulent fortæller, at han altid sørger for at forberede virksomhederne til at modtage den unge ved at fortælle lidt om, hvad de særligt skal være opmærksomme på:

“ Du forbereder jo virksomhederne eller lederne derude, og fortæller dem om, hvad det er for en ung, der kommer ud til dem. Hvad det er, du skal fokusere på. For de fremstår jo også som en form for rollemodel, når den unge er på arbejde. Og vi tager alle de der små problematikker og forbereder dem hen ad vejen, så vi er enige om, hvad der skal ske, og hvordan den unge er. Og det skaber forståelse.

Jobkonsulent

RESULTATER

Fritidsjobprojekter har som nævnt været en integreret del i de fleste af gadeplansprojekterne. Projekterne i Ishøj, Holbæk, Odense, Sønderborg, Fredericia, Silkeborg og Haderslev har indberettet resultaterne af fritidsjobindsatsen, og indberetningerne viser, at mere end 450 unge har deltaget i et fritidsjobprojekt i de syv områder. Det svarer til en femtedel af alle unge mellem 13 og 18 år i de pågældende områder, hvilket bekræfter, at der er tale om en indsats med stor tiltrækningskraft og appel blandt de unge.

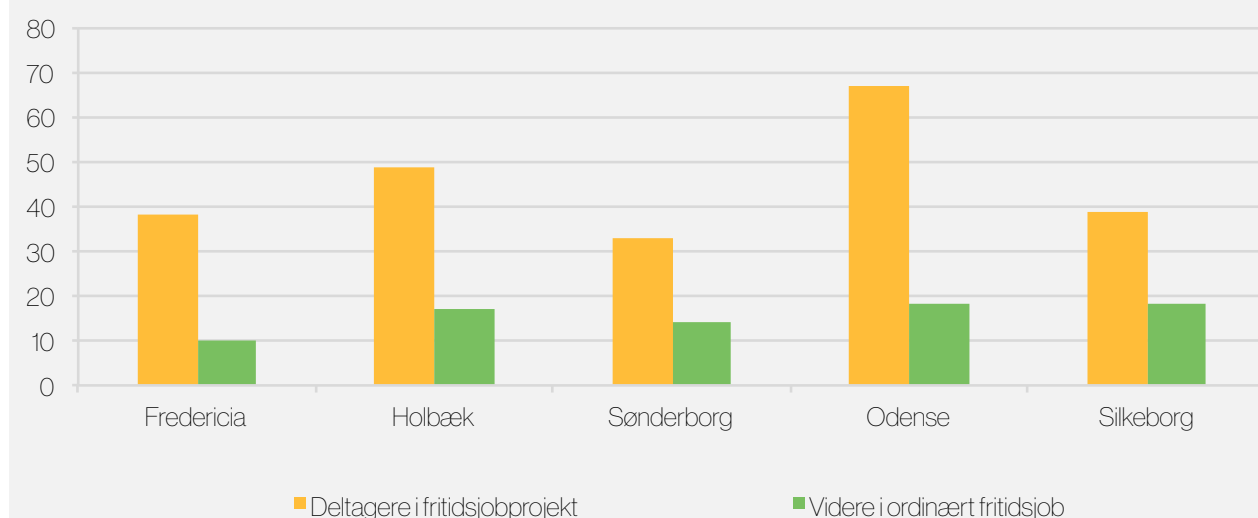
Som tabellen herunder viser, kan man ud fra indberetningerne udlede, at en af udfordringerne kan være at bygge bro fra fritidsjobprojekterne til ordinære fritidsjob. I de projekter, der systematisk har opgjort hvor mange unge, der kommer videre i ordinære fritidsjob, er det ca. en tredjedel af deltagerne, der bliver ansat på almindelige vilkår, når lønnen fra projektet stopper.

Det skal dog bemærkes, at hovedformålet med en fritidsjobindsats ikke nødvendigvis er udslusning i ordinært fritidsjob. Som nævnt tidligere er et af formålene med fritidsjobindsatser netop at styrke de unges erfaring og sociale læring, og hovedprioriteten må altid være fastholdelse i uddannelse frem for job.

FRITIDSJOB GIVER ANERKENDELSE OG SUCCESOPLEVELSER

Gadeplansmedarbejderne peger på, at de unge gennemgår en positiv personlig udvikling som resultat af et fritidsjob. Dels får de unge nogle succesoplevelser i kraft af, at de kommer ind i en sammenhæng, hvor de kan bruge deres kompetencer på en anden måde end i skolen, og hvor de bliver anerkendt for det, de gør. Denne anerkendelse og disse nye erfaringer betyder, at den unge får en ny identitet som værdsat medarbejder og ikke bare som skolens ballademager.

FIGUR 13: ANTAL DELTAGERE I FEM UDVALGTE FRITIDSJOBPROJEKTER

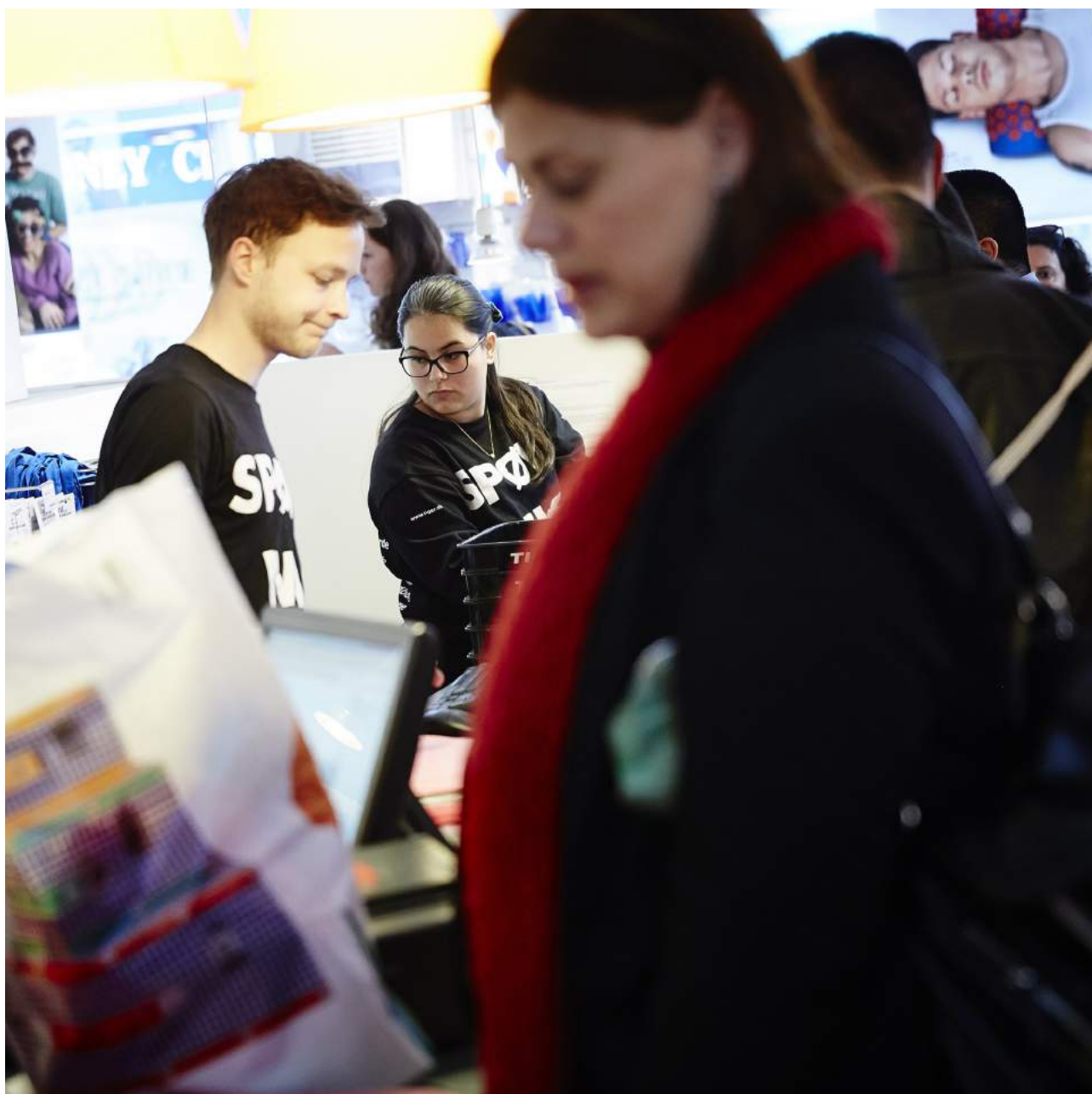

LÆRING OG KOMPETENCER

Samtidig giver fritidsjobbet konkrete erfaringer med forventningerne på en arbejdsplads, som kan hjælpe den unge med at målrette sit liv. Samtidig kan fritidsjobbet være med til at åbne de unges horisont samt sætte dem i kontakt med nye mennesker og åbne op for nye muligheder.

KRIMINALITET OG GADEORIENTERET LIVSTIL

Det er på baggrund af evalueringen uklart, i hvilket omfang fritidsjobindsatserne direkte medfører et fald i kriminalitet og gadeorienteret livsstil. Det kvalitative materiale peger dog på, at arbejdsgivere og erhvervsmentorer har mulighed for at påvirke de unge i en positiv retning, dels fordi det bliver tydeligt for den unge, at kriminalitet og antisocial adfærd har negativ afsmitning på hans arbejdssituation, og dels fordi den unge i arbejdsgiveren eller erhvervsmentoren får en støttende voksenrelation.

FAMILIEN

Det er vigtigt at involvere familien i arbejdet med kriminelle og kriminalitetstruede unge. Ofte er familien både en del af problemet og af løsningen. De bør derfor inddrages i samarbejdet om den unge og bidrage aktivt til målsætninger og problemløsningen. Der er gode erfaringer med at involvere forældrene i arbejdet med individuelle unge, men mange af forældrene har en mistillid til "systemet", som det kræver en indsats at overkomme.

HVAD VED VI?

Forskningen viser, at der er en sammenhæng mellem ungdomskriminalitet og forældrenes opdragelsesmetode, forældrenes opsyn med deres unge og relationen mellem unge og deres forældre. Omsorgssvigt, vold og kriminalitet i familien har også betydning for ungdomskriminaliteten (Jørgensen m.fl. 2012: 16). Til gengæld er der ikke en direkte sammenhæng mellem familiens socioøkonomiske status og ungdomskriminalitet.⁷

Som nævnt viser forskning, at forældrenes opdragelsesmetode har betydning for ungdomskriminalitet. En hård, restriktiv eller autoritær opdragelsesmetode samt en uforudsigelig og straffende opdragelse med tilfældig disciplin er prædiktorer for kriminalitet blandt børnene (Jørgensen m.fl. 2012: 16; Dahl 2014).

Samtidig viser undersøgelser, at et godt forhold mellem børn og forældre er en beskyttende faktor ift. ungdomskriminalitet. Lovlydige unge snakker oftere med deres forældre, når de har problemer, og de laver oftere sjove ting sammen (Pedersen og Lindstad 2011: 65). En positiv forældrerelation præget af omsorg og opmærksomhed og et hjemmemiljø med struktur, regler og fælles værdier beskytter således unge mod at havne i kriminalitet (Christoffersen m.fl. 2011).

Forskning viser ligeledes, at der er en sammenhæng mellem ungdomskriminalitet og manglende forældreopsyn med den unge (Christoffersen m.fl. 2011). Denne sammenhæng genfindes også i en undersøgelse blandt folkeskoleelever i udsatte boligområder. Her svarer over halvdelen af de unge, der begår alvorlig kriminalitet, at forældrene aldrig eller sjældent ved, hvor de er, hvad de laver og hvem, de er sammen med, mens det i langt mindre grad er tilfældet for unge, som ikke begår kriminalitet, eller som kun har begået småkriminalitet (Pedersen og Lindstad 2011: 66ff).

Ovenstående tyder på, at der er noget at hente i kriminalitetsforebyggelsen ved at inddrage forældrene. En kortlægning viser da også, at kriminalpræventive indsatser har særlig succes, hvis familien inddrages (Manuel og Jørgensen 2013).

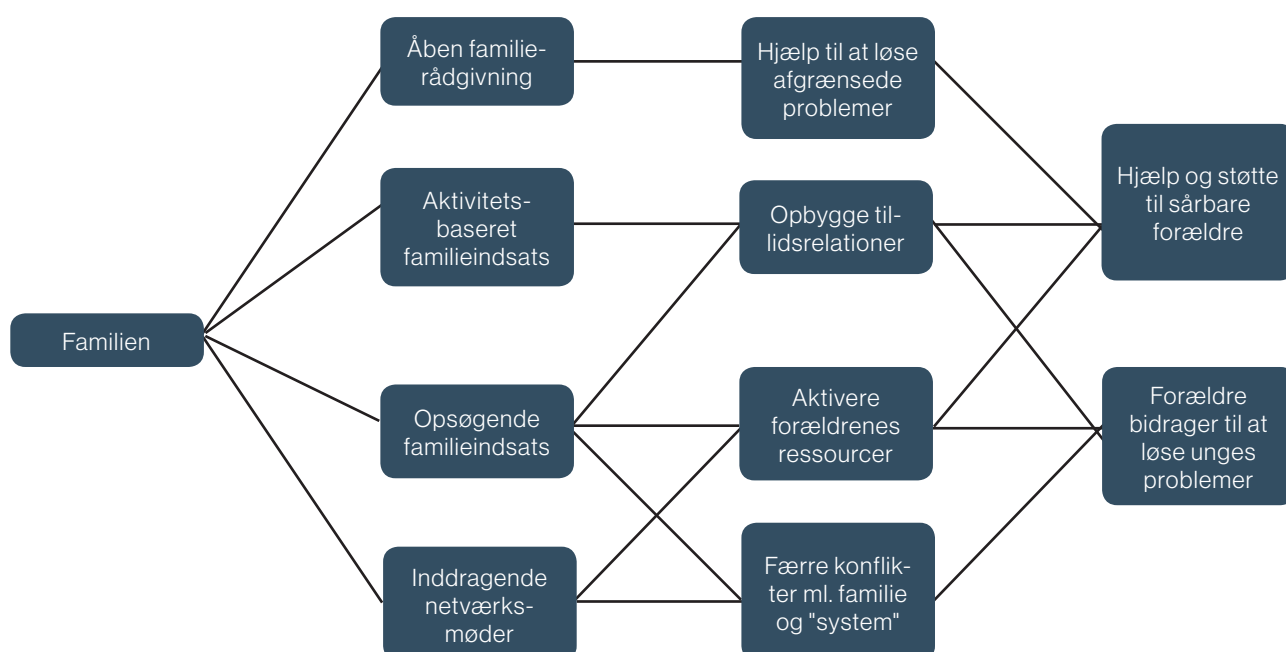
HVORDAN GØR DE HELHEDSORIENTEREDE GADEPLANSINDSATSER?

I mange af indsatserne i puljen arbejder man med at skabe kontakt til udsatte forældre i boligområderne. Nedenfor vil vi se nærmere på de forskellige tilgange til arbejdet med familierne. De forskellige indsatser kan grupperes under overskrifterne:

1. **Aktivitetsbaserede familieindsats:** Aktivitetsbaseret tilgang med specielt fokus på at inddrage familier/forældre både med henblik på at arbejde med de unge, men også for at arbejde med familierne.
2. **Åben familierådgivning:** Familierne kan henvende sig anonymt og få rådgivning af professionelle.
3. **Opsøgende familieindsats:** Gadeplansmedarbejderne eller mentorerne inddrager forældre i processen med at hjælpe de unge.
4. **Netværksmøder:** En række møder, hvor man samler familien og de professionelle aktører, der har viden om og indflydelse på den unges situation.

Baseret på interviewmaterialet og projektbeskrivelserne kan man udlede en række formål og forventninger til de forskellige familierettede indsatser. For de åbne rådgivninger er formålet at yde direkte hjælp til forældrene til de unge i målgruppen med at løse konkrete problemstillinger omkring deres unge. De aktivitetsbaserede familieindsatser har derimod til formål først at opbygge tillidsrelationer til familierne, hvilket på længere sigt skal gøre det muligt at arbejde med familiens problemstillinger. Det samme gør sig gældende for det opsøgende familiearbejde, men her opsøges målgruppens forældre direkte for at sikre, at man når de rette familier og får aktiveret de ressourcer, der måtte være til stede i hjemmet. Inddragende netværksmøder udvider indsatsen ved også at facilitere et direkte samarbejde mellem familien og de øvrige aktører, der har med den unge at gøre.

FIGUR 14: DE OVERORDNEDE FORMÅL MED DET FAMILIERETTEDE ARBEJDE

Interviewmaterialet indikerer, at man mest effektivt får kontakt til målgruppen af udsatte familier gennem en direkte opsøgende indsats målrettet familier til udvalgte børn eller unge frem for de mere åbne tilbud. Skal man lave åbne tilbud, ser det ud til at være en god idé at kombinere det med en aktivitetsbaseret tilgang, hvor man får skabt en kontakt og et tillidsforhold gennem nogle tilbud, der opleves som attraktive for målgruppen.

AKTIVITETSORIENTERET FAMILIEINDSAT

Et eksempel på en indsats, som arbejder meget med familierne er gadeplanindsatsen på Lolland. Her er filosofien bag projektet, at "hvis forældrene har det godt, så har børnene det godt". På Lolland er målgruppen børn og unge mellem 6-18 år. Fordi indsatsen er målrettet børn helt ned til seks år, spiller forældrene en afgørende rolle i indsatsen.

Arbejdet med udsatte familier varetages primært af en opsøgende medarbejder, der opsøger familierne derhjemme og derudover har en kreativklub om onsdagen for mødre og børn. Kreativklubben er en platform, hvor hun møder mødre omkring noget sjovt og hyggeligt, som på længere sigt giver mulighed for at arbejde med tungere personlige problemstillinger. Mødrene er frivillige i kreativklubben og får gradvist mere ansvar for aktiviteten. To af mødrene beskriver, hvordan dette giver dem en følelse af at 'kunne noget' og 'være en del af noget', som har betydet, at de har fundet viljen og kræfterne til at bryde med en isoleret livsstil på offentlig forsørgelse for at begynde på en uddannelse. En af mødrene udtrykker det således:

“ Før jeg startede på uddannelse var jeg sygemeldt, men var frivillig [i kreativklubben]. Så tænkte jeg, at når jeg kan magte alle de mennesker som frivillig hernede, så kan jeg vel også magte skolen. Bare det, at man var her, og at folk var glade for, at man var der.

Frivillig i kreativklubben

ÅBEN RÅDGIVNING

En anden tilgang til arbejdet med udsatte familier i boligområdet er åben rådgivning, hvor familierne kan henvende sig anonymt. Rådgivningerne har typisk åbent en aften om ugen. Åben familierådgivning findes bl.a. i Haderslev, Silkeborg, Sønderborg og Aalborg.

I den helhedsorienterede gadeplansindsats i Aalborg har man lavet en åben familierådgivning i en lejlighed i boligområdet, som er åben for familierne, hvor de kan henvende sig anonymt med problemer, som de har brug for hjælp til. Medarbejderne i familierådgivningen er erfarne socialrådgivere, men de har ingen myndighedsfunktion.

OPSØGENDE FORÆLDREKONTAKT FOR ENKELTE UNGE

Mange af indsatsene har haft succes med at skabe en god kontakt gennem en direkte opsøgende indsats over for forældre til unge i målgruppen. Det vil sige, at man tager kontakt til forældrene til de konkrete unge, som man arbejder med og inddrager forældrene i processen. Det gør man bl.a. i Holbæk, Odense, Greve, København og Sønderborg.

En god første anledning til at mødes med forældrene kan være, at de skal give samtykke til, at den unge må indgå i indsatsen. Hvis det skal føre til et godt og frugtbart samarbejde, bør dette møde dog kun være det første i rækken af mange møder og hjemmebesøg, hvor forældrene også inddrages i processen omkring at løse problemstillingerne for deres børn. En gadeplansmedarbejder beskriver forældresamarbejdet således:

“ At få en underskrift er ikke at inddrage familierne. At inddrage familien det er, at familien er medformulerende på opgaven og med til at sætte mål, og med til at have en rolle i, at man når de unge.

Gadeplansmedarbejder.

Hvordan man arbejder sammen med forældrene og involverer dem i processen, vender vi tilbage til senere i kapitlet.

INDDRAGENDE NETVÆRKS MØDER

En sidste måde, at arbejde med familieinvolvering i puljen, har været inddragende netværksmøder. Denne metode har man afprøvet i Vollsmose, men metoden anvendes også i andre kommuner, hvor indsatsen dog ikke er forankret i gadeplansregi.

Formålet med inddragende netværksmøder er at finde løsninger på komplekse problemstillinger hos kriminelle og kriminalitetstruede unge fra multiproblemramte familier (Johansen 2006). For den unges vedkommende kan der være tale om en afbrudt og konfliktfyldt skolegang, kriminalitet eller problemer i hjemmet.

Inddragende netværksmøder består af en møderække, hvor man samler alle aktører, som har en viden om den unges situation og mulighed for at påvirke den. Den unge selv og forældrene er helt centrale, og derudover indgår f.eks. den unges sagsbehandler, klasselærer, uddannelsesvejleder m.fl. samt den unges mentor fra gadeplansindsatsen. En socialrådgiver fra gadeplan har rollen som neutral mødeleder. Det er hendes opgave at facilitere samtalen, så der bliver plads til refleksion og mulighed for at få afdækket – ikke kun problemerne i deres kompleksitet – men også de ressourcer, der er til stede i familien og i netværket med henblik på at få løst problemerne.

Mødet munder ud i en handleplan for, hvordan man kan rette op på den unges situation, og hvem der gør hvad indtil næste gang, man samles. Man kan læse mere om de inddragende netværksmøder i inspirationshæftet Hele vejen rundt – Inspirationshæfte om mentorer og inddragende netværksmøder for udsatte unge (Kjeldsen m.fl. 2014).

ER FORÆLDRENE ÅBNE FOR AT TAGE IMOD HJÆLP?

Selvom det kan være en udfordring at skabe kontakt og opbygge relationer til de udsatte familier, oplever gadeplansmedarbejderne, at det i langt de fleste tilfælde lykkes at skabe et konstruktivt samarbejde med familierne, når forældrene opsøges med udgangspunkt i et konkret tilbud om at hjælpe deres barn.

Mange af forældrene har længe oplevet problemer med deres børn og følt magtesløshed i forhold til at håndtere problemer omkring skolegang, fritid og omgangskreds. Gadeplansmedarbejderne fortæller, at de fleste forældre oplever det som en lettelse, at der er nogle professionelle, der tilbyder at hjælpe.

Som beskrevet har nogle forældre et konfliktfyldt forhold til kommunen og en generel mistillid til "systemet" (Johansen 2013). Når gadeplansmedarbejderne henvender sig til forældrene, er de derfor meget opmærksomme på at informere familierne om, at de samarbejder med kommunen, men at de gerne vil bede om forældrenes tilladelse til at dele informationer. Det har til formål at give forældrene en følelse af, at det er dem, der sidder for bordenden. Desuden gør gadeplansarbejderne forældrene opmærksomme på, at det er et frivilligt tilbud, som familierne ikke er forpligtet til at indgå i:

“ Vi er altid meget direkte, når vi beder om tilladelse til at dele informationer. Og vi gør det for, at de får en forståelse af, at de er med og inddraget i processen fra starten af. Det er dem, der skal give os en tilladelse, og det er dem, der har styr på situationen. [...] Det er jo også et frivilligt projekt, og de kan til en hver tid melde sig ud af projektet.

Gadeplansmedarbejder/mentor

Nøgleordene i forhold til at fremme forældrenes samarbejde og accept af tilbuddet er altså, at forældrene oplever det som et tilbud om hjælp, og at forældrene ligeledes oplever, at det er et tilbud, hvor de stadig er i kontrol over, hvad der sker med deres barn.

Udfordringen i forældresamarbejdet er således ikke, at forældrene ikke er interesserede i at tage imod hjælp, men kan være at forældrene har en anden forventning til, hvad gadeplansmedarbejderne kan og skal hjælpe med, end medarbejderne har. En gadeplansmedarbejder forklarer:

“ Vi er velkomne overalt. Altså, hvis man kommer med en udstråling, der hedder, at vi er her, fordi vi gerne vil hjælpe med et eller andet. Så kan det godt være, at vi ikke har helt samme forståelse af ordet 'hjælpe'. For de unge er det at hjælpe at give dem penge. For forældrene er det at gøre tingene for dem. Så er det, at man skal finde ud af, hvad der ligger i det der med at hjælpe.

Gadeplansmedarbejder

Forældrene kan have et ønske om, at gadeplansmedarbejderen skal gå ind og overtage ansvarsområder fra forældrene, mens gadeplansmedarbejderne ser det som deres opgave at hjælpe forældrene med selv at tage dette ansvar på sig. Et andet punkt, hvor forældrene kan have andre forventninger til, hvad gadeplansmedarbejderen skal hjælpe med, er, at forældrene i nogle tilfælde vil have gadeplansmedarbejderen til at 'tage deres parti' i f.eks. diskussioner med den unge. Her betragter gadeplansmedarbejderen det som sin opgave at hjælpe forældrene med at forstå den unges synspunkt eller situation og omvendt.

I begge tilfælde er det vigtigt, at gadeplansmedarbejderen er parat til at indgå i en dialog omkring, hvad det er, de kan og skal hjælpe med og ikke mindst, at vedkommende er i stand til at afgrænse, hvad der er hans eller hendes opgave, og hvad der ikke er.

AT ARBEJDE MED FORÆLDRENE – HVORDAN?

Gadeplansmedarbejderne fremhæver især to ting, som er afgørende for et frugtbart samarbejde med forældrene:

1. Et blik for forældrenes ressourcer.
2. Tålmodighed og forståelse for forældrenes situation.

Fokus på ressourcerne og positive forventninger

At arbejde med forældrene kræver en tro på, at de har nogle evner og nogle ressourcer, som skal bringes i spil på en ny måde og en tro på, at forældrene ønsker det bedste for deres børn. En opsøgende medarbejder formulerer det således:

“ Alle forældre har noget at bidrage med. Det handler bare om at finde ud af, hvilke ressourcer de enkelte forældre har. Jeg tror også, at de fleste forældre er interesserede i, at deres børn kommer videre og får et godt liv. Jeg tror, at det handler om at finde ud af, hvad den enkelte forælder har af ressourcer at byde på for sine børn og at anerkende forældrene som medspillere.

Gadeplansmedarbejder

Men hvordan bringer man forældrenes ressourcer i spil? Nogle af gadeplansmedarbejderne peger på, at nøglen ligger i at vende tingene på hovedet og se på situationen fra en positiv vinkel, så både forældrene og den unge får en motivation og en fornyet lyst til at forsøge at gøre tingene anderledes og bedre:

“ Det gælder om at vende historien. For man samles jo nærmest altid om noget negativt. Så det der med også at prøve at vægte, hvad de er rigtig gode til. Og at kigge på fremskridtene.

Gadeplansmedarbejder

Tilgangen adskiller sig således ikke meget fra det, gadeplansmedarbejderne laver med de unge. Dels handler det om at vise, at man er der for at hjælpe, og at man har positive forventninger til, hvad forældrene og den unge kan klare. Og dels handler det om at have blik for de ting, som forældrene er gode til, at opfordre dem til at gøre mere af det og støtte dem, når de gør det godt.

Forståelse og tålmodighed

Et andet tema i forbindelse med forældresamarbejdet er, at det tager tid. Som beskrevet har forældrene i mange tilfælde en stor mistillid til 'systemet' og be-

kymringer i forhold til, hvilke indgreb kommunen kan finde på at sætte i værk, hvis det bliver klart, at der er problemer i hjemmet. Det kræver derfor en tålmodig indsats at vise familierne, at man vil det bedste for dem og deres børn:

“ Det er noget, man hele tiden skal følge op på, hvis man vil noget med familierne. Man skal hjem og besøge dem og snakke stille og roligt med forældrene og skabe en god kontakt.

Gadeplansmedarbejder

Det tager også tid at lære forældrene så godt at kende, at man kan få en god forståelse for deres situation og et blik for de ressourcer, der er i hjemmet. Det hænger bl.a. sammen med, at forældrene selv i mange tilfælde har komplekse problemstillinger fysisk, psykisk og socialt, som de har brug for hjælp til at håndtere for, at de kan være gode forældre for deres børn:

“ Det handler om at tage sig god tid, når man arbejder med de her forældre. Fordi det er jo sådan, at de ting, som forældrene gerne vil snakke om, de handler ikke kun om deres børn. De har alle mulige andre problemer. De har brug for nogen, der gider tage sig tid og høre på nogle af de ting, som de har på hjerte og også nogle af de ting, som de gerne vil have, at vi skal hjælpe dem med.

Gadeplansmedarbejder

Det kan således blive en balancegang for gadeplansmedarbejderne. Hjælp til forældrene kan være godt givet ud for, at de kan være bedre forældre for deres børn, og fordi det kan give en bedre samarbejdsrelation, hvis forældrene oplever, at gadeplansmedarbejderen også har forståelse for deres situation. Men på den anden side skal gadeplansmedarbejderne huske, at de først og fremmest er ansat til at hjælpe den unge.

RESULTATER

Som beskrevet i det ovenstående har de helhedsorienterede gadeplansindsatser forsøgt at styrke indsatsen overfor kriminelle og kriminalitetstruede unge ved at involvere og støtte familierne til de unge i målgruppen. Som illustreret i figur 14 i starten af kapitlet, har man gennem åbne rådgivninger, aktiviteter målrettet familierne, opsøgende arbejde og netværksmøder forsøgt at opbygge relationer til forældrene, hjælpe dem til at løse relevante problemstillinger og aktivere deres ressourcer i arbejdet med de unge.

Samtlige projekter, der arbejder med forældreinddragelse, beretter om positive resultater ved netop at inddrage og arbejde med forældrene såvel som den unge. Samtidig viser der sig et tydeligt billede af, at man bedst opnår kontakt til de unges forældre via en direkte opsøgende tilgang. Ligesom med de unge selv kan man ikke forlade sig på, at de selv henvender sig.

ÅBEN FAMILIERÅDGVNING

Den åbne familierådgivning er et tilbud, som er åbent for alle familier i boligområdet. Familierne skal selv henvende sig, og indberetningerne fra Haderslev, Silkeborg, Sønderborg og Aalborg viser, at det er der mellem 10 og 20 familier pr. halvår, der gør. Nogle familier indgår i egentlige rådgivningsforløb, mens andre kun kommer en enkelt gang.

Erfaringen fra de åbne rådgivninger er, at antallet af brugere er relativt begrænset, ligesom det kan være svært at nå de mest udsatte familier, idet familierne generelt er tilbageholdende i forhold til at opsøge hjælp. Medarbejderne oplever, at det kan skyldes dårlige erfaringer og bekymring for, hvad der kan ske, hvis man fortæller om sine problemer til myndighederne. Af samme årsag er det sjældent kernemålgruppens familier, man når gennem åben rådgivning. På den baggrund vurderes de åbne rådgivninger ikke at have været en effektiv metode i arbejdet med målgruppens problemstillinger.

AKTIVITETSBASEREDE FAMILIEINDSATSER

På Lolland har man arbejdet med familier gennem forskellige aktiviteter og værksteder. Gennem perioden har man haft kontakt med 50 familier fra området, hvoraf man løbende er i kontakt med en mindre gruppe på 10 familier. For nogle familier har det givet anledning til at styrke og mobilisere forældrenes ressourcer til fordel for de unge i målgruppen.

I Holbæk er der f.eks. afholdt en række arrangementer med henblik på at skabe kontakt til områdets forældre. Erfaringen er dog, at forældrene kun i begrænset omfang møder op, og at det ofte er forældre til unge uden for målgruppen, der deltager. Samlet set peger evalueringen da også på, at generelle og åbne tilbud sjældent rammer den ønskede målgruppe, men mere direkte og målrettede indsatser har langt større gennemslagskraft.

OPSØGENDE FAMILIEINDSATSER

Når det kommer til det individuelle opsøgende familiearbejde har man i Holbæk registreret 139 familiebesøg hos i alt 48 unge fra området. Hjemmebesøgene tager f.eks. afsæt i en fritidsaktivitet eller et fritidsjob. Denne metode, har man som nævnt erfaret, giver langt bedre resultater, men er da også mere ressourcetrækkende. Ifølge indberetninger medvirker besøgene til, at gadeplansmedarbejderne har fået gode relationer til målgruppens forældre, og samarbejdet om de unge giver forældrene indsigt og mobiliserer dem til mere aktiv deltagelse i de unges liv.

Generelt er indtrykket, at de opsøgende medarbejdere kan komme langt i forhold til at hjælpe forældrene med at tage hånd om de problemer, der forhindrer dem i at være aktive forældre, samt at løse konflikter imellem forældrene og "systemet". Til gengæld kan det være vanskeligt at klæde dem på til at påtage sig en mere aktiv forældrerolle. Forældrene har ofte komplekse problemstillinger, og der derfor er mange, tungtvejende årsager til, at de ikke har magtet opgaven med at være aktive og nærværende forældre for deres børn – og at disse årsager er vanskelige at ændre på.

INDDRAGENDE NETVÆRKS MØDER

Inddragende netværksmøder har kun været anvendt i Odense Kommunes gadeplansindsats. Her udgør metoden et vigtigt redskab til at skabe en sammenhængende, helhedsorienteret indsats for de kriminelle og kriminalitetstruede unge på tværs af familie, myndigheder, arbejdsgiver og andre aktører, der er i berøring med den unge.

7. En forskningsoversigt viser, at der ikke kan dokumenteres en direkte sammenhæng mellem forældrenes socioøkonomiske status (indkomst og uddannelse) og ungdomskriminalitet. Når det alligevel kan se ud som om, der er en sammenhæng, kan det forklares med, at forældrenes socioøkonomiske status kan have en indirekte betydning, idet hjemmebaggrunden har betydning for, hvordan man klarer sig i skolen, hvilket igen har betydning for risikoen for at begå kriminalitet (Jørgensen m.fl. 2012: 15). Det kan også skyldes, at familier med lav indkomst ofte bor i områder, hvor ungdomskriminaliteten er høj, og at denne nabolageeffekt kan have betydning for, om børnene begår kriminalitet (Damm & Dustmann 2013)

DET INDIVIDUELLE

Det særlige ved de helhedsorienterede gadeplansindsatser er, at der kan ydes en massiv, helhedsorienteret og sammenhængende indsats med udgangspunkt i den enkelte unges udfordringer, muligheder og behov. De helhedsorienterede, individuelle indsatser viser lovende resultater for de unge, der i vid udstrækning kommer ud af kriminalitet og i gang med uddannelse eller arbejde.

DEN HELHEDSORIENTEREDE INDSATS

I de foregående kapitler har vi beskrevet, hvordan man i de helhedsorienterede gadeplansindsatser arbejder med enkelte unges personlige udvikling på forskellige arenaer af deres liv: fritidsliv, skole, job og familie. I dette kapitel ser vi på, hvordan man arbejder med de unges personlige udvikling gennem individuelle, helhedsorienterede forløb, hvor der gennem personlige samtaler og individuel støtte arbejdes med den unges identitet, selvopfattelse, mål og drømme, personlige problemer og uhensigtsmæssige handlemønstre. Dette arbejde vil typisk foregå ved, at man netop også arbejder med den unges fritidsliv, skolegang og familiesituation og forsøger at binde mange af de elementer sammen, der er beskrevet i de forudgående kapitler. Det er i disse individuelle indsatser, at det helhedsorienterede arbejde med de forskellige arenaer af den unges liv koordineres og indgår i en målrettet udviklingsplan for den unge. Evalueringen peger samlet set på, at det individuelle arbejde med håndholdte, helhedsorienterede forløb er afgørende, hvis man vil flytte målgruppen af kriminelle og belastede unge og indfri potentialet i en egentlig helhedsorienteret gadeplansindsats.

HVAD VED VI OM INDIVIDUELLE RISIKOFAKTORER OG KRIMINALITET?

Det er i kriminologien mange gange forsøgt at forudsige hvilke individer, der vil udvikle en kriminel adfærd. Dette har dog vist sig ikke at være muligt at gøre med nogen større sikkerhed. Det er til gengæld muligt at identificere en række risiko- og beskyttelsesfaktorer, der i forskellig grad påvirker unges risiko for at begå kriminalitet (Christoffersen m.fl. 2011). Undersøgelser viser, at risikoen for at begå ungdomskriminalitet bl.a. hænger sammen med den unges selvkontrol, moral, psykiske trivsel, gruppetilhørsforhold og identitet.

Når det kommer til selvkontrol, viser forskningen, at kriminel adfærd hænger sammen med manglende evne til at planlægge fremad, manglende evne til at kontrollere sit temperament, høj grad af risikovillighed og høj impulsivitet (Pedersen og Lindstad 2011; Christoffersen m.fl. 2011). Det vil altså sige, at unge som begår kriminalitet, i ringere grad end andre unge er i stand til at styre deres temperament, deres impulser og at planlægge fremad, og at de i højere grad end andre unge er parate til at gøre noget risikabelt for f.eks. at have det sjovt eller opnå status blandt vennerne.

Når det kommer til moral, viser forskningen, at kriminalitetsrisikoen for unge hænger tæt sammen med, hvorvidt de unge har prosociale værdier, altså hvorvidt de mener, at det er forkert at stjæle, anvende vold, nægte at adlyde autoriteter osv. for egen vindings skyld. Kriminelle unge har således i langt mindre grad prosociale værdier end unge, som ikke har begået kri-

minalitet (Pedersen og Lindstad 2011). Skamfølelse over at have begået noget, som andre betragter som forkert, er også lavere hos kriminelle unge sammenlignet med andre unge. Dette tolkes som et tegn på, at skamfølelse er med til at afholde unge fra at begå kriminalitet (Pedersen og Lindstad 2011).

Forskningen viser desuden, at der er en sammenhæng mellem ungdomskriminalitet, dårlig psykisk trivsel og få eller svage sociale relationer (Christoffersen m.fl. 2011: 52; 154; Jørgsen m.fl. 2012).

Endelig viser forskningen, at unge, som har begået kriminalitet, i højere grad end andre unge skaber deres identitet og selvfølelse i et samspil med andre unge i samme miljø og med reference til bestemte livsstile som f.eks. en gangster-livsstil, og i lavere grad end andre unge lader deres identitet påvirke af forældre og andre voksne (Bengtson 2012; Oyserman 1993). Alle unge former naturligvis deres identitet i samspil med deres kammerater, men forskningen tyder altså på, at kriminelle unge mangler positive voksenforbilleder at spejle sig i. Det betyder, at de kriminalitetstruede unge i særlig grad har brug for nogle voksne mennesker, som på positiv vis kan vinde de unges anerkendelse og gradvist påvirke de unges selvbillede og dermed forestilling om, hvem de er, og hvad de kan og skal blive til i fremtiden.

Alt dette peger på, at det er vigtigt at sætte ind på flere fronter, når man arbejder med kriminalitetstruede unge. Man må arbejde med den unges identitet og selvbillede, man må arbejde med den unges selvkontrol og impulsstyring, man må arbejde med den unges opfattelse af rigtigt og forkert, og sidst men ikke mindst må man arbejde med den unges psykiske trivsel og hans evner til at planlægge fremad og se sine handlinger i et længere perspektiv. I det næste afsnit vil vi se nærmere på, hvad forskningen siger om, hvordan man bør designe sin indsats overfor kriminelle og kriminalitetstruede unge. Derefter vil vi beskrive, hvordan man i de helhedsorienterede gadeplansindsatser arbejder helhedsorienteret med enkelte unge og i hvilket omfang, de adresserer de temaer, som nævnes ovenfor.

HVAD VED VI OM, HVAD DER VIRKER I INDIVIDUELLE INDSATSER?

En udbredt måde at arbejde med kriminalitetsforebyggelse er i form af mentorindsatser. Der findes mange forskellige definitioner på, hvad en mentor er. Alle lægger vægt på, at en mentor på én og samme tid er en ven og en person, som kan vejlede og rådgive (Frederiksen m.fl. 2013: 9). Når det kommer til kriminalitetstruede unge er det dog samtidig vigtigt, at relationen også er professionel, og at mentoren, selv om han eller hun er professionel, ikke har en myndighedsfunktion over for den unge (Jørgensen m.fl. 2012; Justitsministeriet 2009: 75-81).

En kortlægning af kriminalpræventive mentorindsatser fra Det Kriminalpræventive Råd viser, at de mentorindsatser, som har positiv virkning, typisk er karakteriseret ved følgende fire træk (Christensen 2012):

1. Lang varighed. En mentorindsats bør vare mindst et år. Mentorindsatser under 3 mdr. kan ligefrem have kontraproduktive effekter.
2. Intensitet. Mentor og mentee bør mødes mindst en gang om ugen af flere timers varighed.
3. Emotionel støtte. Mentor skal give en engageret voksenkontakt i form af en støttende, tillidsfuld, anerkendende og emotionel relation, der fokuserer på den unges psykosociale udvikling.
4. Hvis der er tale om frivillige (ikke-professionelle) mentorer, er det vigtigt, at der sker en grundig screening, matchning og supervision.

I en kortlægning af virksomme (og uvirksomme) programmer og behandlingstiltag (Kyvsgaard 2006) opsummeres generelle behandlingsprincipper for arbejdet med kriminelle unge. Et af de punkter, som fremhæves her, og som også er et af de centrale omdrejningspunkter i det individuelle arbejde med unge i gadeplansindsatserne, er betydningen af at inddrage den unges miljø i indsatsen. Her er konklusionen, at man ikke skal pille den unge ud af hans hverdag og

arbejde med ham løsrevet. Man skal derimod se den unge i den hverdagssammenhæng, han indgår i, fordi denne dels kan være en del af årsagen til hans adfærd. Det er også i hverdagssammenhængen, at løsningen skal findes. Dels ved at se på de ressourcer i den unges hverdag, som der kan bygges videre på, og dels ved at identificere de faktorer, som trækker den unge i en negativ retning og prøve at minimere disse eller at lære den unge at forholde sig til disse på en ny måde. At inddrage miljøet omkring den unge betyder også at involvere de forskellige voksne, professionelle, frivillige og personlige relationer, som er en del af den unges liv.

HVORDAN GØR DE HELHEDSORIENTEREDE GADEPLANSINDSATSER?

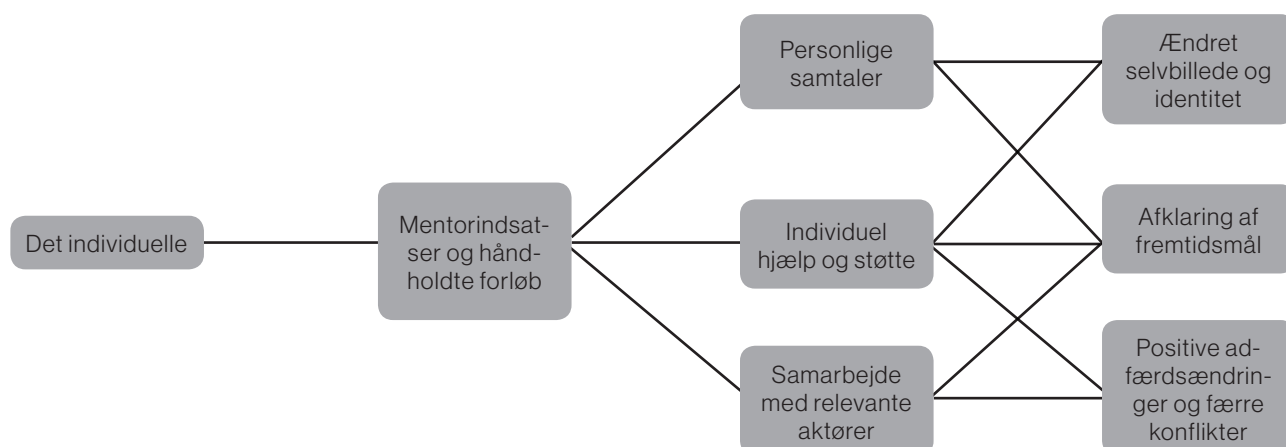
Der arbejdes individuelt med unges personlige udvikling i bl.a. København, Ishøj, Holbæk, Odense, Sønderborg, Fredericia, Aarhus og Aalborg. Med en individuel indsats forstår vi her, at det individuelle arbejde indgår som en central komponent i gadeplansarbejdet, og at der arbejdes systematisk og helhedsorienteret med samtaleforløb, udviklingsplaner og individuel støtte til enkelte unge.

Nedenstående model illustrerer de overordnede formål med det individuelle arbejde baseret på interview-materialet og projektbeskrivelserne.

Mentorindsatserne bygger både på pædagogiske værktøjer og på en tillidsrelation mellem mentor og mentee. Det er tillidsrelationen, der gør det muligt for mentor at have personlige samtaler omkring den unges liv. Disse samtaler fungerer i en vekselvirkning med forskellige former for individuel hjælp og støtte, f.eks. i forhold til stabilisering af skolegang, hjælp til at komme i gang med konstruktive fritidsaktiviteter eller afklaring af problematiske forhold i hjemmet. Derudover bidrager mentorerne ofte til at styrke samarbejdet og mindske konflikterne i forhold til andre relevante aktører som f.eks. skole, sagsbehandler eller lignende.

Formålet er gennem samtaler og støtte at hjælpe den unge til at se alternativer til hans nuværende livssituation, at blive mere afklaret om sine ønsker og mål og at finde ud af, hvordan han kan forme sit liv i den retning, han ønsker.

FIGUR 15: DE OVERORDNEDE FORMÅL MED DE INDIVIDUELLE INDSATSER

MENTORINDSATSER OG HÅNDHOLDTE FORLØB

Der er stor forskel på hvor formaliseret relationen imellem den unge og gadeplansmedarbejderen eller mentoren er i de forskellige gadeplansindsatser. De formaliserede mentorforløb består typisk i, at den unge og projektet indgår en aftale om, at den unge vil indgå i et mentorforløb af en bestemt varighed, at den unge, den unges forældre og mentoren fastsætter nogle målsætninger for forløbet, og at forældrene giver samtykke til, at der må udveksles oplysninger med andre relevante aktører. Herefter mødes mentor og den unge jævnligt, og mentor forsøger på forskellig vis at hjælpe den unge til at nå målsætningerne både ved at arbejde med den unge, den unges forældre og ved at indgå i dialog med de forskellige aktører, som er involveret i den unges situation. Formaliserede mentorindsatser er en metode, der anvendes i bl.a. København, Ishøj, Odense, Aarhus, Aalborg og Fredericia.

I andre projekter er det individuelle udviklingsarbejde mindre formaliseret. Det kan f.eks. foregå som individuelle samtaler og håndholdte støtteforløb med afsæt i et klubtilbud eller i gadeplansindsatsen, men uden en formel aftale om, at der indgås et mentorforløb.

I flere af projekterne er det professionelle gadeplansmedarbejdere, der fungerer som mentorer for kriminelle og kriminalitetstruede unge, mens man i andre projekter anvender frivillige mentorer eller erhvervsmentorer. Forskellen er bl.a., at de professionelle mentorer oftest har en pædagogisk faglig baggrund, mens dette typisk ikke gælder de frivillige mentorer.

HVORDAN IDENTIFICERES DE RELEVANTE UNGE?

Etableringen af kontakten til de unge i målgruppen kan finde sted på forskellig vis. Nogle steder identificeres unge via opsøgende gadeplansarbejde. Andre steder identificeres de gennem det professionelle netværk, som er i kontakt med unge i boligområdet.

En del af rationalet bag opsøgende gadeplansarbejde er, at det er den eneste måde at etablere en god kontakt til målgruppen af kriminelle og kriminalitetstruede unge, som har stor modstand mod systemet. Evalueringen har dog vist, at man flere steder har haft held med at identificere og involvere unge i indsatserne gennem et godt samarbejde med det professionelle netværk i boligområdet. Dette netværk ligger inde med en masse viden om, hvem de unge er og hvilke unge, der har brug for en særlig hjælp. Det er derfor vigtigt, at få bragt netværket i spil i identificeringen af unge til indsatserne.

Det er vores indtryk, at man gennem disse kanaler kan lave en mere målrettet rekruttering til indsatserne end gennem det opsøgende gadeplansarbejde. Når den indledende kontakt til den unge ikke sker på gadeplan, men derimod via en formel henvendelse, kræver det dog nogle medarbejdere, som kan overbevise den unge og den unges familie om, at det er til deres fordel at sige ja til tilbuddet, selvom de unge og familierne føler en modstand mod systemet og måske ligger i konflikt med kommunen eller skolen. Læs mere om dette i afsnittet om "Familien".

HVAD VIRKER OG HVORFOR?

RELATIONSARBEJDET

Når den umiddelbare kontakt er skabt til den unge, er næste skridt i arbejdet med den unge at etablere en god relation og en tillid mellem mentoren eller gadeplansmedarbejderen og den unge. Som en gadeplansmedarbejder her beskriver, er relationsarbejdet det vigtigste værktøj i arbejdet med de kriminalitetstruede unge:

“ Vi prøver med alle drengene stille og roligt at opbygge en relation og tillid. Og det er jo fordi, det er det eneste, vi kan som gadeplansmedarbejdere. Vi har jo ingen midler eller myndighed. Det eneste værktøj vi har, er relationsarbejde. Det er det eneste, det handler om for os. Vi kan ikke bestemme over drengene, så det handler om at opbygge en relation. Og jeg tror også, at når drengene finder ud af, at man er oprigtig og gerne vil hjælpe dem, så er det også der, at de begynder at åbne sig op.

Gadeplansmedarbejder/mentor

Citatet her peger på tre ting. For det første har mentorerne ikke myndighed, men kan alene arbejde ad frivillighedens vej. Det betyder for det andet, at de må indgå i en dialog med de unge med henblik på at få den unge til at reflektere over sit liv og sin adfærd. Denne dialog frem for magtudøvelse fører for det tredje til, at de unge begynder at åbne sig op, fordi de oplever, at mentoren er oprigtig og gerne vil hjælpe dem og vil sætte sig ind i deres opfattelse af tingene frem for at påtvinge dem en bestemt opfattelse af, hvad der er det rigtige.

At opbygge en tæt relation til en ung kræver en ihærdig og vedholdende indsats. Det kræver, som Det Kriminalpræventive Råd påpeger, at mentor og mentee mødes mindst en gang om ugen af flere timers varighed (Christensen m.fl.. 2013). Men det kræver også, som beskrevet i citatet nedenfor, at mentoren viser interesse og er opsøgende og tilgængelig ind imellem de faste møder:

“ Jeg mødtes med ham ofte. Jeg ringede til ham, og vi skrev sammen hele tiden. Jeg var venner med ham på Facebook og spurgte, hvordan det gik i skolen osv. Hele tiden være på i første periode, så han ikke faldt tilbage i samme mønster. Jeg tog hjem til ham et par gange også og snakkede med ham omkring lektier. Heroppe også [i projektets lokaler]. Jeg gik ud sammen med ham. Besøgte ham i lektiehjælpen. Så det handlede bare om at være på så meget som muligt.

Gadeplansmedarbejder/mentor

DEN UNGES HVERDAG – POTENTIALER OG FORHINDRINGER

Som beskrevet ovenfor, er det vigtigt, når man arbejder med kriminalitetstruede unge at se dem og arbejde med dem i den sammenhæng, de indgår i i deres hverdag. En mentor i et af gadeplansprojekterne beskriver her, hvordan han startede med at skabe sig et helhedsbillede af den unges liv. På baggrund af dette helhedsindtryk identificerede han sammen med den unge forskellige ting i den unges liv, som trak i henholdsvis en positiv og en negativ retning. Mentoren beskriver, hvordan disse ting bliver fokuspunkter i hans arbejde med den unge. De positive ting arbejder de med at fremme, mens de samtidig arbejder på at få den unge til at forholde sig mere konstruktivt til de negative ting:

“ Jeg prøver at finde ud af, hvad der er op og ned i hans liv. Jeg holdt et møde med ham for at høre, hvad han laver i sin fritid. Jeg skulle også lige finde ud af, hvem hans omgangskreds er osv. for at danne et helhedsindtryk. Jeg fandt ud af, at der var nogle positive ting i hans liv, som man kunne bygge videre på. F.eks. at han var ret god til fodbold, så det var noget vi kunne arbejde med. Sørge for at han kom til træning, motivere ham til træning. Vi havde nogle samtaler om, hvad det betyder for ham at dyrke motion osv. Så fandt jeg også ud af, at nogle af de ting, der gjorde, at der var nogle problemer i skolen, var, at den omgangskreds han var en del af, var præget af negativitet. De andre drenge havde også problemer i skolen. Så jeg tænkte, at det er noget, vi skal arbejde med.

Gadeplansmedarbejder/mentor

Som mentoren her beskriver, er en af nøglerne til arbejdet med de unge at finde frem til, hvad den unge drømmer om og at skabe et håb om og en tro på, at vedkommende er god til noget og kan blive til noget. Det drejer sig om at bygge videre på de ting, den unge er god til, og at give den unge nogle succesoplevelser, som modsiger den unges negative selvopfattelse f.eks. fra skolen:

“ Mange af de her drenge, de savner en succesoplevelse i deres liv. Da han [den unge] gik i gang med at lave sine lektier, så fandt han ud af, at grunden til, at han havde det svært i skolen, det var, at han ikke lavede noget. Så pludselig fandt han ud af, at det her, det kan jeg godt. Det var meget interessant at se.

Gadeplansmedarbejder/mentor

“ Min målsætning er ikke at få ham ud af sin omgangskreds, men mere at lære ham, hvordan han kan indgå mere positivt i socialt samvær med andre unge og blive bedre til at sige fra over for ting, der har negativ påvirkning i hans liv. [...] Jeg kan jo ikke sige til ham, at ”du skal ikke være sammen med dem”. Det er noget, han bestemmer selv. Men jeg kan snakke med ham om - at uanset hvem han er sammen med - hvordan skal han så opføre sig?

Gadeplansmedarbejder/mentor

REFLEKSION OVER EGET LIV OG EGNE HANDLINGER

I mentorindsatserne består en stor del af indsatsen af samtaler med de unge. Samtalerne har til formål at få et godt indblik i den unges liv og ikke mindst den unges selvopfattelse og ønsker og drømme for fremtiden. Gennem disse samtaler kan man påvirke den unges selvopfattelse positivt, udfordre nogle af den unges opfattelser af virkeligheden og sin egen rolle i den og tale med den unge om, hvordan man kan realisere de drømme, den unge har for fremtiden.

“ Det med at holde ham fra kriminalitet, det handler mere om at holde nogle samtaler med ham og se, om man kan flytte ham psykisk. Skabe noget refleksion hos ham. Man anerkender ham som individ, der også kan sætte ord på tingene, selvom han kun er 14 år. Mange af dem kan også sætte ord på de problemer, de slås med i deres hverdag. Så i de her samtaler kigger vi på de forandringer, som i den seneste tid er sket, og hvordan kan vi styrke dem. Så vi prøver hele tiden at få dem til at reflektere over deres egen situation.

Gadeplansmedarbejder/mentor

Gennem disse samtaler med de unge kan gadeplansmedarbejderen eller mentoren få den unge til at reflektere over sine opfattelser og handlemønstre og motivere ham til at handle anderledes i fremtiden. Når det kommer til at holde de unge fra kriminalitet, hvilket for mange af de unge jo handler om at kontrollere sin adfærd i gruppen af venner, handler det således om at få den unge til at blive bevidst om sin egen rolle i vennegruppen:

Disse samtaler forudsætter, at medarbejderne er klædt godt på til at tale med de unge. I de fleste af projekterne har de også hen ad vejen fundet ud af, at medarbejderne havde brug for et fælles teoretisk fundament og konkrete redskaber at tale med de unge ud fra. Flere steder er medarbejderne blevet uddannet i at bruge et fælles redskab. I Odense arbejder man f.eks. med samtaleredskabet ”Vitaliseringsmodellen” (Tønnesvang og Hedegaard 2012), mens man i Fredericia har arbejdet metodisk med livshistoriefortællinger. Og i Århus har man indgået et samarbejde med Århus Universitet om at implementere et samtaleredskab udviklet på universitetet til gadeplansmedarbejdere.

DEN UNGE OG SYSTEMET

Én ting er arbejdet med at vinde den unges tillid og med at facilitere den unges selvudvikling gennem samtaler og individuel støtte. Noget andet er, at der kan være behov for at få bragt nogle af de mange aktører i spil i forhold til at løse konkrete problemstillinger i den unges liv. Det kan f.eks. være i forhold til den unges skolesituation. Måske er den unge blevet smidt ud af skolen, har en konfliktfyldt skolegang eller et meget lavt fagligt niveau. Her er gadeplansmedarbejderens rolle at hjælpe den unge med at tale med de relevante aktører som f.eks. skolelæreren, lektiehjælpen, uddannelsesvejlederen osv.

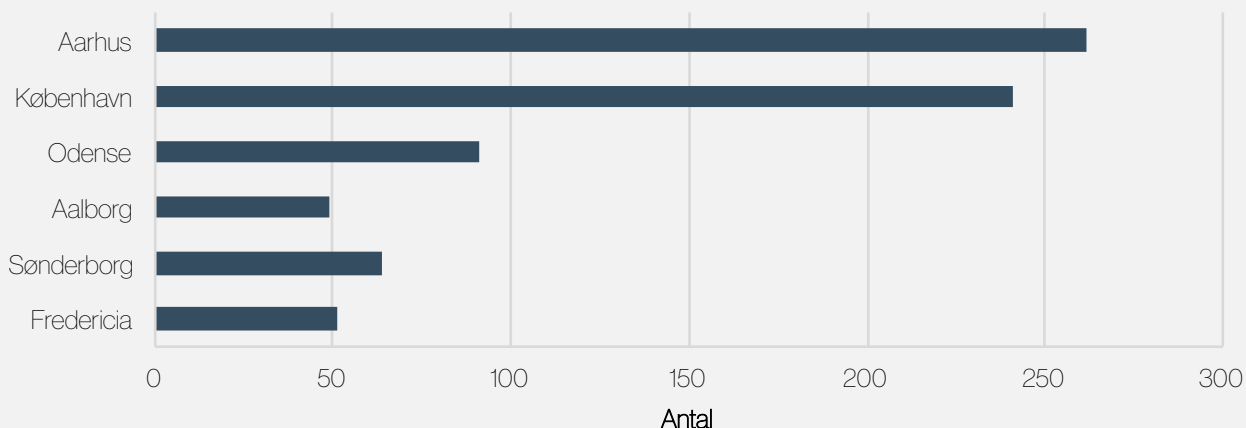
Alle de indsatser, som arbejder målrettet med individuelle unge, har det som deres endelige mål, at de unge skal tilbage i normalsystemet, og at det er sagsbehandlerne, skolelærerne og UU-vejlederne, som tager sig af den unges situation. Derfor har alle projekterne fokus på at samarbejde med netværket omkring de unge, at mediere mellem de unge og "systemet" og at bygge bro mellem den unge og de relevante aktører. En projektleder beskriver her, hvordan gadeplansmedarbejdernes opgave er at brobygge mellem de unge og 'normalsystemet':

“ Det kan nemlig sagtens være, at den unge har en kontaktperson, som han ikke har kontakt til, fordi han synes, at han er en idiot. I sådan et tilfælde kan vores opgave så være at brobygge og formidle den kontakt og snakke med den unge om problemerne. Vi er nysgerrige på, hvor den modstand kommer fra, og så prøver vi at arbejde på det. Fordi vores målgruppe er jo de unge, der ikke profiterer af de tilbud der er, både i det almindelige system og i det mere specialiserede system.

Projektleder

I de fleste projekter foregår brobygningen håndholdt, ved at gadeplansmedarbejdere eller mentorer hjælper den unge i kontakten med de relevante aktører. Nogle steder, f.eks. i Odense, er den håndholdte indsats suppleret med inddragende netværksmøder. Metoden er nærmere beskrevet i kapitlet om "Familien".

FIGUR 16: EKSEMPLER PÅ DELTAGERANTAL I INDIVIDUELLE MENTORFORLØB

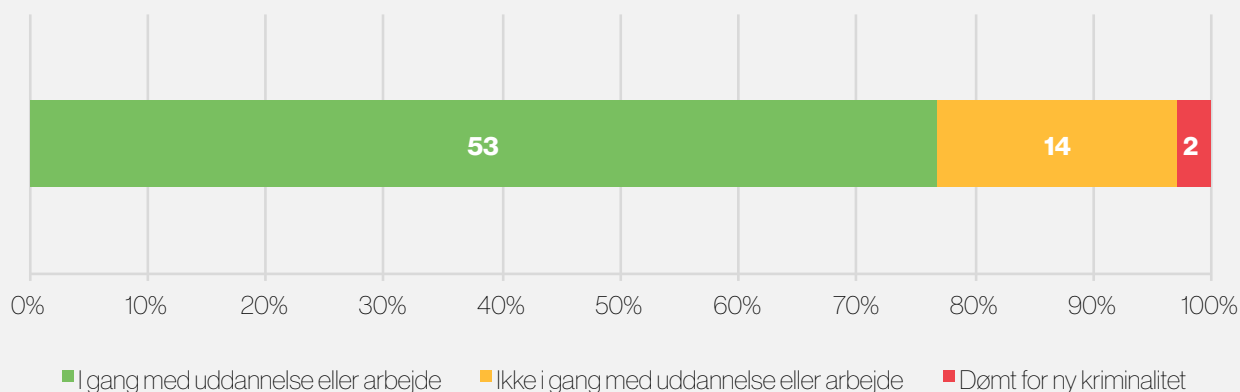
RESULTATER

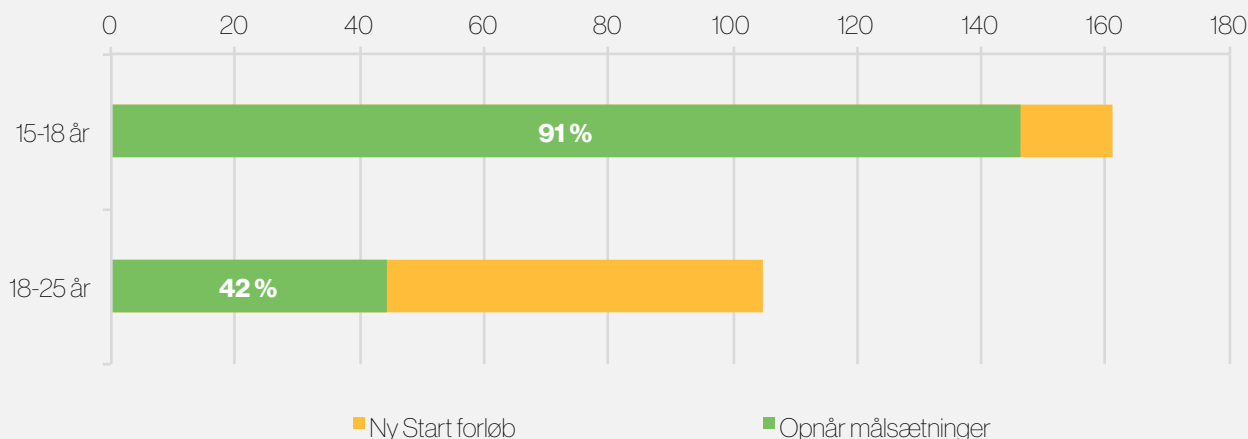
Mentorforløb, personlige udviklingsforløb og individuelle samtaler og vejledning anvendes som nævnt i mange af projekterne. I Aarhus, København, Odense, Aalborg, Sønderborg og Fredericia ved vi hvor mange unge, man har arbejdet med i de individuelle forløb. Aarhus og København, der dækker henholdsvis tre og fire boligområder i kommunen, har haft flest individuelle forløb, nemlig omkring 250 forløb hvert sted. I de øvrige kommuner er der opstartet mellem 50 og 90 individuelle forløb.

I Odense er der opstartet 91 individuelle mentorforløb for unge i alderen 15-24 år. I en evaluering af den helhedsorienterede gadeplansindsats i Vollsmose, peger Jan F. Hansen (2014) på, at de individuelle forløb har sat de unge i stand til at forholde sig strategisk til deres eget liv og planlægge fremad. De er blevet i stand til at reflektere over egen fortid og er blevet hjulpet til at reformulere en dominerende negativ livsfortælling. Det er også lykkedes at øge forældrenes forståelse for deres børns komplekse livssituation, således at forældrene i højere grad kan hjælpe og støtte de unge (Hansen 2014).

Ud af de 91 unge har 69 gennemført et forløb på ni måneder, og tre-fjerdedele af dem har indfriet de målsætninger, der er opstillet i den individuelle handlingsplan. Ud af de 69 unge, der har gennemført et mentorforløb, er 53 i dag i uddannelse eller beskæftigelse.

FIGUR 17: INDIVIDUELLE MENTORFORLØB I ODENSE KOMMUNES HELHEDSORIENTEREDE GADEPLANSINDSATSE.

FIGUR 18: INDIVIDUELLE MENTORFORLØB FOR 15-18-ÅRIGE OG 18-25-ÅRIGE I KØBENHAVN

I København er der gennemført 161 individuelle forløb – såkaldte Ny Start forløb – for unge mellem 15 og 18 og 105 forløb for unge mellem 18 og 25. Målet har bl.a. været, at de 15-18-årige skulle nedbringe skolefravær og kriminalitet, og at de 18-25-årige skulle i uddannelse eller arbejde.

Som det fremgår af ovenstående figur, har en stor del – 91 pct. – af forløbene for de 15-18-årige ført til de ønskede resultater. For de 18-25-årige er det imidlertid kun 42 pct. af forløbene, der har resulteret i, at de unge er kommet i uddannelse eller arbejde. Projektet vurderer selv, at det skyldes den brede opbakning, der er omkring unge under 18 år fra både skole, fritidstilbud og hjem, mens de unge over 18 år står mere alene. Det ses også som et udtryk for, at de 18-25-åriges problemstillinger er mere komplekse og krævende.

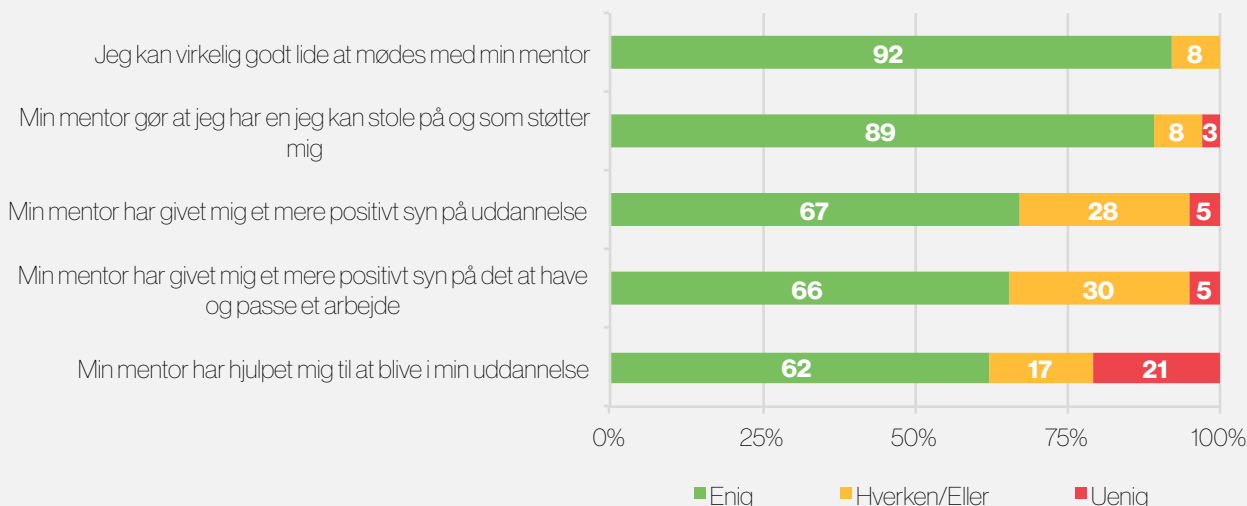
Begge forklaringer taler for, at de helhedsorienterede, individuelle indsatser så vidt muligt bør gives på et tidligt tidspunkt, hvor der er de bedste muligheder for et godt resultat.

I Aarhus er der opstartet 262 individuelle forløb fordelt på de tre boligområder. Knap halvdelen af forløbene har været en succes forstået på den måde, at den unge har fulgt mentorforløbene og udviklet sig positivt i forhold til de opstillede mål. Nogle mentorforløb er afsluttet før tid, fordi problemerne har vist sig at være mere omfattende og behandlingskrævende.

Samlet set tyder resultaterne på, at der kan opnås gode kriminalpræventive effekter gennem de helhedsorienterede, individuelle indsatser. Indsatserne er dog relativt ressourcekrævende og er derfor kun givet til en mindre gruppe unge, der vurderes at have et særligt behov. I Vollsmose i Odense var der i 2010 mere end 1.100 unge mellem 13 og 18 år, men kun 69 unge har modtaget indsatsen. I de fire områder i København boede der over 1.600 unge mellem 15 og 25. Godt 250 har modtaget en indsats.

At indsatsen kun gives til en mindre gruppe unge betyder, at det bliver vanskeligt at aflæse resultaterne som en generelt faldende ungdomskriminalitet i områderne. Den problemstillings vender vi tilbage til i næste afsnit, "Indsatsernes effekt på kriminalitet, uddannelse og beskæftigelse".

FIGUR 19: ADSPURGTE UNGES SELVERKLÆREDE TILFREDSHED OG UDBYTTE AF MENTORFORLØB.

HVAD FÅR DE UNGE UD AF MENTORINDSATSEN?

For at undersøge hvad de unge får ud af mentorindsatserne, har vi gennemført en kort spørgeskemaundersøgelse blandt 63 unge i Odense, Sønderborg, København, Fredericia og Aarhus, der har gennemført et individuelt forløb. De unge er i alderen 13-22 år.

Stort set alle de unge svarer, at mentoren er en person, som de "rigtig godt kan lide at mødes med" (92 %), og at vedkommende er en person, som de "kan stole på, og som støtter mig" (89 %). Undersøgelsen bekræfter således, at mentorerne opnår en tillidsfuld relation til den unge, som kan anvendes i det pædagogiske arbejde.

Når det kommer til uddannelse og arbejde, svarer to tredjedele af de unge, at mentorforløbet har givet dem "et mere positivt syn på uddannelse" og "et mere positivt syn på at have og passe et arbejde". Desuden svarer 62 %, at mentoren har hjulpet dem med at blive i den uddannelse, som de er i gang med. Undersøgelsen bekræfter således, at mentorindsatserne har en positiv virkning på de unges syn på deres fremtidsmuligheder, bl.a. i form af uddannelse og beskæftigelse.

INDSATSERNES EFFEKT

Selvom de helhedsorienterede, individuelle indsatser viser lovende resultater, slår den kriminalpræventive effekt ikke igennem på områdeniveau. Samlet set har gadeplansindsatserne ikke nogen dokumenterbar effekt på antallet af anmeldelser eller andelen af unge, der sigtes for kriminalitet i de udsatte områder. Til gengæld lykkes det til dels at få unge i gang med en uddannelse eller i beskæftigelse.

I de forudgående kapitler har vi undersøgt de metoder, der er blevet anvendt i de helhedsorienterede gadeplansindsatser, fremdraget gode og dårlige erfaringer og analyseret de umiddelbare resultater.

Som beskrevet i indledningen til denne rapport har puljen til helhedsorienteret gadeplansindsatser et overordnet mål om at nedbringe ungdomskriminaliteten i boligområderne og give de unge attraktive alternativer. Dette skulle indebære, at:

- Færre lovlydige unge ville begå kriminalitet.
- Unge, der havde begået kriminalitet, blev forhindret i at gøre det igen – dvs. at recidivet blev nedbragt.
- Kriminaliteten i områderne blev reduceret.
- Flere unge kom i uddannelse eller beskæftigelse.

I dette afsnit undersøger vi, hvorvidt gadeplansindsatserne har haft en dokumenterbar effekt på de unges kriminalitet, uddannelse og beskæftigelse. Det gør vi ved at inddrage registerdata fra Danmarks Statistik for perioden 2005-2013⁸. Vi ser på omfanget og karakteren af den begåede kriminalitet ved at analysere udviklingen i anmeldelser af borgervendt kriminalitet og andelen af sigtede unge i områderne. Des-

uden ser vi på andelen af unge, der er i beskæftigelse eller uddannelse. Vi ser endvidere på udviklingen for forskellige målgrupper:

- Hvor mange unge med eller uden kriminel fortid sigtes for en eller flere overtrædelser af straffeloven?
- Hvor mange unge med eller uden kriminel fortid kommer i gang med eller fuldfører en ungdomsuddannelse?
- Hvor mange unge med eller uden kriminel fortid kommer i beskæftigelse eller uddannelse?

I forrige afsnit, "Det Individuelle", så vi, at individuelle, helhedsorienterede indsatser i mange tilfælde havde positive kriminalpræventive effekter for de unge, der modtog indsatsen. Når vi i dette afsnit taler om effekter, har vi imidlertid ikke mulighed for at se isoleret på de unge, der har modtaget en indsats. Det skyldes, at analyserne bygger på registerdata, og at vi i registerne ikke har mulighed for at identificere de unge, der har været i kontakt med den helhedsorienterede gadeplansindsats.

Når vi taler om effekter, er der derfor tale om effekter på områdeniveau. Vi undersøger med andre ord, om der samlet set er sket en positiv udvikling blandt unge i indsatsområderne.

Afsnittet er bygget op således, at vi først beskriver, hvilke målgrupper vi fokuserer på i analyserne. Derpå ser vi på indsatsens effekter i form af udviklingen i antallet af anmeldelser og i andelen af sigtede unge. Dernæst undersøger vi, om indsatsen har haft en effekt på kriminaliteten blandt forskellige målgrupper.

Endelig ser vi på indsatsens effekt i forhold til andelen af unge, der påbegynder eller gennemfører en ungdomsuddannelse, samt unge der kommer i beskæftigelse eller uddannelse.

EFFEKTER FOR FORSKELLIGE MÅLGRUPPER

I undersøgelseerne fokuserer vi på nogle forskellige grupper blandt de unge. Disse grupper er defineret ud fra de unges kriminelle historik på det tidspunkt, hvor gadeplansindsatserne startede op⁹. På den måde er det muligt at belyse, om der er nogle specifikke målgrupper, som særligt har haft gavn af indsatserne. Vi undersøger særskilt, hvordan det er gået for følgende grupper:

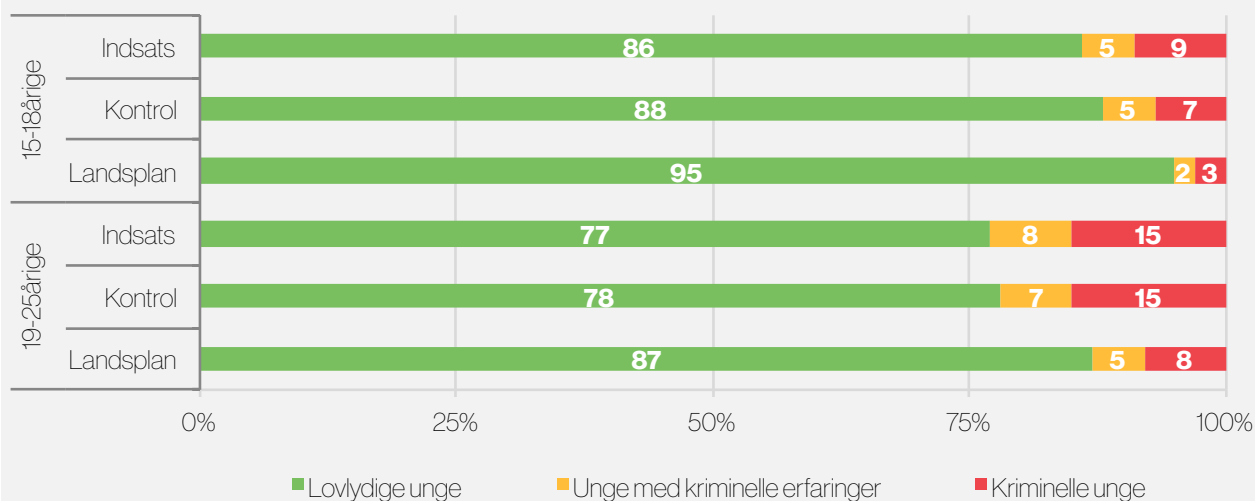
- **Kriminelle unge:** Unge der forud for indsatsperioden allerede har fået en eller flere sigtelser for alvorlig og/eller personfarlig kriminalitet.
- **Unge med kriminelle erfaringer:** Unge der forud for indsatsperioden allerede har fået en eller flere sigtelser for mindre alvorlig kriminalitet.

- **Lovlydige unge:** Unge der forud for indsatsperioden ikke har været sigtet.

Desuden undersøger vi særskilt, dels hvordan det er gået de 15-18-årige, og dels hvordan det er gået de 19-25-årige. Selvom gadeplansindsatserne også henvender sig til børn og unge under 15 år, har vi valgt ikke at medtage denne målgruppe i analyserne. Det skyldes, at der stort set ikke er registreret sigtelser mod unge under 15 år¹⁰.

I 2010, da indsatserne startede op, fordelte de ovennævnte grupper sig som vist i nedenstående figur 20.

FIGUR 20: FORDELINGEN AF LOVLYDIGE UNGE, UNGE MED KRIMINELLE ERFARINGER OG KRIMINELLE UNGE I INDSATS-, KONTROLOMRÅDER SAMT PÅ LANDSPLAN OPDELT EFTER ALDER I 2010 I PROCENT

Langt de fleste unge i boligområderne er lovlige unge, men figur 20 bekræfter samtidig, at der er en overrepræsentation af kriminelle unge og unge med kriminelle erfaringer i indsatsområderne samt i de udvalgte kontrolområder sammenlignet med befolkningen som helhed. Andelen af kriminelle unge i alderen 15-18 år skiller sig særligt ud ved at være tre gange så stor i indsatsområderne som i befolkningen som helhed.

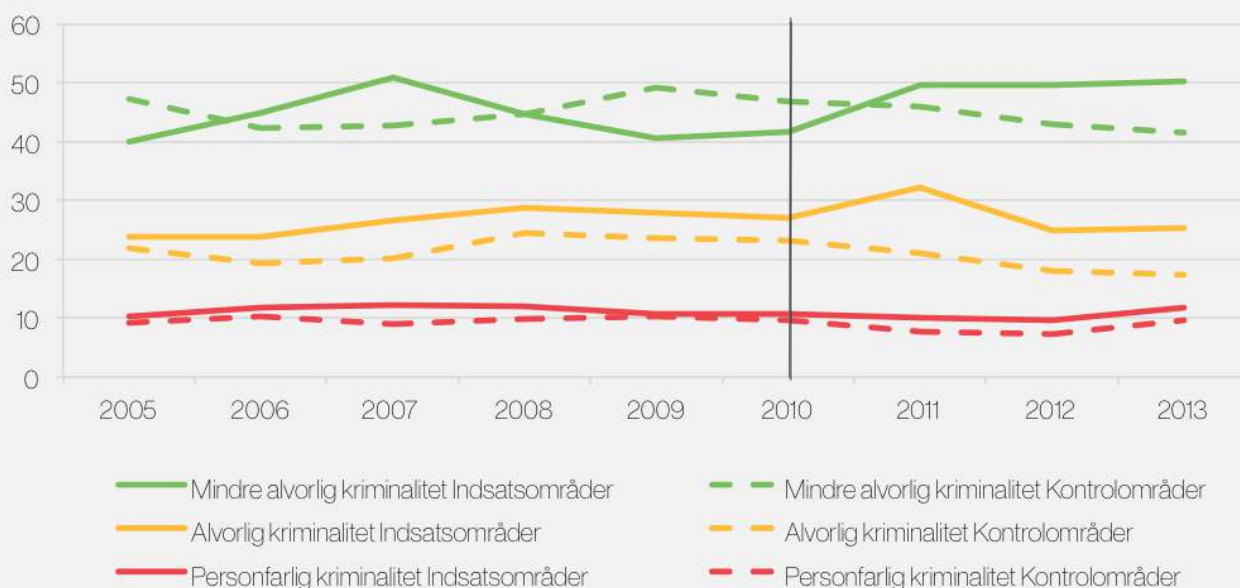
I indsatsområderne er der blandt de 15-18-årige 14 pct. af de unge, der tidligere har været sigtet for kriminalitet, mens det blandt de 19-25-årige er 23 pct.¹¹.

ANMELDELSER

Figur 21 illustrerer antallet af anmeldelser i indsatsområderne og kontrolområderne opdelt efter kriminalitetens art. Som figuren viser, anmeldes der hyppigere alvorlig kriminalitet i indsatsområderne sammenlignet med kontrolområderne, mens antallet af anmeldelser for mindre alvorlig og personfarlig kriminalitet er nogenlunde ens.

Figuren viser desuden, at selvom anmeldelsestallene svinger en smule fra år til år, så falder anmeldelsestallene ikke i perioden 2005-2013 – heller ikke efter de helhedsorienterede gadeplanindsatser gik i gang i 2010 (markeret med den lodrette linje i figuren). Der kan altså ikke påvises nogen effekt af indsatserne på den anmeldte kriminalitet.

FIGUR 21: ANTAL ANMELDELSER PR. 1000 INDBYGGERE FORDELT PÅ INDSATS- OG KONTROLOMRÅDER SAMT PÅ SIGTELSESKATEGORIER

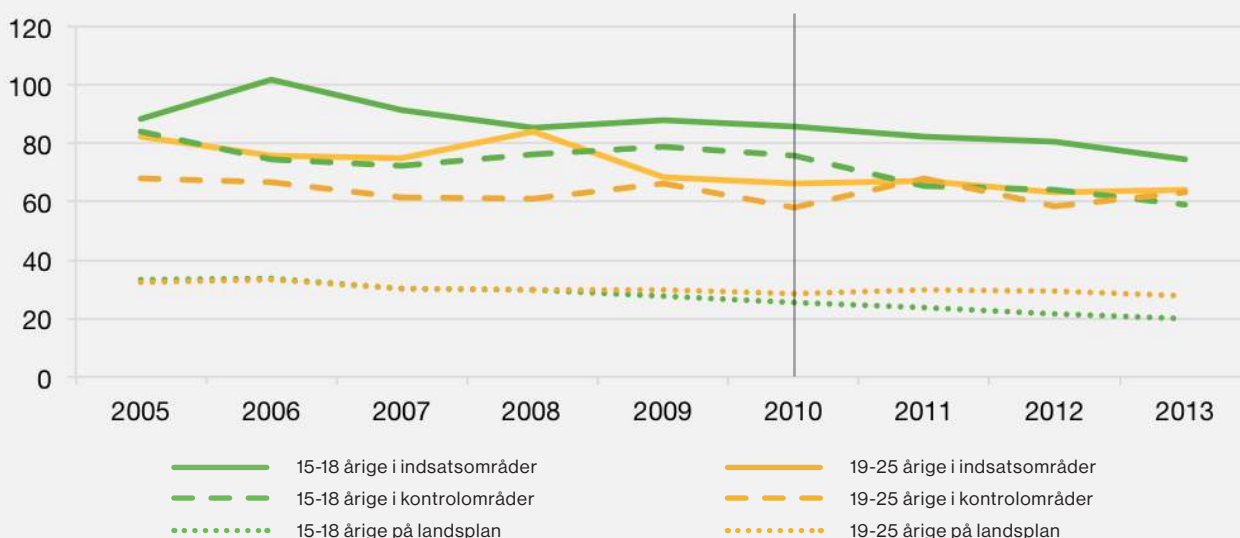

SIGTEDE UNGE

Når vi undersøger udviklingen i kriminalitetsraten i indsatsområderne, ser vi på hvor stor en andel af de unge, som bliver sigtet for overtrædelser af straffeloven¹². Nedenstående figur 22 viser andelen af sigtede pr. 1.000 unge blandt 15-18-årige og 19-25-årige i hhv. indsatsområder, kontrolområder og på landsplan. Som figuren viser, er der i perioden 2005-2013 sket et fald i andelen af sigtede unge i indsatsområderne. Ser vi bort fra 2005, er faldet størst blandt de 15-18-årige. Den samme tendens kan imidlertid også ses i kontrolområderne og på landsplan, og det er derfor ikke muligt at henhøre udviklingen til gadeplansindsatsen¹³. Det lader derimod til at være en generel tendens, der allerede er i gang, når indsatserne implementeres og som kendes fra en række andre undersøgelser (se f.eks. Balvig 2011).

Selvom analyserne ikke viser en effekt på antallet af sigtede, kan gadeplanindsatserne godt have haft en effekt på nogle kriminalitetstyper i områderne. Vi har derfor undersøgt, hvor mange unge i hhv. indsats- og kontrolområder, der sigtes for forskellige typer af kriminalitet¹⁴. Analyserne viser dog, at hverken mindre alvorlig, alvorlig eller personfarlig kriminalitet er reduceret i indsatsområderne sammenlignet med kontrolområderne (figur ikke vist).

FIGUR 22: ANDEL SIGTEDE PR. 1000 HHV. 15-18-ÅRIGE OG 19-25-ÅRIGE FORDELT PÅ INDSATS- OG KONTROLOMRÅDERNE SAMT PÅ LANDSPLAN

SIGTEDE FORDELT PÅ MÅLGRUPPER

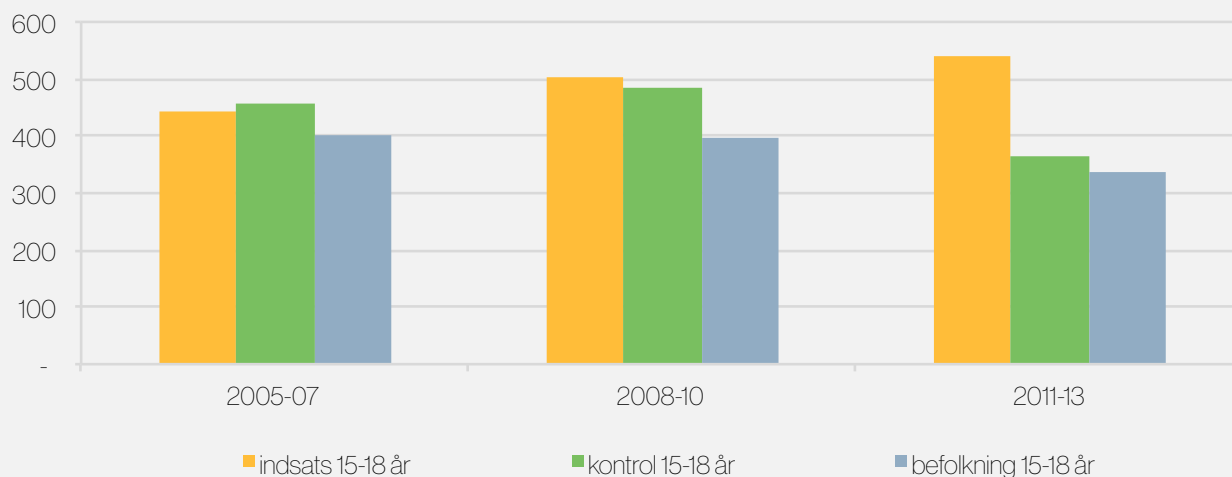
Puljen for helhedsorienteret gadeplansindsats havde som nævnt både et mål om at nedbringe antallet af unge, der kommer ud i kriminalitet, samt at nedbringe recidivet, dvs. forhindre unge, der allerede har begået kriminalitet, i at gøre det igen.

I det nedenstående differentierer vi derfor mellem kriminelle unge, unge med kriminelle erfaringer og lovlydige unge, dvs. unge der ikke tidligere har begået kriminalitet.

RECIDIVET BLANDT KRIMINELLE UNGE

Analyserne viser, at recidivet blandt de kriminelle unge ikke er nedbragt i indsatsområderne. Tværtimod ser det ud til at være stigende. Gadeplanindsatserne har altså ikke haft nogen positiv effekt på, hvor mange af de unge, som tidligere har været sigtet for alvorlig eller personfarlig kriminalitet, der sigtes igen i indsatsperioden. Dette gælder hverken for de 15-18-årige, som vist i nedenstående i figur 23, eller blandt de 19-25-årige (figur ikke vist). Godt halvdelen af de unge, der tidligere er sigtet for alvorlig eller personfarlig kriminalitet, bliver sigtet igen i løbet af indsatsperioden. Denne gruppe af unge er relativt belastede, og de kan derfor være svære for indsatserne at få fat i. Vi ser derfor i det næste afsnit på en mindre belastet gruppe af unge dvs. unge med kriminelle erfaringer.

FIGUR 23: SIGTEDE PR. 1000 15-18-ÅRIGE KRIMINELLE UNGE FORDELT PÅ INDSATS- OG KONTROLOMRÅDERNE SAMT DEN GENERELLE BEFOLKNING

SÅDAN LÆSES FIGURERNE

Da grupperne i hvert enkelt år kan være ret små, har vi kumuleret data. I stedet for at se på udviklingen år for år ser vi i stedet på tre perioder af tre år. Vi ser på andelen af sigtelser i perioden 2005-2007, perioden 2008-2010 lige inden indsatsen implementeres og på indsatsperioden, som her afgrænses til 2011 til og med 2013¹⁵. For hver periode har vi medtaget data for unge, der var hhv. 15-18 og 19-25 år.

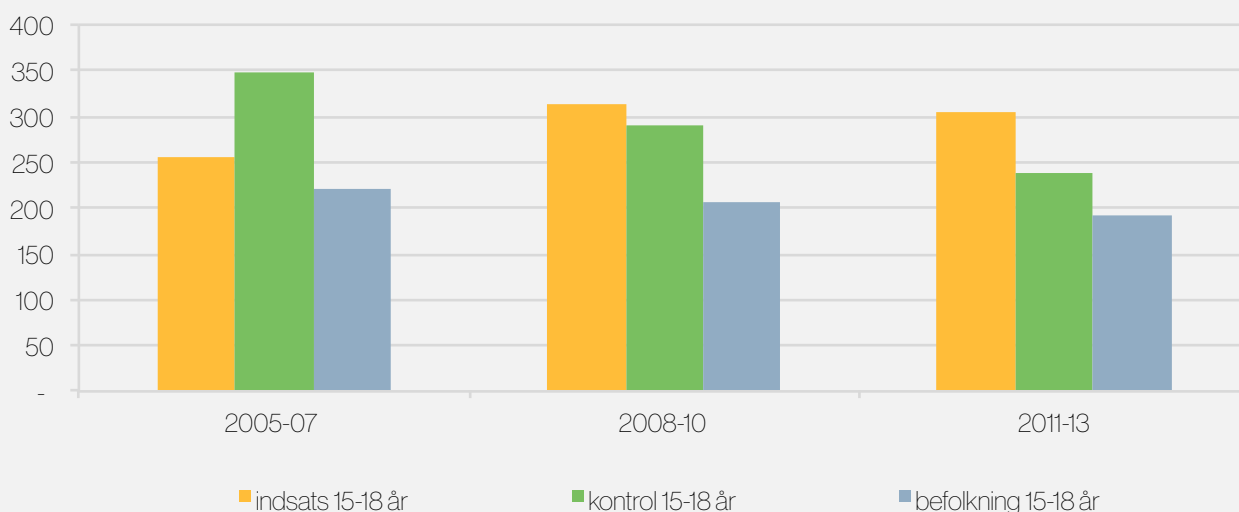
Hvis en figur f.eks. beskriver kriminelle unge, betyder det at analysen er baseret på unge, der tidligere er blevet sigtet for alvorlig eller personfarlig kriminalitet. Dvs. i den første periode er de unge sigtet inden 2005, i den anden periode er de sigtet inden 2007 osv. På den måde giver hver figur mulighed for at sammenligne udviklingen dels på tværs af indsats-, kontrolområder og befolkning og dels at sammenligne udviklingen i indsatsområderne over tid.

RECIDIVET BLANDT UNGE MED KRIMINELLE ERFARINGER

Den mest belastede gruppe af kriminelle unge har tilsyneladende været uden for gadeplansindsatsernes rækkevidde. Vi undersøger derfor, om recidivet i stedet er faldet blandt unge med kriminelle erfaringer – det vil sige unge, der tidligere er sigtet for mindre alvorlig kriminalitet. Blandt denne gruppe af tidligere sigtede er der i indsatsområderne knap en ud af tre, der sigtes igen i indsatsperioden.

Figur 24 viser andelen af sigtede unge med kriminelle erfaringer i alderen 15-18 år, og det ses at andelen af sigtede i målgruppen ikke er faldet i indsatsperioden. Dette på trods af at det ellers er den generelle tendens i kontrolområderne og på landsplan. For de 19-25-årige ser udviklingen bedre ud (figur ikke vist), men heller ikke her er der en signifikant effekt i form af lavere recidiv sammenlignet med kontrolområderne.

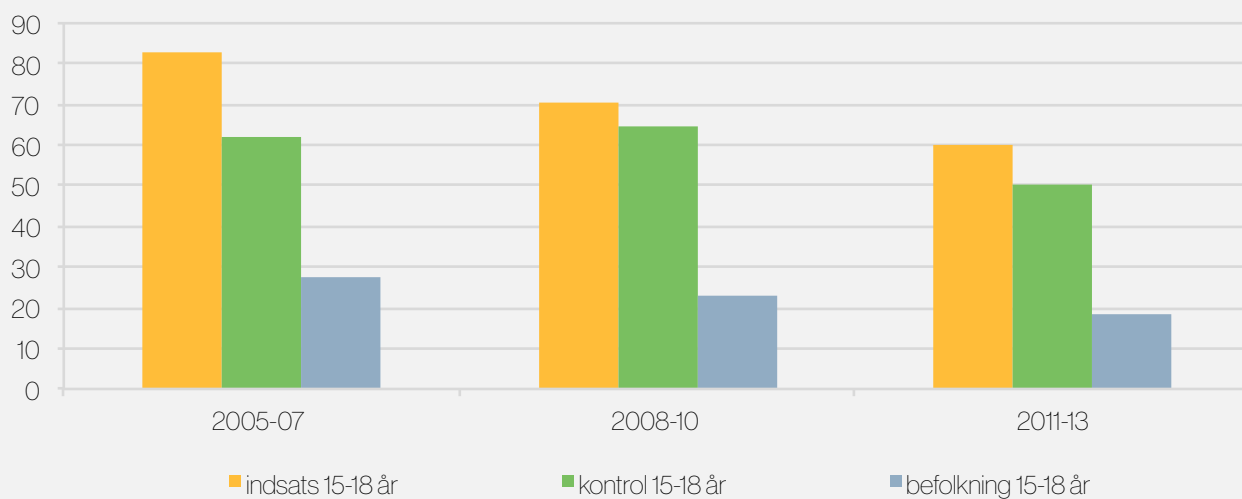
FIGUR 24: SIGTEDE PR 1000 15-18-ÅRIGE MED KRIMINELLE ERFARINGER FORDELT PÅ INDSATS- OG KONTROLOMRÅDERNE SAMT PÅ LANDSPLAN.

FØRSTEGANGSSIGTEDE

En tredje målgruppe er unge der ikke tidligere har været sigtet for kriminalitet, her kaldet lovlydige unge. Analyserne viser, at andelen af lovlydige unge, der modtager sigtelser, er faldende over tid (se figur 25). Det væsentligste fald sker fra perioden 2005-07 til perioden 2008-10, dvs. inden gadeplansindsatserne blev implementeret, og det er derfor svært at henhøre effekten til indsatsen. Sammenligner vi alene perioden lige før indsatsen (2008-10) med indsatsperioden (2011-13) sker der desuden et tilsvarende fald i andelen af førstegangssigtede i kontrolområderne. Selvom det sandsynligvis ikke har noget med gadeplansindsatsen at gøre, viser tallene dog alligevel, at der er en positiv udvikling i gang for det store flertal af lovlydige unge i de 17 områder.

FIGUR 25: FØRSTEGANGSSIGTEDE PR. 1000 15-18-ÅRIGE FORDELT PÅ INDSATS- OG KONTROLOMRÅDERNE SAMT PÅ LANDSPLAN

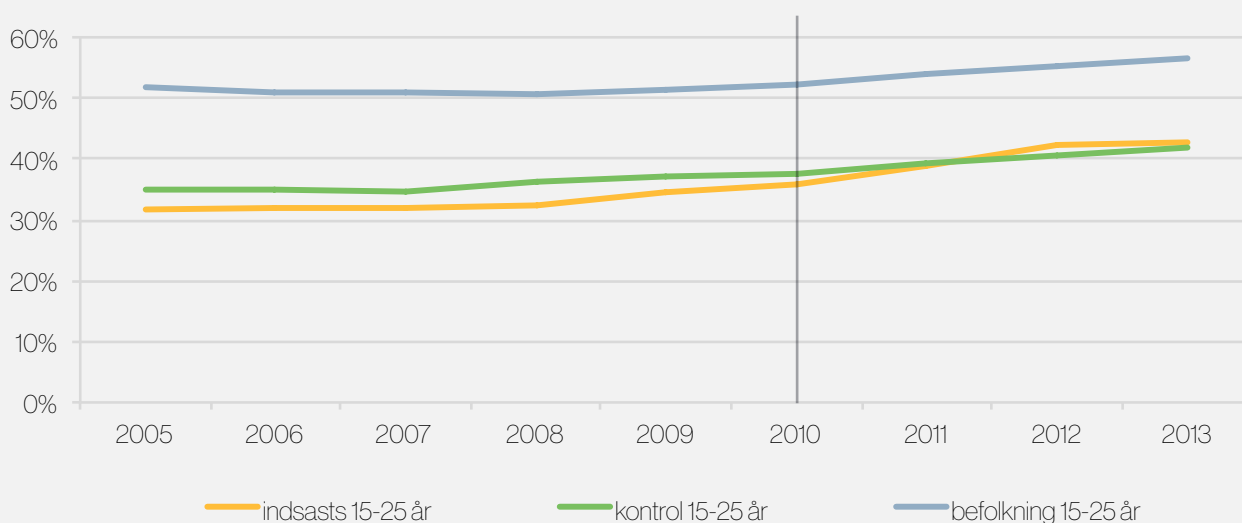
EFFEKTER PÅ UDDANNELSE OG BESKÆFTIGELSE

Ud over at sætte ind over for ungdomskriminaliteten har gadeplansindsatserne også til formål at hjælpe unge væk fra en gadeorienteret tilværelse og i gang med en uddannelse eller i beskæftigelse. I denne del af analysen undersøger vi, om det er lykkedes at få flere unge til at påbegynde og/eller afslutte en ungdomsuddannelse, dvs. en gymnasial eller en erhvervsfaglig uddannelse, samt om flere er kommet i beskæftigelse. Udover at de unge fysisk kommer væk fra gaden når de er i uddannelse er en ungdomsuddannelse desuden et adgangskrav til at uddanne sig videre eller til efterfølgende at komme i arbejde.

FLERE I UDDANNELSE

Nedenstående figur 26 viser, at der over tid generelt er flere 15-25-årige unge, som er i gang med eller har afsluttet en ungdomsuddannelse. Historisk set har der forud for gadeplansindsatserne været færre unge i indsatsområderne, der tog en ungdomsuddannelse sammenlignet med i kontrolområderne. Denne udvikling er tilsyneladende vendt i løbet af indsatsperioden, så der ikke længere er signifikant forskel. Ser vi særligt på udviklingen i aldersgrupperne 15-18-årige og 19-25-årige (figurer ikke vist) ses det, at det særligt er blandt de 19-25-årige, der er sket en positiv udvikling.

FIGUR 26: UNGE 15-25-ÅRIGE I INDSATSOMRÅDERNE, DER ER I GANG MED ELLER HAR AFSLUTTET EN UNGDOMSUDDANNELSE

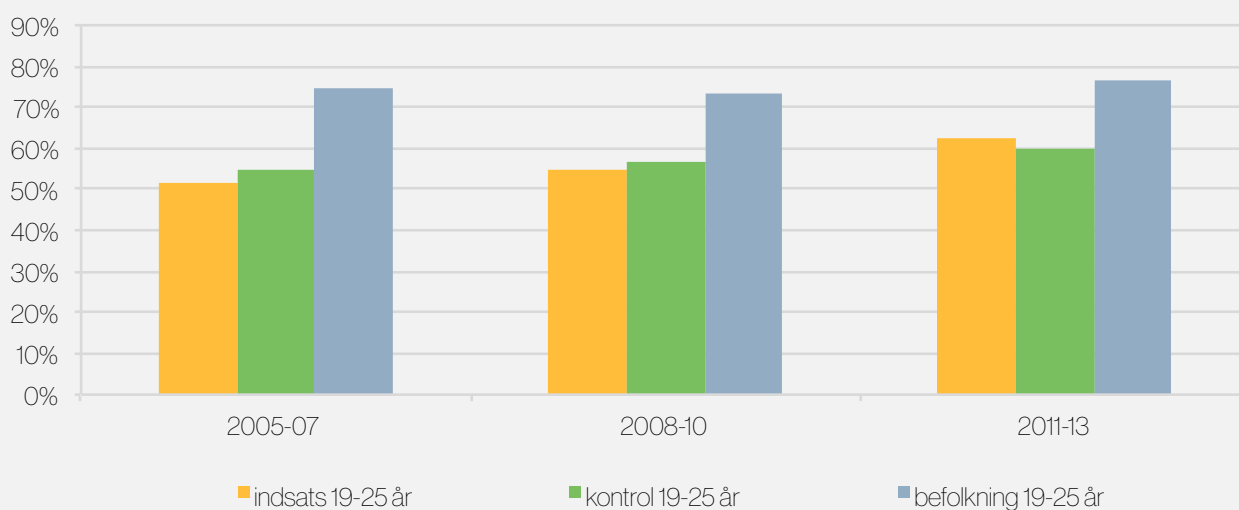
POSITIV EFFEKT PÅ LOVLYDIGE UNGE

For at finde ud af hvilken målgruppe blandt de unge, der særligt er kommet i uddannelse, skelner vi igen mellem de tre forskellige målgrupper bestående af unge med forskellig forudgående sigtelseshistorik – hhv. kriminelle unge, unge med kriminelle erfaringer og lovlydige unge.

Den mest positive effekt på uddannelse findes blandt de lovlydige unge i alderen 19-25 år (se figur 27). Her er der sket en signifikant positiv udvikling: Hvor indsatsområderne inden indsatsen haltede en smule bagud i forhold til kontrolområderne, har de i perioden 2011-13 overhalet kontrolområderne.

Blandt de kriminelle unge og unge med kriminelle erfaringer er der derimod uanset aldersgruppe ingen effekt at spore i forhold til, hvorvidt de påbegynder eller afslutter en ungdomsuddannelse (figurer ikke vist).

FIGUR 27: IGANGVÆRENDE ELLER FULDFØRT UNGDOMSUDDANNELSE BLANDT 19-25-ÅRIGE LOVLYDIGE UNGE I HENHOLDSVIS INDSATS- OG KONTROLOMRÅDERNE SAMT PÅ LANDSPLAN

BESKÆFTIGELSE ELLER UDDANNELSE

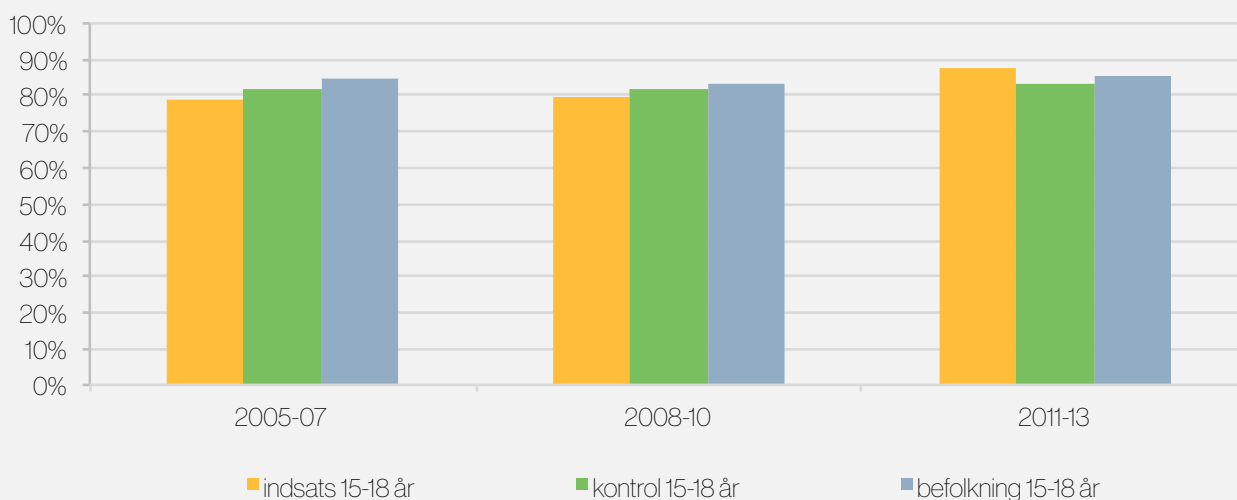
Som tidligere nævnt er en del af formålet med gadeplansindsatserne at få de unge væk fra en gadeorienteret tilværelse. Det kan for eksempel være ved at hjælpe dem i enten uddannelse eller beskæftigelse.

De unge, der hverken er i beskæftigelse eller under uddannelse og som er under 18 år, ved vi ikke så meget om fra registrene. De er for unge til at få dagpenge eller kontanthjælp. De er typisk hjemmeboende og formentlig ofte forsørget af forældrene eller på anden vis¹⁶. Blandt de 19-25-årige, som ikke er i beskæftigelse eller uddannelse, er mellem 20 og 30 procent på dagpenge – en andel der varierer med sigtelsehistorikken. I gruppen af kriminelle unge er en større andel på dagpenge sammenlignet med i gruppen af lovlidige unge. Desuden er der omkring 5 pct., der modtager ydelser som sygedagpenge eller førtidspension.

Blandt lovlidige unge i alderen 19-25 år stiger andelen af unge, der er i beskæftigelse eller uddannelse, relativt i forhold til i kontrolgruppen, når vi sammenligner perioden før gadeplansindsatsen med indsatsperioden. Udviklingen er statistisk signifikant (figur ikke vist).

Blandt de unge med kriminelle erfaringer i aldersgruppen 15-18 år ses ligeledes en stigning i andelen, der kommer i beskæftigelse eller uddannelse jf. figur 28. Stigningen er signifikant, og den er større end den stigning, der ses i kontrolgruppen (hvor der ikke er en signifikant stigning) og i befolkningen (hvor der er en signifikant stigning). Blandt de 19-25-årige med kriminelle erfaringer ses i samme periode et fald i andelen, der er i beskæftigelse eller uddannelse både i indsatsområder, kontrolområder og på landsplan (figur ikke vist). Faldet er dog større i kontrolområderne og på landsplan, end det er i indsatsområderne.

FIGUR 28: BESKÆFTIGELSE ELLER UDDANNELSE BLANDT UNGE MED KRIMINELLE ERFA- RINGER I ALDEREN 15-18 ÅR I HENHOLDSVIS INDSATS- OG KONTROLOMRÅDERNE SAMT PÅ LANDSPLAN

Fokuserer vi alene på de kriminelle unge, er der sket en stigning blandt de 15-18-årige, som er i beskæftigelse eller uddannelse (figur ikke vist). En tilsvarende stigning ses dog også i både indsats-, kontrolområder og på landsplan og kan derfor ikke tilskrives indsatsen. På samme måde er der blandt de 19-25-årige sket et fald i andelen i både indsats- og kontrolområder samt på landsplan (figur ikke vist).

Når vi undersøger udviklingen i andelen af unge, der kommer i beskæftigelse eller uddannelse, er resultaterne altså langt fra entydige. For nogle grupper af unge er det lykkedes at få flere væk fra gaden, mens der for de resterende grupper ikke har været nogen påviselig effekt. Det er særligt blandt de lovlydige og unge med kriminelle erfaringer, der lader til at være en positiv effekt, mens vi ikke kan påvise resultater for de kriminelle unge.

UDVIKLINGEN I DE ENKELTE OMRÅDER

Som det fremgår af evalueringen, er de helhedsorienterede gadeplansindsatser implementeret meget forskelligt fra område til område. For at undersøge om nogle indsatser har været mere vellykkede end andre, har vi gennemført særskilte analyser for alle 17 boligområder.

Analyserne viser, at der i nogle områder er tendens til, at andelen af sigtede er faldet mere end i kontrolområderne, hvilket kunne indikere, at den helhedsorienterede gadeplansindsats har haft en effekt. De områder, der skiller sig positivt ud, er samtidig områder, hvor man i høj grad har formået at tilrettelægge gadeplansindsatsen, så den enkelte unge fik en intensiv, individuel og helhedsorienteret indsats. Det gælder bl.a. visse områder i Københavns Kommune, Vejleåparken i Ishøj Kommune og Vollsmose i Odense Kommune.

Som beskrevet i afsnittet om "Det Individuelle" har der i disse områder været en relativt intensiv, individuel indsats, der tilsyneladende har givet positive kriminalpræventive resultater for de unge, som har været omfattet af indsatsen. Det har dog drejet sig om relativt få unge. Derfor er effekterne målt på områdeniveau så små, at resultaterne generelt bliver usikre og ikke-signifikante. Det kan således ikke med sikkerhed afgøres, hvorvidt gadeplansindsatsen har haft en positiv effekt i de pågældende områder.

8. Det foreligger i skrivende stund endnu ikke registerdata for det sidste indsatsår, 2014.

9. I den del af analyserne, der undersøger de unges kriminalitet, er kriminelle unge defineret som unge, der sigtes for en overtrædelse af straffeloven. Selvom man som udgangspunkt ikke er skyldig, før der er faldet en dom, benytter vi alligevel sigtelser som indikator for begået kriminalitet. Det skyldes, at der i mange sager kan være lang forsinkelse fra forbrydelsen begås til der reelt falder en dom. Denne dom kan efterfølgende ankes og på den måde kan der gå flere år, før den kriminelle hændelse optræder i statistikken.

10. Unge under 15 vil desuden stort set altid vil være registreret som værende i uddannelse (grundskole), hvorfor det heller ikke vil være muligt at aflæse effekter på målgruppens uddannelsesfrekvens.

11. At der er flere sigtede blandt de 19-25årige skyldes til dels, at de qua deres alder har haft længere tid til at "opsamle" sigtelser for kriminalitet.

12. Vi ser andelen af sigtede unge frem for det samlede antal sigtelser, der er blevet rejst mod de unge. Årsagen er, at der for hver hovedsigtelser kan registreres en række bisigtelser, hvilket i nogle tilfælde kan betyde at en enkelt hændelse kan resultere i mange sigtelser og dermed gøre sigtelsestallene uforholdsmæssigt høje.

13. Figuren viser desuden, at der er flere sigtelser blandt unge i indsatsgruppen sammenlignet med kontrolgruppen, hvilket betyder at vores kontrolgruppe i udgangspunktet afviger en smule fra indsatsgruppen. Det er dog som tidligere nævnt svært at undgå i og med at indsatsgruppen netop er udvalgt på baggrund af den relativt høje forekomst af ungdomskriminalitet. Når det er sagt, er det dog stadig vores vurdering at den definerede kontrolgruppe udgør det bedst mulige sammenligningsgrundlag.

14. Vi fokuserer på hhv. mindre alvorlig, alvorlig og personfarlig kriminalitet. Hvis en ung har flere sigtelser, er det den mest alvorlige sigtelser, der registreres, dvs. personfarlig kriminalitet tæller før mindre alvorlig og alvorlig kriminalitet.

15. Vi har her valgt ikke at medregne 2010 i indsatsperioden, idet puljemidlerne først blev givet i sommeren 2010, og indsatserne de fleste steder først kom i gang med udgangen af 2010. Da data for 2014 endnu ikke foreligger er 2013 det seneste indsatsår, vi kan inddrage i analysen.

16. De fleste er registreret som "øvrige uden for arbejdsstyrken". Gruppen af øvrige uden for arbejdsstyrken er personer, som Danmarks Statistik ikke har nogle oplysninger om.

EN HELHEDSORIENTERET UNGEINDSATS

En helhedsorienteret gadeplansindsats skal tage udgangspunkt i den enkelte unge og give en sammenhængende indsats, der kommer hele vejen rundt. Hvis det lykkes, er der potentiale for at opnå markante resultater med unge, som man ellers har haft begrænset succes med at hjælpe i det etablerede system. Omvendt er der mange eksempler på, at de helhedsorienterede gadeplansindsatser mangler reel helhedsorientering.

Kriminelle og kriminalitetstruede unge er først og fremmest unge mennesker som alle andre. Deres ungdomsliv udspiller sig ligesom alle andres i mange forskellige sammenhænge – med familien derhjemme, i skolen, i fritidsklubben, med vennerne på gaden osv. Disse sammenhænge udgør ungdomslivsarenaer, hvor den unge indtager forskellige roller, og hvor der gælder forskellige regler for, hvordan man opfører sig, og hvad der giver anerkendelse. Det er en del af den unges udvikling at lære at afkode og tilpasse sig disse forskellige sammenhænge. Det er også på ungdomslivets sociale arenaer, at den unges identitet og selvpfattelse skabes. Den bekræftelse - eller mangel på bekræftelse – den unge får i disse sammenhænge er med til at forme den unges selvbillede og forventninger til sig selv og sin fremtid (Illeris m.fl. 2009).

For de fleste unge mennesker er det en svær opgave at finde ud af, hvem man er. Unge som vokser op i udsatte boligområder, med forældre som er marginaliserede og som ofte har en anden kulturel baggrund end majoriteten, oplever i højere grad end andre unge at skulle navigere mellem vidt forskellige normer, krav og forventninger (Jensen 2009, Kalkan 2014).

GADENS MODKULTUR

I "Gadeliv blandt unge mænd fra Nørrebro" beskriver Hakan Kalkan (2014) dette ungdomsliv, hvor de unge møder modsatrettede anerkendelseskriterier i henholdsvis skolen, på gaden og derhjemme. Kalkan viser, hvordan de unge lever en stor del af deres liv "på gaden" med deres venner, og hvordan de socialiseres til en bestemt form for maskulin identitet, hvor det giver anerkendelse f.eks. at lave ballede i skolen samt ved andre former for antisocial adfærd som kriminalitet og vold.

De unge har svært ved at opnå anerkendelse i mainstreamsamfundet på de præmisser, der gælder her. De skaber og reproducerer i stedet en modkultur, hvor det giver anerkendelse at modsætte sig det etablerede samfund. Gade- og balladefællesskabet giver de unge mænd en anerkendelse, som de ikke får andre steder. Samtidig bliver unge mænd i disse boligområder mere eller mindre født ind i den gældende gadekultur og er derfor nødt til at positionere sig i forhold til den.

Kalkan viser dog også, at der er forskelle på graden af involvering i gadelivet og særligt i de mere lyssky sider af gadelivet. Nogle unge formår at begå sig i gadelivet uden at ekskludere sig selv fra mainstreamsamfundet, mens andre i højere grad søger mod en kriminel livsstil. Nogle af gadens unge mænd formår

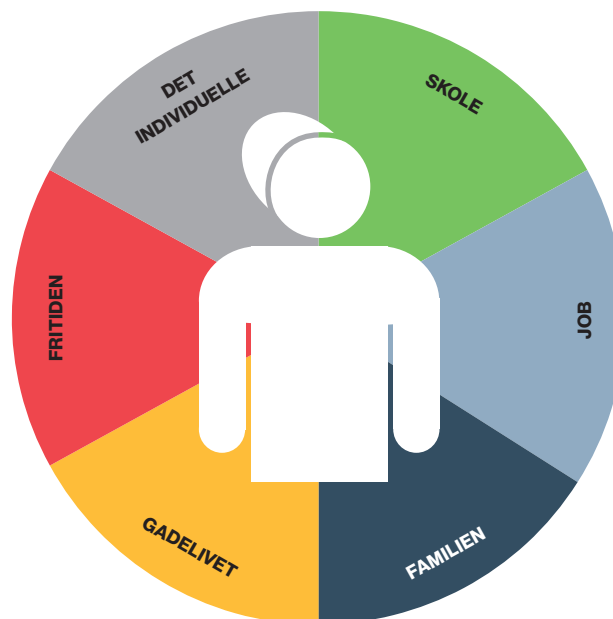
at få en uddannelse, mens andre gør "karriere" som kriminelle. Det store flertal ender dog et sted midt i mellem, hvor de som 20-25 årige ønsker at forlade gadelivsstilen og blive en del af mainstreamsamfundet og få job og familie. Disse unge mænd står i den situation, at de som resultat af deres livsstil som teenagere har ringe boglige færdigheder, ingen uddannelse og derfor har svært ved at komme ind på arbejdsmarkedet. Kalkan viser desuden, hvordan de unges forældre forsøger at trække de unge væk fra de kriminelle sider af gadelivet, men illustrerer også, hvor stærke kræfter forældrene er oppe imod. Han peger på, at de unge har stor respekt for deres familier, og at de eksempler på unge, som bryder med en negativ livsstil, ofte gør det af hensyn til familien og efter intervention fra familiens side.

HJÆLP TIL AT SKABE SAMMENHÆNG OG RETNING

Et godt og sammenhængende ungdomsliv er et liv, hvor den unge er i stand til at skabe mening, sammenhæng mellem de forskellige ungdomslivsarenaer og retning i sit liv. Hvor den unge kan skabe mening i sine oplevelser på tværs af tid og rum, og hvor det jeg gør i dag, peger hen imod det jeg gerne vil i fremtiden.

For mange unge giver denne sammenhæng sig selv. Andre unge har brug for hjælp og støtte fra en voksen, de har tillid til. Det er her, den helhedsorienterede gadeplansindsats kommer ind i billedet. Gennem en tillidsbaseret og helhedsorienteret indsats har gadeplansmedarbejderen mulighed for at komme hele vejen rundt om den unges liv, hjælpe den unge med at skabe en sammenhæng imellem de forskellige ungdomslivsarenaer og samtidig hjælper den unge med at finde sin plads, og finde ud af hvem han er, og hvad han kan og vil med sit liv.

Jan F. Hansen påpeger i en evaluering af den helhedsorienterede gadeplansindsats i Vollsmose, at gadeplansindsatsen først og fremmest opnår sin effekt ved at støtte den unge i at udvikle kompetencerne til selv at skabe denne sammenhæng i sit liv (Hansen 2014). Gennem samtaler med en professionel mentor har de unge opnået en større modenhed og er blevet

bedre til at reflektere og tænke strategisk over deres liv og ikke mindst deres fremtidsplaner. Samtidig har indsatsen hjulpet både den unge og forældrene med at forbedre deres kommunikation og mindske konflikterne mellem den unge og forældrene. Og endelig har gadeplansmedarbejderne styrket koordineringen mellem de aktører, der har med den unge at gøre, så indsatsen over for den unge bliver mere sammenhængende og helhedsorienteret.

BEHOV FOR REEL HELHEDSORIENTERING

En tidlig, helhedsorienteret, tværsektoriel og sammenhængende kriminalpræventiv indsats er blandt Ungdomskommissionens vigtigste anbefalinger. Det indebærer, at indsatsen skal komme hele vejen rundt om den unge; den skal ikke kun være rettet mod den unge, men også inddrage familie, venner og netværk; den skal ikke kun fokusere på kriminalitet, men også om den unges liv i skolen, i hjemmet og i fritiden; den skal ikke kun rette sig mod den unges aktuelle situation, men også hjælpe den unge med at forstå og bearbejde sin fortid og realisere sine ønsker for fremtiden. Den unge skal altså opleve at blive mødt af en sammenhængende indsats, der kommer hele vejen rundt om de forskellige livsarenaer og hjælper den unge med at identificere og forholde sig til de problemer,

der ligger bag en u hensigtsmæssig adfærd. Når det sker, er der potentiale for gennem helhedsorienterede gadeplansindsatser at opnå markante resultater med unge, som man ellers har haft begrænset succes med at hjælpe i det etablerede system.

Omvendt er der mange eksempler på, at de helhedsorienterede gadeplansindsatser mangler reel helhedsorientering. Det ses bl.a. ved manglende sammenhæng mellem indsatsens forskellige elementer eller manglende koordinering mellem de aktører, som har med den unge at gøre. Det ses også ved, at relationerne til de unge i målgruppen ikke bliver tætte og stærke nok til at kunne bære en individuel indsats, eller ved at relationerne er til stede, men ikke udnyttes til at målrette og systematisere den samlede indsats over for den unge.

Forsøgene med helhedsorienterede gadeplansindsatser har givet ny læring og ny viden om disse potentialer og barrierer. Det er vores håb, at vi med denne evaluering har kunnet formidle noget af denne læring og givet inspiration til, hvordan en helhedsorienteret gadeplansindsats i fremtiden kan tilrettelægges.

UNGDOMSKOMMISSIONENS ANBEFALINGER TIL EN HELHEDSORIENTERET KRIMINALPRÆVENTIV INDSATS

Den mest effektive kriminalitetsforebyggende indsats er efter kommissionens opfattelse tidlig, helhedsorienteret, tværsektoriel og sammenhængende. Med dette sigter kommissionen til følgende:

- **Tidlig:** Det vil sige en indsats, der er såvel tidlig i tid, altså tidlig i forhold til den alder, hvor børn og unge typisk begynder at begå kriminelle handlinger, som tidlig i forhold den enkelte kriminelle handling.
- **Helhedsorienteret:** Det vil sige en indsats, der retter sig imod ikke blot børn og unge, men også mod deres (nære) omgivelser i form af familie, venner og øvrige daglige netværk.
- **Tværsektoriel:** Det vil sige en indsats, der går på tværs af sædvanlige skel ikke blot mellem myndigheder og andre aktører, men også i det indbyrdes forhold mellem forskellige myndigheder.
- **Sammenhængende:** Det vil sige, at der er sammenhæng ikke blot i den enkelte aktørs indsats/behandling i forhold til børn og unge, men også i det indbyrdes forhold mellem forskellige aktørers indsats.

Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet: Betænkning om indsatsen mod ungdomskriminalitet. Betænkning nr. 1508. Justitsministeriet, 2009.

LITTERATUR

Aner, Louise Glerup og Jon Toft-Jensen. 2012. Godt på vej – Virkningen af fritidsjobaktiviteter i udsatte boligområder. Center for Boligsocial Udvikling.

Avlund, Nikolaj. 2012. Tryghed i udsatte boligområder - Årsager til utryghed, indsatser for tryghed og tryghedsmåling i udsatte boligområder. Center for Boligsocial Udvikling.

Avlund, Nikolaj; Kjeldsen, Lasse og Lillie Darsø. 2013. Tryghed i danske byområder - En måling af trygheden ved at bo og færdes i udsatte boligområder sammenlignet med andre byområder i Danmark. Center for Boligsocial udvikling.

Balvig, Flemming. 2011. Lovlydig ungdom. Det Kriminalpræventive Råd.

Bengtson, Thea Torbenfeldt. 2012. 'Gangster' – en ungdomssubkultur. I: Skyggelandet - ungdomskultur, kriminalitetskultur og bandekultur i dansk belysning. Michael Hviid Jacobsen (red.). Syddansk Universitetsforlag.

Borrits, Ruth og Hans-Erik Rasmussen. 2012. Opsøgende gadeplansarbejde blandt unge – En håndbog om opsøgende socialt arbejde som metode. Hans Reitzels Forlag.

Bowers, Kate; Johnson, Shane; Guerette, Rob T.; Summers, Lucia & Suzanne Poynton. 2011. Spatial displacement and diffusion of benefits among geographically focused policing initiatives. Campbell Collaboration.

Christensen, Henriette Nobili. 2012. Effekten af mentor og fritidsindsatser for unge i risiko. Det Kriminalpræventive Råd.

Christensen, Klavs Odgaard m.fl. 2013. Unge, sport og kriminalitet – En undersøgelse af sportsklubbers kriminalitetsforebyggende potentiale i udsatte boligområder. Center for Boligsocial Udvikling.

Christoffersen, Mogens Nygaard m.fl. 2011. Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge. Risiko og beskyttelsesfaktorer. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Cohen, Lawrence E. og Marcus Felson. 1979. Social change and crime rate trends: A routine activity approach. I American Sociological Review, vol. 44, 588-608.

Dahl, Karen Magrethe. 2014. Frihed, Lighed og fællesskab i teenagefamilien. – sociologiske kategoriseringer af familiepraksis i børnenes teenageår samt analyser af årsager til og konsekvenser af familiers praksis. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Damm & Dustmann. 2013. Does Growing Up in a High Crime Neighbourhood Affect Youth Criminal Behaviour?. Economic Working Papers. Aarhus Universitet.

Frederiksen, Nana Øland og Mette Fabricius Madsen. 2013. Unge på kanten af uddannelsessystemet. Center for Boligsocial Udvikling.

Frederiksen, Nana Øland; Christensen, Klavs Odgaard og Astrid Sonne Frederiksen. 2013. Mentorer i udsatte boligområder – Sådan tilrettelægges den virkningsfulde indsats. Center for Boligsocial Udvikling.

Frederiksen, Nana Øland; Bøje-Kovacs, Bence og Jonas Lindstad. 2014. Relationsarbejde i udsatte boligområder. Hvad får de unge ud af det? Center for Boligsocial udvikling.

Hansen, Kasper Bisp og Maria Bislev. 2013. Problemskabende ungdomsgrupper i Danmark. Det Kriminalpræventive Råd.

Hansen, Jan F. 2014. Evaluering af projekt gadeplan med individuel personfokusering. University College Lillebælt.

Ibsen, Bjarne m.fl. 2012. Idræt i udsatte boligområder. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund ved Syddansk Universitet og Bascon Metopos.

Illeris, Knud, Naomi Katznelson, Jens Christian Nielsen, Birgitte Simonsen og Niels Ulrik Jørgensen. 2009. Ungdomsliv. Mellem standardisering og individualisering. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Indenrigs- og Socialministeriet. 2010. Vejledning om ansøgning tilskud til helhedsorienteret gadeplansindsats § 15.51.51.20.

Jensen, Tina Gudrun. 2009. SFI's notat om årsager til marginalisering blandt etniske minoritetsbørn og unge. I: Regeringens arbejdsgruppe for bedre integration: Rapport om marginaliserede nydanske børn og unge. Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration.

Jensen, Torben Pilegaard m.fl. 2009. Unges frafald på erhvervsskolerne – Hvad gør de "gode skoler". AKF – Anvendt Kommunal Forskning.

Johansen, Mette-Louise m.fl. 2006. Mod en fælles indsats. DIGNITY - Dansk Institut mod Tortur.

Johansen, Mette-Louise E. 2013. In the borderland. Palestinian parents navigating Danish welfare state interventions. DIGNITY - Dansk Institut mod Tortur.

Justitsministeriet. 2009. Indsatsen mod ungdomskriminalitet. Betænkning nr. 1508.

Jørgensen m.fl. 2012. Risikofaktorer, effektevalueringer og behandlingsprincipper – en forskningsoversigt. Justitsministeriets Forskningskontor.

Kalkan, Hakan 2014. Gadeliv blandt unge mænd. Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet København.

Klitgaard, Gitte. 2009. Håndbog i gadeplansarbejde. Gadeteam – Ydre Nørrebro.

Kjeldsen, Lasse; Christensen, Klavs Odgaard; Aner, Louise Glerup; Toft-Jensen, Jon; Madsen, Morten Birkebæk og Jonas Aaen. 2012. Gadeplan. Midtvejsevaluering af helhedsorienterede gadeplansindsatser i udsatte boligområder. Center for Boligsocial udvikling.

Kjeldsen, Lasse; Frederiksen, Nana Øland og Maria Vilsgaard Murphy. 2014. Hele vejen rundt – Inspirationshæfte om mentorer og inddragende netværksmøder for udsatte unge. Center for Boligsocial Udvikling.

Kjeldsen, Lasse; Foldgast, Anne Maria, Glad, Ane og Sonne-Frederiksen, Astrid Marie. 2015. Hotspot – Slutevaluering af hotspotpuljen. Center for Boligsocial Udvikling.

Kyvsgaard, Britta. 2006. Virksomme og uvirksomme programmer og behandlingstiltag. I: Kyvsgaard, Britta (red.). Hvad virker – hvad virker ikke? Kundskabsbaseret kriminalpolitik og praksis. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

LG Insight. 2014. Gadeplansmedarbejdere i gråzonen. LG Insight.

Madsen, Mette Fabricius; Sigurd, Frederik Mühldorf; Kjeldsen, Lasse og Kasper Krog Pedersen. 2012. Boligsociale lektiecaféer. En udstrakt hånd til børn og unge i udsatte boligområder. Center for Boligsocial udvikling.

Manuel, Celie og Anne-Marie Klint Jørgensen. 2013. Systematic Review of Youth Crime Prevention Interventions. Published 2008-2012. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Oxford Research 2009: Evaluering af forsøg med fritidspas til udsatte børn og unge. Servicestyrelsen.

Oyserman, Daphna. 1993. "Adolescent Identity and Delinquency in Interpersonal Context". In Child Psychiatry and Human Development, Vol. 23 (3).

Pedersen, Maria Libak og Jonas Markus Lindstad. 2011. Første led i fødekæden? – En undersøgelse af børn og unge i kriminelle grupper. Justitsministeriets Forskningskontor.

Perry, Kevin Anthony. 2012. Framing Trust at the Street Level – An Empirical Interpretative Study of Trust and Distrust at the Street Level of Interaction. Scholars' Press.

Piquero A, Farrington D, Welsh B, Tremblay R, Jennings W. 2008. Effects of Early Family/Parent Training Programs on Antisocial Behavior & Delinquency. Campbell Collaboration.

Rasmussen, Ida. 2004. Etniske grupper – kriminalitet og forebyggelse. Det Kriminalpræventive Råd.

Sigurd, Frederik Mühldorff og Mette Fabricius Madsen. 2011. Kriminaliteten ud af boligområderne – Effekten af boligsociale helhedsplaners arbejde med kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge. Center for Boligsocial Udvikling.

Tønnesvang, Jan og Nanna B. Hedegaard. 2012. Vitaliseringsmodellen – En introduktion. Forlaget Klim.

Vincent, Charlotte. 2006. Virkningen af tidlig indsats. I: Britta Kyvsgaard (red.). Hvad virker – hvad virker ikke? Kundskabsbaseret kriminalpolitik og praksis. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Wikström, Per-Olof H og David Butterworth. 2006. Adolescent crime: individual differences and lifestyles. Wil-lan publishing.

BILAG 1:

INFORMANTLISTE

projektmedarbejdere. Interviewene er gennemført som personlige og fokusgruppeinterviews enten telefonisk eller i forbindelse med projektbesøg. Nedenstående skema giver et overblik over, hvilke informanter, der er interviewet i de forskellige projekter.

De interviewede informanter fremgår af nedenstående oversigt.

FREDERICIA

Kristoffer Riddersholm, projektleder

GREVE

Lisbeth Bybeck Nielsen, projektkoordinator

Mia Nadia, projektleder

Adam Petersen, projektleder

Gitte Henningsen, opsøgende misbrugsrådgiver

HADERSLEV

Allan Olesen, projektleder

HOLBÆK

Søren Moses, projektleder

Andy Bond, projektmedarbejder

Semir Demiri, projektmedarbejder

ISHØJ

Jonas Mannov, projektleder

Rikke Petersen, projektmedarbejder

KØBENHAVN

Stine Sada Nogawa, projektleder

Tom Kryger, afdelingsleder Børne og Familiecenter København (BFCK), Nørrebro

Frederik Nylev, projektmedarbejder

Naya Frederiksen, projektmedarbejder

LOLLAND

Aksel Poulsen, projektleder

Kim Andersen, projektmedarbejder

Annika Jensen, projektmedarbejder

ODENSE

Marie Lodberg, projektleder
Majken Yun Nielsen, projektmedarbejder
William Hansen, projektmedarbejder
Ayman M. El-Zayyat, projektmedarbejder
Abdulahi B. Egal, projektmedarbejder
Hamman M. Saayda, projektmedarbejder

SILKEBORG

Eva Bak, projektleder
Sønderborg
Joan Wulf Vissing, projektleder
Laila Brummer, projektmedarbejder

AALBORG

Jens Bach, projektleder
Anja Lykke Kristensen, projektmedarbejder
Susanne Kelstrup, projektmedarbejder
Betina Harpsøe, projektmedarbejder
Karen Imer, projektmedarbejder
Heidi Mortensen, Aalborg Kommunes kvalitetssikringsenhed

ÅRHUS

Sif Daubjerg Kirk, projektleder
Louise Wohlert, projektmedarbejder
Katrine K. Kock, projektmedarbejder
Mohammed Abdul Al, projektmedarbejder
Ida Martiny Juul, projektmedarbejder
Besir Günes, projektmedarbejder

BILAG 2: INDBERETNINGSSKEMAER

Fritekstskema til afrapportering om helhedsorienteret gadeplansindsats til MBBL

Side 2

Aktivitet:	Målgruppe:	Boligområde og kommune:
<p>Fremgangsmåde Bliver aktiviteten udført efter planen eller har I ændret fremgangsmåden?</p>	<p>Resultater Har I opnået de resultater I på forhånd regnede med?</p>	<p>Målgruppe Er deltagerne en del af projektets primære målgruppe? Indgår deltagerne også i andre aktiviteter under den helhedsorienterede gadeplansindsats?</p>
<p>Udfordringer Har der været særlige udfordringer? Har I fundet en måde at tackle dem på?</p>	<p>Erfaringer Har I gjort jer nogle særligt gode erfaringer? Noget i projektet, der har været særlig succesfuldt?</p>	<p>Bidrag til endemål Hvordan har aktiviteten hjulpet til med opfyldelsen af endemålet? Sker der en fortsat bevægelse hen imod endemålet?</p>

Indsendt til MBBL d. XX/XX/XX

Resultatskema til afrapportering om helhedsorienteret gadeplansindsats til MBBL

Side 1

Aktivitet:	Målgruppe:	Boligområde og kommune:
------------	------------	-------------------------

	1. Trin/Deltagere		2. Trin/Delresultater		3. Trin/Resultater		Endemål
	Samlet antal unikke deltagere	Deltagere på nuværende tidspunkt	Indikator: Succeskriterium	Opnået resultat	Indikator: Succeskriterium	Opnået resultat	
Maj 2011							
November 2011							
Maj 2012							
November 2012							
Maj 2013							
November 2013							
Maj 2014							
November 2014							
	Kilde/dokumentation:		Kilde/dokumentation:		Kilde/dokumentation:		

Indsendt til MBBL d. XX/XX/XX

BILAG 3: INDSATS OG KONTROLOMRÅDER

For at undersøge, hvorvidt indsatserne har haft en effekt sammenligner vi den udvikling, der er sket i de områder, der har haft en helhedsorienteret gadeplansindsats (indsatsområderne) med den tilsvarende udvikling i en række sammenlignelige områder, der ikke har haft en gadeplansindsats (kontrolområder). Formålet med at inddrage en kontrolgruppe er at anskueliggøre, hvordan udviklingen ville have været i indsatsområderne, hvis ikke indsatsen havde fundet sted. Kontrolområderne er udvalgt fordi de ikke adskiller sig væsentligt fra indsatsområderne ud over det faktum at der ikke er en gadeplansindsats og hvis udviklingen i andelen af sigtede f.eks. er faldende i indsatsområderne uden at være det i kontrolområderne er det derfor sandsynligt at den positive udvikling skyldes gadeplansindsatsen og ikke en generel ændring i samfundet eller andre parallelle indsatser.

Udviklingen i områderne og blandt de unge er præget af mange andre forhold end lige den helhedsorienterede gadeplansindsats. I de fleste boligområder, der har en gadeplansindsats, er der også boligsociale helhedsplaner og andre indsatser, som henvender sig til de unge. Det samme gælder de kontrolområder, der sammenlignes med. For at få den bedst mulige kontrolgruppe har vi håndplukket en række områder, der optræder på Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriets bekymringsliste over udsatte boligområder. Kontrolområderne er de boligområder i Danmark, der ligner indsatsområderne mest muligt i forhold til:

- Social udsathed og kriminalitet
- Øvrige indsatser i områderne som f.eks. hvorvidt, der er en boligsocial helhedsplan.
- Hvorvidt områderne optræder på politiets liste over særligt udsatte byområder.
- Områdernes geografiske beliggenhed og urbanitet.
- Antallet af beboere i områderne.

I og med der er foregået en selektion i udvælgelsen af indsatsområder, er det vanskeligt at udpege kontrolområder, der ligner indsatsområderne fuldstændigt. Derfor benytter vi desuden indsatsområderne som deres egen kontrolgruppe. Det gør vi ved at sammenligne sigtelsesraten i områderne efter gadeplansindsatsen blev implementeret med sigtelsesraten i de samme områder før indsatsen gik i gang. Endelig perspektiverer vi udviklingen i indsats- og kontrolområderne ved at desuden at sammenligne med den generelle udvikling på landsplan.

Indsats og kontrolområderne fremgår af nedenstående tabel:

KOMMUNE	INDSATSOMRÅDER	KONTROLOMRÅDER
Brøndby		Brøndby Strand
Esbjerg		Stengårdsvej
Fredericia	Korskærparken	
Greve	Askerød	
Guldborgsund		Lindholm
Haderslev	Varbergparken	
Holbæk	Agervang	
Holstebro		Trekanten
Horsens		Sundparken
Hvidovre		Avedøre Stationsby
Høje Tåstrup		Charlotteager Tåstrupgård Gadehavegård
Ishøj	Vejleåparken	
København	Gadelandet/Husumgård Mjølnerparken Blågården Tingbjerg/Utterslevhuse	Akacieparken Lundtoftegade Hørgården Remisevænget Aldersrogade Sjælør Boulevard Ågarden Bispeparken Folehaven
Køge		Karlemoseparken
Lolland	Birkevænget/Nørrevænget	
Odense	Vollsmose Nord Vollsmose Øst Vollsmose Syd	Dianavænget/Heliosvænget Solbakken mv.
Silkeborg	Resedavej/Nørrevang II	Arendahlsvej
Slagelse		Ringparken, Slagelsen Sydbyen
Svendborg		Byparken/Skovparken
Sønderborg	Nørager/Søstjernevej m.fl	
Thisted		Havrevej
Viborg		Ellekonebakken
Aabenraa		Høje Kolstrup
Aalborg	Blå-, Fyr-, Ravn- og Hvidkilde	
Aarhus	Toveshøj Bispehaven Gellerupparken Aarhus Vest	Trigeparken